

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI İLİŞKİLER BİLİM DALI

**UYUŞTURUCU KAÇAKCILIĞININ ULUSLARARASI
İLİŞKİLERE ETKİSİ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA**
(Yüksek Lisans Tezi)

Hazırlayan
Özcan SEZER

İSTANBUL, 2010

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI İLİŞKİLER BİLİM DALI

**UYUŞTURUCU KAÇAKCILIĞININ ULUSLARARASI
İLİŞKİLERE ETKİSİ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA**
(Yüksek Lisans Tezi)

Hazırlayan
Özcan SEZER
Öğrenci No:
050771906

Danışman
Doç. Dr. Levent ÜRER

İSTANBUL, 2010

YEMİN METNİ

Sunduğum Yüksek Lisans Tezimi, Akademik Etik İlkelerine bağlı kalarak, hiç kimseden akademik ilkelere aykırı bir yardım almaksızın bizzat kendimin hazırladığına and iğerim. 11/07/2009



Özcan Sezer

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS SINAV TUTANAĞI

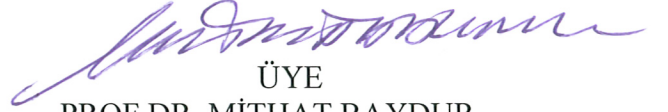
04.10.2010

Enstitümüz *Uluslar arası İlişkiler* Anabilim dalı *Uluslar arası İlişkiler* Bilim dalı yüksek lisans öğrencilerinden 050771906 numaralı *Özcan Sezer`in* “*Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim - Öğretim ve Sınav Yönetmeliği*”nin ilgili maddesine göre hazırlayarak, Enstitümüze teslim ettiği “**UYUŞTURUCU KAÇAKCILIĞININ ULUSLAR ARASI İLİŞKİLERE ETKİSİ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA**” konulu tezini, Yönetim Kurulumuzun 12.02.2010 tarih ve 2010/05 sayılı toplantısında seçilen ve Taksim Yerleşkesinde toplanan biz jüri üyeleri huzurunda, ilgili yönetmeliğin (c) bendi gereğince (65.) dakika süre ile aday tarafından savunulmuş ve sonuçta adayın tezi hakkında ~~oyçokluğu/oybirliği~~ ile ~~Kabul/Red veya Düzeltme~~ kararı verilmiştir.


İşbu tutanak, 4 nüsha olarak hazırlanmış ve Enstitü Müdürlüğü'ne sunulmak üzere tarafımızdan düzenlenmiştir.



DANIŞMAN
DOÇ.DR. LEVENT ÜRER



ÜYE
PROF.DR. MİTHAT BAYDUR



ÜYE
YRD.DOÇ.DR. MUZAFFER ÜREKLİ

UYUŞTURUCU KAÇAKÇILIĞININ ULUSLARARASI İLİŞKİLERE ETKİSİ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA

Tezi Hazırlayan: Özcan SEZER

Özet

Bu Tez Çalışmasında; yasadışı uyuşturucu üretimi, transferi, tüketimi ve bunun son noktası olan uyuşturucu kullanımının uluslararası ilişkiler ekseninde yeri ele alınmış, konunun uluslararası bir sorun olduğu, ülkelerin ekonomik, siyasal, sosyal ve kültürel yapılarını ele alarak irdelenmiştir. Ulusal ve uluslararası alanda bu sorunu çözmeye yönelik çabalar ve sonuçlar, istatistiksel verilerle ortaya konulmaya çalışılmıştır. Sorunun boyutları yasadışı üretim, ekim alanlarından tüketim noktalarına kadar yolculuk yapılarak irdelenmiştir. Haşhaş ekimi ve türevlerinin Burma-Laos-Tayland-Afganistan noktasından, AB ülkelerini aşarak İngiltere'ye, oradan ABD'ye ulaşması, bunun ters istikametinde ise Güney Amerika'da üretilen "Koka" ve türevlerinin AB ülkelerine seyri ortaya konulmuştur (Yasadışı Uyuşturucu Döngüsü). Buna göre, konunun uluslararası bir sorun haline dönüştüğü, bir yandan yasadışı haşhaş üretim alanlarının yani üretimin azaltılması gerektiği, diğer yandan da bu çabalara katkı sağlayacak tüketim oranlarının azaltılması gerektiği, buna katkı sağlayacak yasadışı uyuşturucu ticareti geçiş güzergâhlarındaki önleyici çabalarla sonuca ulaşılacağı vurgulanmıştır. Bu hipotezden yola çıkarak yasadışı uyuşturucu eken ve imal eden ülkelerdeki ekonomik, siyasal, sosyal ve kültürel durumlar politikalar gözden geçirilmiş, transit ülkeler ve tüketici ülkelerdeki durumlarla karşılaştırmalar yapılmıştır. Ortaya çıkan tabloda uluslararası kuruluşların katkıları da belirtilerek sorunun uluslararası boyutu ortaya konulmuş, ulusal ve uluslararası çözüm arayışları ile sonuca varılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yasadışı Uyuşturucu Döngüsü, Uyuşturucu Bağımlılığı, Uyuşturucu Kaçakçılığı Rotaları, Devam Eden Suç.

A STUDY ABOUT THE IMPACT OF ILLICIT DRUG TRAFFIC ON INTERNATIONAL RELATIONS.

Presented by: Özcan SEZER

Abstract

I explicate the illicit drug production, transportation consumption and usage of narcotics during this thesis workshop. This is considered as an international problem and also related with economical, political, social, cultural ekonomik situations of the countries.

I discussed the workshops focused to the national and international solutions. I also tried to define the level of the threat according to the statistical data

I have defined that, first of all this is an international problem. The production of opium should be decreased on the other hand some case studies have to be done on the international routes of opium transportation.

According to these hypothesizes;

The policies and socio-economic situations of the countries, where opium is produced, have been examined. The situation of the producer, route countries and consumer countries has been compared with each other.

I tried to explain the international solutions of the problem with the support of international foundations.

Key Words: Illegal Drug Rotation, Addiction, Illegal Drug Trafficking Routes, Continuing Crime.

İÇİNDEKİLER

Yemin Metni	
Türkçe Özet ve Anahtar Kelimeler	
İngilizce Özet ve Anahtar Kelimeler (Abstract)	
Tablolar Listesi	V
Şekiller Listesi	VI
Kısaltmalar	VII
Giriş	1

I. BÖLÜM GENEL BİLGİLER

1. UYUŞTURUCU MADDELER	2
1.1. Uyuşturucu Madde Tanımı ve Tarihçesi	2
1.1.1. Dünyadaki Gelişimi	2
1.1.2. Başlıca Uyuşturucu Maddeler	6
1.2. Uyuşturucu Madde Kaçakçılığı Suçu	17
1.2.1. Narkotik ve Psikotrop Madde Kaçakçılığı Narkotik Suçlar	17
1.2.2. Kaçakçı Tipleri	18
1.3. Uyuşturucu Kaçakçılığında Uluslararası Uyuşturucu Kaçakçılık Rotaları	21
1.3.1. Ülkemizi Direkt Etkileyen Aktif Durumda Bulunan Uyuşturucu Rotaları	21
1.4. Genel Uyuşturucu Kaçakçılığı Rotaları	25

II. BÖLÜM YASADIŞI UYUŞTURUCU TRAFİĞİNİN OLUŞUM NEDENLERİ

1. EKONOMİK NEDENLER	32
2. SOSYAL VE KÜLTÜREL NEDENLER	39
3. SİYASAL NEDENLER	40

III. BÖLÜM
YASADIŞI UYUŞTURUCU TRAFİĞİNİ
ÖNLEME TEZLERİ

1. POLİTİKALAR VE KANUNLAR	43
1.1 Ulusal Uyuşturucu Stratejileri	43
1.2. Ulusal Uyuşturucu Stratejilerinin Değerlendirmesi	44
1.3. Uyuşturucuyla İlgili Kamu Harcamaları	47
2. AB HUKUK VE POLİTİKA GELİŞMELERİ	48
2.1. Eylem Planları	48
2.2. Uyuşturucu Arzını Azaltma	49
2.3. Kara Para Aklama ve Varlıklara El Konulması	51
2.4. Kamu Sağlığı	52
2.5. EMCDDA Tüzüğü	52
3. YENİ ULUSAL KANUNLAR	53
3.1. Miktarlar	55
3.2. Hüküm Verme ile İlgili İstatistikler	57
4. UYUŞTURUCUYA BAĞLI SUÇLAR	58
5. AVRUPA'DAKİ UYUŞTURUCU SORUNLARINA TEPKİ VERMEK – GENEL BİR BAKIŞ	61
5.1. Önleme	61
5.2. Kamu Sağlığının Korunması	61
5.3. Evrensel Okul Esaslı Önleme	62
5.4. Okullarda Polis	62
5.5. Seçici Önleme	63
5.6. Okullarda Seçici Önleme	64
5.7. Aile Esaslı Önleme	64
5.8. Toplum İçinde Önleme	65
5.9. Önlemede Kalite Kontrolü	66
6. TEDAVİ VE HASAR AZALTMA TEPKİLERİ	66
6.1. Opioid İkame Tedavisi	67
6.2. Uyuşturucu Bağımlılığı Tedavisinin Türü ve Sağlanması	69
6.3. Hasar Azaltma Tepkileri	70
6.4. Hedefli Tedavi ve Kalite Yönetimi	72
6.5. Sosyal Yeniden Entegrasyon	74

IV. BÖLÜM

AFGANİSTAN SORUNUNUN KÜRESEL BOYUTU

1. SINIRAŞAN PROBLEM: UYUŞTURUCU	77
2. AFGAN UYUŞTURUCU TİCARETİNİN BOYUTLARI	78
3. AFGANİSTAN'DAN ORTA ASYA'YA YASADIŞI UYUŞTURUCU KAÇAKÇILIĞININ AKTÖRLERİ	86
3.1. Uyuşturucu Mafyası	87
3.2. Sınır Aşan Suçlar	87
3.3. Başkaldıran/Terörist Gruplar ve Savaş Komutanları	88

V. BÖLÜM

ABD DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI'NIN ULUSLARARASI NARKOTİK KONTROL STRATEJİ RAPORU

1. ALTIN HİLAL: TÜRKİYE-İRAN-AFGANİSTAN	90
2. ÇİN'DEN TÜRKİYE'YE UYUŞTURUCU HAMMADDESİ	91

VI. BÖLÜM

ULUSLARARASI KURULUŞLARIN ÇABALARI

1. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER	97
2. BM UYUŞTURUCU VE SUÇ ÖNLEME OFİSİ	97
3. ULUSLARARASI UYUŞTURUCU MADDELER DENETİM KURULU	98
4. UYUŞTURUCU MADDELER KOMİSYONU	98
5. UMK-ORTA VE YAKINDOĞU 'DA YASADIŞI UYUŞTURUCU TİCARETİ VE İLGİLİ KONULAR ALT KOMİSYONU	99
6. INTERPOL	99
7. AVRUPA BİRLİĞİ AVRUPA GÜVENLİK İŞBİRLİĞİ TEŞKİLATI	99
8. AVRUPA POLİS TEŞKİLATI	100
9. AVRUPA KOMİSYONU POMPİDOU GRUBU BAKANLAR KONFERANSI	100
9.1. SECI Merkezi ile Yürütülen Suçla Mücadelede Artan İşbirliği	100
10. BÖLGESEL KURULUŞLAR	101
10.1 Ekonomik İşbirliği Örgütü	101
10.2. Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü	101
11. ULUSLARARASI SÖZLEŞMELER	101

11.1. Çok Taraflı Sözlömler	101
11.2. Uyuşturucu Maddelere Dair TEK Sözlömleri	103
Sonuç ve Öneriler	105
Kaynakça	108

TABLÖLAR LİSTESİ

<u>Tablo No.</u>	<u>Sayfa</u>
Tablo 1: 1998–2001 yılları ABD Doları bazında kilogram eroin fiyat ortalamaları.	38
Tablo 2: 2005’te yeni uyuşturucu stratejileri kabul eden ülkeler.	43
Tablo 3: 2005’te uyuşturucu stratejileri hazırlamakta olan ülkeler.	44
Tablo 4: Bölgelere göre Afganistan afyon üretimi (2002 Yılı İçin).	84

ŞEKİLLER LİSTESİ

<u>Şekil No.</u>	<u>Sayfa</u>
Şekil 1: Eroin	9
Şekil 2: Kenevir ve esrar	12
Şekil 3: Uyuşturucu kullanım oranları	27
Şekil 4: ABD’de uyuşturucu kullanım oranları	27
Şekil 5: Avrupa ve Rusya uyuşturucu kullanım oranları	28
Şekil 6: Yasadışı Uyuşturucu Üretimi ve Rotaları	29
Şekil 7: Balkan rotası	30
Şekil 8: Kuzey Karadeniz ve Doğu Akdeniz rotaları	30
Şekil 9: Türkiye esrar rotaları	31
Şekil 10: Türkiye sentetik uyuşturucu rotaları	31

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AFA	Afgani
AG İT	Avrupa Birliği Avrupa Güvenlik İşbirliği Teşkilatı
AIDS	Kazanılmış bağışıklık yetmezlik sendromu
AT	Avrupa Topluluğu
BKA	Bundeskriminalamt
Bkz	Bakınız
BM	Birleşmiş Milletler
ECO	Ekonomik İşbirliği Teşkilatı
ELDD	Avrupa Uyuşturucu Adli Veritabanları
EMCDDA	Avrupa Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığını İzleme Merkezi
EUR	Euro
EUROPOL	Avrupa Polis Teşkilatı
GSMH	Gayrisafi Milli Hasıla
GSYİH	Gayrisafi Yurt İçi Hasıla
HIV	Human Immunodeficiency Virus
IDT	Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı Enstitüsü
INCB	Uluslararası Uyuşturucu Kontrol İdaresi
INTERPOL	Uluslararası Polis Birliği
KEİ	Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü
KOM	Emniyet Genel Müdürlüğu Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Dairesi
MXN	Meksika Pesosu
NATO	Kuzey Atlantik Paktı
NIDA	National Institute on Drug Abuse
OYUTAK	Orta Doğu Yasadışı Uyuşturucu Trafığı ve İlgili Konular Alt Komisyonu
ÖİH	Özbekistan İslami Hareketi
PSA	Birleşik Krallıkta Kamu Hizmeti Anlaşmaları
RUR	Rus Rublesi

SECI	Sınırşan Suçlarla Mücadele Bölgesel Merkezi
SFP	Aile Güçlendirme Programı
SKK	Slovak Korunası
SSCB	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
STK	Sivil Toplum Kuruluşları
TCK	Türk Ceza Kanunu
THC	Tetrahidrokannabinol
TMO	Toprak Mahsulleri Ofisi
t.y.	Yayın tarihi yok.
UMK	Uyuşturucu Maddeler Komisyonu
UNODC	Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Önleme Ofisi
UON	Ulusal Odak Noktaları
USD	ABD Doları
WHO	Dünya Sağlık Örgütü
y.y.	Yayın yeri yok.

GİRİŞ VE AMAÇ

“ Devam Eden Suç” olarak tanımlanan uyuşturucu kaçakçılığının uluslar arası alanda ciddi bir boyut alması, tarihsel bir geçmişe sahip olması, ülkelerin bu konudaki yaklaşımlarını da değiştirmiştir. Dil, din, ırk ve coğrafya tanımayan her alanda her kıtada her toplumda görülen uyuşturucu kullanımı bulunmaktadır. O kadar ki bazı ülkeler uyuşturucu üreten, bazı ülkeler transitinde yer alan bazı ülkeler de tüketici ülkeler olarak anılmaktadırlar.

Bu nedenle uyuşturucunun illegal ticaretinin kontrolü önemli bir konu olarak ortaya çıkmaktadır. Üretimi, kullanımı, ticareti toplumlar için üzerinde düşünülmesi, çözüme kavuşturulması gereken öncelikli konulardan biri olmaya neden olmaktadır.

Uyuşturucu Ticaretinin kontrolü uluslararası ilişkilere etkisi bu anlamda vardır. Bu çalışma sonucunda; Uyuşturucu Ticaretinin, Uyuşturucu Kaçakçılığını Kontrol ve önleme mücadelesi ekseninde inceleyerek etkisini ortaya koymayı amaçlamıştır.

I. BÖLÜM

GENEL BİLGİLER

1. UYUŞTURUCU MADDELER

1.1. Uyuşturucu Madde Tanımı ve Tarihçesi

Uyuşturucu, uyuşturma özelliği olan, uyuşturan, duymaz hale getiren demektir¹.

Uyuşturucu Madde Tanımı²; “Kullanıldığı zaman merkezi sinir sisteminde, his ve davranışlarda değişiklik ve dengesizliğe sebep olan, tekrar kullanma halinde alışkanlık meydana getiren, ileri safhasında bağımlık yapan, yokluğu esnasında ise, ruhi ve fiziki reaksiyonlara yol açan zehirleyici maddeler” olarak tarif edilmektedir³.

Uyuşturucu maddelerin en büyük özelliği toksin etkisinin bulunması, keyif verici özellik taşıması alışkanlık yaparak devamlı kullanma ihtiyacı göstermesi ve zamanla artan dozda alınma gereğini hissettirmesidir⁴.

1.1.1. Dünyadaki Gelişimi

İnsanlık tarihinin başlangıcından itibaren uyuşturucu maddelerin keyif verici, ağrı giderici, hastalıkları iyileştirici olarak kontrollü ve kontrolsüz olarak kullanıldığı bilinmektedir. İkel toplumlarda, kabile ayinlerinde ve erkekliğe geçiş törenlerinde “değiştirilmiş bilinç durumları” denilen, gündelik bilinç düzeylerinden daha farklı alanlara ulaşabilmek için kullanılan açlık, susuzluk, uyku yoksunluğu, sosyal ve duygusal yalıtım, ağırlı uyaranlar, dans, meditasyon, dua, işitsel uyaranlar, hipnotik telkinler gibi yöntemlere ek olarak, halusinojen bitkiler, afyon türevleri, koka yaprakları, esrar gibi psikoaktif maddeler büyük rol oynamaktaydı.

Uyuşturucu maddeler, tarihsel süreç içerisinde tıbbi amaçlarla kullanılmış, keyif verici özelliği olması nedeniyle sonraları bu amaçla illegal olarak tüketilmeye başlanmıştır. Bu

¹ Meydan Larousse-Büyük Lügat ve Ansiklopedi, c.12, s. 458.

² Illicit Drugs

³ www.kom.gov.tr (10.02.2009).

⁴ <http://www.cagipolisi.com.tr/27/60-61-62.htm> (15.02.2009).

türden bir tüketimi besleyecek arz da beraberinde şekillenmiş, tıpkı ekonomik yapıdaki gibi bir arz ve talep oluşmuştur.

Uyuşturucu maddelerin bu yönü, özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren menfaat çevreleri için rant, terörizm için finans kaynağı, uluslararası ilişkilerde ideolojik ve politik araç ve hedef ülke toplumuna yönelik sosyo-psikolojik dejenerasyon ile zihni ve ahlaki çökertme olgularını ön plana çıkarmıştır.

Uyuşturucu ile mücadelenin başarısı, öncelikle dünyada arz ve talebin yoğunlaştığı bölgeler ile bu bölgeler arasında oluşan güzergâhların, bunların oluşumunda rol oynayan etkenlerin ve kullanılan yöntemlerin analizini gerektirir. Diğer bir ifadeyle, uyuşturucu madde ile mücadele; onun üretim, tüketim ve yasadışı ticareti ile yöntemleri üzerinde odaklanmadıkça gerçekçi bir sentez yapılamamış ve mücadelenin çerçevesi belirlenememiş olacaktır.

Uyuşturucu madde ile mücadelenin etki ve başarısı, öncelikle dünyada arz ve talebin yoğunlaştığı bölgeler ile bu bölgeler arasında oluşan güzergâhların, bunların oluşumunda rol oynayan etkenlerin ve kullanılan yöntemlerin analizini gerektirir. Diğer bir ifadeyle, uyuşturucu madde ile mücadele; onun üretim, tüketim ve yasadışı ticareti ile yöntemleri üzerinde odaklanmadıkça gerçekçi bir sentez yapılamamış ve mücadelenin çerçevesi belirlenememiş olacaktır.

Tıbbi amaçla kullanılmak üzere yapılan araştırmalar sonucu, 1817'de Hannover'li farmakolog Friedrich Helm Sertusner'in morfini bulmasından sonra bu madde tıp alanında yaygın bir kullanım alanı bulmuştur. Özellikle 1865 Amerikan İç Savaşı'nda, 1860 Prusya-Avusturya Savaşı'nda, 1870-1871 Fransa-Almanya Savaşı'nda yaralı askerlerin ağrılarını dindirmek amacıyla morfin kullanılmış, askerlerin tedavileri sonunda yoksunluk krizine girmeleri üzerine bu durum asker hastalığı olarak adlandırılmıştır. Ancak 1879 yılında yapılan araştırma sonucu bu durum morfinmani sendromu olarak tanımlanmıştır. Askerlerin terhislerinden sonra sivil hayatta morfinden övgüyle bahsetmeleri üzerine Avrupa'nın büyük şehirlerinde zengin tabakaya mensup olan kişiler arasında yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır.

21 Ağustos 1897 tarihinde, Almanya'da Bayer fabrikasında çalışan kimyager Felix HOFFMAN, ağrıları kesen bir ilaç üretmek için bir karışım geliştirmiştir. Firma bu maddenin üzerinde çalışarak denemeye karar vermiştir. İçinde ağırlıklı olarak morfin olan ilaç, ağrıları kısa sürede kesmekteydi. Uzun süren denemelerinin ardından Bayer, ilacı eroin adıyla piyasaya sürmeye karar vermiştir. Olumlu tepki alan ve 25 gr'lık paketler halinde satılan "Eroin" eczanelere geldiği gün tükeniyordu. Henüz kimse zarar görmemişti. Bilahare Bayer'in en iyi müşterisi Amerika ise, herkesin "Eroin"den bahsetmesi üzerine ilacı araştırmaya başladığında, aşırı dozda alındığında ölüme yol açtığını ve bağımlılık yaptığını saptamıştır. Klinikler, eroinmanlarla dolup taşmaya başladığında, ABD'de ilacın bağımlılık yaptığını dair bir rapor yayınlanmış ve devamında gerekli önlemler alınarak eczanelerden kaldırılmıştır. Bunun üzerine ilaç karaborsaya düşerek, fiyatı artmış ve 1931'de tamamen yasaklanmıştır.

Uyuşturucu madde suistimali olaylarına geçmişte sıklıkla rastlanılmakta ise de yukarıda belirtilen olaylarda uyuşturucu madde bağımlılığının zararlarının tam olarak bilinmemesi nedeniyle, başlangıçta uyuşturucu maddelerin yasaklanması yönünde ulusal ve uluslararası düzeyde girişimler olmamıştır. Daha sonra, terörizmin uyuşturucu madde kaçakçılığını bir finans kaynağı olarak görmeye başlamasının da etkisiyle, uluslararası tedbirlerin arttırılması gereği kabul görmüş, imzalanan çeşitli uluslararası sözleşmeler ile uyuşturucu maddelerin kullanımının kontrol altına alınması hedeflenmiştir.

Bu doğrultuda ilk olarak 1909 yılında Şanghay'da Uluslararası Afyon Kongresi yapılmış, burada imzalanan "1909 Şanghay Afyon Anlaşması" ile tavsiye mahiyetinde çeşitli kararlar alınmıştır. 1912 tarihli Lahey Afyon Anlaşması'nda ise, uyuşturucu maddeler sınıflandırılarak ayrı ayrı tarif edilmiş, uyuşturucuların imal, ithal ve ihracını kontrol etmeye yönelik kararlar alınmıştır. 1925 yılında imzalanan Cenevre Afyon Anlaşması ile Lahey Anlaşması'nın esasları ve tarifleri aynen kabul edilmekle birlikte, uyuşturucu maddelerin uluslararası ticaretini kontrol altında bulunduracak etkili bir sisteminin kurulması sağlanmıştır.

1931 tarihli Cenevre Afyon Anlaşması, Zararlı İlaçların Meşru Olmayan Ticaretinin Yasaklanması Hakkında 1936 tarihli Cenevre Anlaşması, Sentetik Uyuşturucu Maddeler Hakkında 1948 Paris Protokolü ve 1953 tarihli New York Afyon Protokolü ile de uyuşturucu maddelerle mücadele yönünde kararlar alınmıştır. Ancak uyuşturucu

maddelerin üretim ve kaçakçılığının önlenmesi amacıyla uluslararası düzeyde imzalanan en önemli sözleşmeler, 1961 tarihli Uyuşturucu Maddelere Dair Birleşmiş Milletler Tek Sözleşmesi, 1971 tarihli Birleşmiş Milletler Psikotrop Maddeler Hakkındaki Sözleşme ve 1988 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesidir.

Türkiye'nin de taraf olduğu bu üç sözleşmeden, 1961 tarihli Birleşmiş Milletler Tek Sözleşmesi ile uyuşturucu maddelerin tıbbi ve bilimsel amaçlar dışında kullanılmasının yasaklanması, yasa dışı haşhaş ve uyuşturucu madde yapımında kullanılan diğer bitkilerin ekiminin kontrol altına alınması, uyuşturucu maddelerin imal, ithal, ihraç ve dağıtımının ruhsata bağlanması ve denetim yapılması gibi konularda düzenlemeler getirilerek Uluslararası Uyuşturucu Kontrol İdaresi (INCB) kurulmuştur.

1971 tarihli Birleşmiş Milletler Psikotrop Maddeler Hakkındaki Sözleşmesi ile suistimali yapılan ve insan psikolojisini etkileyen ilaçların kontrol altına alınması, uyuşturucu etkisi bulunan ilaçların ancak doktor reçetesi ile kullanılmasının sağlanması, bu sözleşmede belirtilen hususların tarafların kendi iç hukuklarında suç sayılması yönünde gerekli yasal düzenlemelerin yapılmasının sağlanması gibi kararlar alınmış, ayrıca bu sözleşmenin yorumlanması ve uygulanmasından kaynaklanan anlaşmazlıkların diğer yollarla çözümlenememesi halinde Uluslararası Adalet Divanı'na başvurulması şeklinde ilk ciddi uluslararası yaptırım uygulaması getirilmiştir.

1988 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi ile de; uyuşturucu ve psikotrop maddelerin imalinde kullanılan kimyasal maddelerin kontrol altına alınması ve uyuşturucu madde kaçakçılığı ile mücadelede kara para aklanmasının önlenmesi, kontrollü teslimat uygulamasının mümkün kılınması gibi kararlar alınarak, bu suçlarla mücadelede etkinliği arttırmak için uluslararası alanda operasyonel faaliyetlerin gerçekleştirilmesi, adli yardımlaşma, bilgi alış-verişi ve iletişimin arttırılmasının sağlanması amaçlanmıştır.

Ülkemiz, 18 Temmuz 1932'de Milletler Cemiyetine üye olmasının ardından, 3 Nisan 1933'de haşhaş tarımının sınırlandırılması ve afyon satım işlemlerinin, İktisat Vekâleti'ne bağlı olan "Uyuşturucu Maddeler İhisarı"na verilmesine ilişkin yasa ve 1931 Cenevre Afyon Sözleşmesi kabul edilmiş, 1938 yılında da tekel Toprak Mahsulleri Ofisi'ne

devredilmiştir

1938-1971 yılları arasında ülkemiz, dünya yasal afyon pazarının %50-55'ine sahip olmuştur. 1970'li yıllarda bütün dünya ülkemizi yasal olmayan afyon trafiğinden sorumlu tutmaya ve suçlamaya başlamış ve 1971 yılında afyon üretimi, hükümet tarafından tamamen yasaklanmıştır. Bu yasak, afyon üretimi tek geçim kaynağı olan 1,5 milyon insanı etkilemiş ve topraklarında afyondan başka herhangi bir mahsulün yetişemeyecek olması bu insanları yoksulluğa sürüklemiştir.

1974 yılında ise bu yasak kaldırılmıştır. Haşhaş ekimi, kontrole tabi tutularak, ekim alanları Bakanlar Kurulu tarafından belirlenmiştir. Daha önceleri haşhaş kapsülünün çizilmesi yöntemiyle yapılan hasat tamamen yasaklanmış, haşhaş kapsülleri çizilmeden TMO tarafından satın alınarak, Bolvadin'de 1981 yılında kurulan Alkaloid Fabrikasına işlenmek üzere gönderilmeye başlanmıştır. Fabrika üretiminin %90-95'i ihraç edilmektedir⁵.

1.1.2. Başlıca Uyuşturucu Maddeler

1.1.2.1. Afyon ve Türevleri

Haşhaş bitkisinin içerisinde bulunan öz suyun çeşitli yollarla alınması ile afyon ve türevleri elde edilir. Afyonun türevleri morfin, kodein ve eroindir. Haşhaş Bitkisi; Dallı-budaklı, her sene tohumdan yetişen, beyaz, pembe, kırmızı ve mor renkte çiçek açan (temel renk beyazdır) bir bitkidir. Gelincik bitkisi ailesine dayanan bir kökene sahiptir. Yapraklar geniş düz ve gümüşü parlaklıkta yeşildir. Olgunlaşan haşhaş bitkisinde, fındık ve küçük portakal büyüklüğünde bir kapsül (koza) oluşur. Kozanın kendisi bir uyuşturucu madde değildir. Afyon ve türevlerinin elde edildiği bir kaynaktır.

Koza afyon ve türevlerini ihtiva etmesi yanında, pasta ve çöreklerde kullanılan, yağı çıkarılabilen, tohumları da ihtiva eder. Tohumlar herhangi bir uyuşturucu madde ihtiva etmez.

⁵ <http://www.kom.gov.tr/Tr/KonuDetay.asp?id=2&BKey=37> (17.02.2009).

Haşhaş en iyi sıcak ve kuru iklimlerde yetişir. Bu kapsamda, Balkanlardan geçerek Türkiye üzerinden, İran, Afganistan, Pakistan, Hindistan, Myanmar, Vietnam ve Tayland'a oradan da Güney Çin'e, Orta ve Güney Amerika'ya kadar çok geniş bir alanda yetiştirilebilmektedir.

Hindistan, Japonya, Çin, Avustralya, Fransa, İspanya, Macaristan ve Ülkemizde haşhaş bitkisinin yasal olarak ekimi yapılmaktadır. Günümüzde, yasadışı haşhaş ekimi önemli ölçüde;

- 1) Güneydoğu Asya (Altın Üçgen) "Myanmar-Laos-Tayland"
- 2) Güneybatı Asya (Altın Hilal) "Afganistan-Pakistan-İran" ülkelerinde yapılmaktadır.
- 3) Orta Amerika "Peru- Kolombiya- Meksika"da yapılmaktadır.

Son dönemde, yasadışı üretimin önemli ölçüde azaldığı "BEKAA VADİSİ" de bir dönemin en önemli yasadışı haşhaş ekim merkezlerinden biri olduğu bilinmekte idi.

Yasadışı üretimlerin yapıldığı bölgelerde genellikle üretimi kolaylaştıran nedenlerden biri, üretim bölgelerindeki ve bu bölgelere yakın ülkelerdeki iç çatışmalar, otorite boşlukları, rejim istikrarsızlıklarıdır. Bu bölgelerde güçlü yönetimler, yeterli sınır güvenlikleri, donanım ve personel gibi tedbirler bulunmamakta, bu unsurlar mücadelenin yeterince yapılamamasına neden olmaktadır.

Geleneksel bir haşhaş yetiştiricisi olan ülkemizde, yasal olarak haşhaş ekimi yapılmakta ve üretim bölgelerinde hasat, kapsüller çizilmeden gerçekleştirilmektedir. Kontrollü olarak üretimi gerçekleştirilen haşhaş kapsülleri, Afyon Bolvadin'de bulunan Alkaloid Fabrikasında işlenmektedir. Ekim alanları, her sene Bakanlar Kurulu kararıyla tespit edilmektedir.

Ülkemizde yasal, olarak yapılan haşhaş ekiminde kontrol sistemi şu şekilde işlemektedir:

- 1) Her yıl Bakanlar Kurulunun belirlediği ekim yapılacak bölgeler Resmi Gazete'de yayımlanarak duyurulur.

2) Haşhaş ekimi ve ürünün işlenmesi gibi konular Toprak Mahsulleri Ofisinde (TMO) düzenlenir.

3) Ekim izni belgeleri Temmuz ayından itibaren TMO'nce muhtarlıklara gönderilir, bu belgeler kışlık ekim için Ekim ayı sonu, yazlık ekim için 15 Mart tarihine kadar dilekçelerle birlikte TMO'ya verilir.

4) Mart ayı sonunda TMO ekipleri haşhaş tarlalarının ekim alanlarını ölçer ve tarlanın durumunu kontrol eder. Ekim yapılan alan, izin belgesinde belirtilenden fazla olamaz.

5) Güzlük haşhaş Ekim ayında, yazlık haşhaş ise Şubat-Mart aylarında olgunlaşır. Bu dönemde TMO ekipleri tarlalar dolaşarak çizim kontrolü yaparlar, uygun gördükleri takdirde köy bazında "Kırım Belgesi" verirler.

6)Haşhaşlar koza başlarından kırılır ve tohumları alınarak TMO'ne teslim edilir. Kurulan bu kontrol sistemine tam ve düzenli olarak işlerlik kazandırılması sonucunda, ülkemizde yetiştirilen haşhaş bitkisinden yasadışı amaçlı uyuşturucu madde üretimi olasılığı yok edilmiştir.

1.1.2.2. Morfin

İlk kez 1804 yılında Fransız eczacı Seguin tarafından bulunmuştur⁶. 1806 yılında ise Alman Kimyacı Fredrick Sertuerner tarafından afyondan izole edilmiştir⁷. Afyon birleşiminde %8–20 arasında morfin bulunur.

Saf morfin, beyaz billûrî bir tozdur, suda çözülmez ve asitlerle suda çözülen tozlar meydana getirir. Afyonun kimyasal yollarla ayrımından elde edilen morfin, kapsül blok, tablet veya sıvı şeklinde bulunabilir. Çabuk alışkanlık yaratır. İnsanlar için çok etkili.

Morfin ilk kullanıldığında canlılık ve kuvvet verir, daha sonra ise sersemlik, uyku hali, gözbebeklerinin küçülmesi, fiziki faaliyetlerinin azalması, bulantı, kan basıncının azalması, yüz renginin solması kusma, kabızlık, kaşıntı ve solunum durgunluğu gibi etkileri vardır.

⁶ Meydan Larousse, cilt 8, s. 938 – cilt 11, s. 212.

⁷ Temel Britanica, cilt 1, s. 61.

1.1.2.3. Eroin



Şekil 1: Eroin

Kimyasal Özellikleri ve Elde Ediliş Biçimleri:

Afyonun İngilizce karşılığı “opium”dur. Afyon ve benzeri maddelerin tümüne “opioid” adı verilmektedir. Eroin de afyon haşhaşından elde edilen ve uyuşturucu özelliği taşıyan bir maddedir. Büyük oranda bağımlılık yapma özelliğine sahiptir. Opiodlar arasında afyon sakızı, morfin, kodein de sayılabilir.

Sokaktaki İsimleri:

Mal, beyaz toz, beyaz kelebek, kâğıt üstü, h(eyç), junk, staff, charlie, kireç, kar, cevher, kız, beyaz peynir, ilaç, something vb. eroin için kullanılan diğer adlardır. Görünüşü ve Kullanış Biçimleri Beyaz ile koyu kahve arasında değişen renklerde olabilen bir tozdur. Eroin genellikle enjekte edilerek (shooting ya da mainlining diye bilinir), burundan çekilerek ve ağız yoluyla alınarak kullanılmaktadır. Tipik olarak bir eroin kullanıcısı, günde üç-dört kez enjeksiyon yapar.

Damar yoluyla kullanımlarda, çok kısa sürede hızlı etki yapmaktadır. İçildiğinde ya da burundan çekildiğinde tepe etkisini, 10 ila 15 dakika içinde göstermektedir. Etkisi 4–6 saat kadar sürdüğünden, kişi günde 3–4 kez eroin kullanmak zorunda kalır. Burundan çekerek ya da içilerek eroin alma, damardan enjeksiyon yolu gibi yoğun bir “etki” (rush) üretmese de; araştırmalar araştırmacıları eroinin üç kullanım şeklinin de bağımlılık yapacağını doğruladılar. Ulusal verilere göre eroin kullanıcılarının en geniş gruplarından biri, 30 yaşın üstünde olmaya devam etmektedir.

Fiziksel ve Psikolojik Etkileri:

Kısa süreli etkileri:

Enjeksiyondan sonra eroin, beyin bölgelerine geçer. Beyinde eroin morfine dönüştürülür ve beyindeki sinir hücrelerindeki opioid alıcılara hızlıca yapışır. Yoğunlaşmanın şiddeti; ne kadar madde alındığına, maddenin beyne ne kadar hızla girdiğine ve beyindeki opioid reseptörlerine ne kadar çabuk yapıştığına bağlıdır. Bağımlılık yapıcıdır, çünkü beyne oldukça çabuk girer.

Kullanıcılar ilk başta "rush" diye adlandırılan deneyimi yaşarlar. Eroin kullanımından sonraki "rush" deneyimine derinin yüzeyinde bir sıcaklık, ağız kuruluğu, göz bebeklerinde küçülme, kol ve bacaklarda ağırlık hissi, mide bulantısı, kusma ve ağır kaşınma hissi eşlik eder. İlk etkilerinden sonra; kullanıcılar genellikle birkaç saat boyunca uykulu olurlar. Konuşmaları yavaşlar, dikkat ve bellek fonksiyonlarında bozukluklar görülebilir. Eroinin merkezi sinir sistemindeki etkileri nedeniyle zihinsel işlevsellik gölgelenir. Kalp ve tansiyon yavaşlar, bazen ölüm noktasına da varabilir. Sokaklarda satılan eroinin ne kadar saf olduğunun tam olarak bilinmemesi özel bir risk durumu yaratır. Bu nedenle, eroin kullanıcıları bilmeden de yüksek doz alma riskindedirler. Eroin kullanıcılarında HIV virüsü, Hepatit C ve diğer enfeksiyon hastalıklarının görülme nedenleri, bir başkasının kullandığı enjeksiyon araçlarının paylaşılmasından ya da enjeksiyon yoluyla eroin kullanan biriyle korunmasız cinsel ilişkiye girilmesinden kaynaklanmaktadır.

Uzun süreli etkileri:

Eroinin uzun süreli kullanımında en zarar verici etkilerinden biri bağımlılığın kendisidir. Bağımlılık süregendir. "Hastalığa" yeniden yakalanma, devamlı bir şekilde maddeyi arama ve kullanma ile karakterize olur. Eroin, çok güçlü bir şekilde maddeyi aramaya ve kullanmaya motive eden fiziksel tolerans oluşturur. Herhangi bir bağımlılık yapan maddenin kullanıcıları gibi, eroin kullanıcıları da düzenli bir şekilde maddeyi elde etmek ve kullanmak için çok ama çok zaman ve enerji harcarlar.

Yoksunluk belirtileri fiziksel bağımlılık maddenin yüksek doz alımlarıyla gelişir, vücut maddenin varlığına adapte olur ve eğer aniden azaltılırsa "yoksunluk" belirtileri meydana gelir.

Eroin kesildikten 6–8 saat sonra yoksunluk belirtileri başlar. Belirtiler 2-3 gün içinde en şiddetli dönemini yaşar ve 7-10 gün içinde sonlanır. Ancak bazı belirtiler 6 ay kadar sürebilir.

Yoksunluk belirtileri; rahatsızlık, gerginlik, kas ve eklem ağrısı; uykusuzluk, kusma, kolların diken diken olması (cold turkey), terleme, sarsıntı ve halsizliktir.

Entoksikasyon ve sonuçları:

Yüksek dozlarda alındığında tepkisizlik, yavaş solunum, beden ısısında düşme, kalp atışlarının yavaşlaması, tansiyon düşüklüğü, koma ve ölüm görülebilir.

Metadon ya da LAAM Programları:

Yurt dışında uygulanan tedavi programlarıdır. Reçeteye yazılan Metadonun entoksikasyona ya da sedasyona yol açması görülmez; günlük aktiviteleri yapmayı engellemez. Ağız yoluyla alınır ve eroinin yoksunluk belirtilerini 24 ile 36 saat arasında bastırır. Etkisi 24 saat içinde sonlanır ki bu eroinin etkisinde 6 kez daha fazla bir zaman demektir. Bu nedenle tedavide günde bir defa alınması yeterlidir. Kişiler Metadon alsalar da eroinden farklı olarak acıyı algılayabilmekte ve duygusal reaksiyonlara sahip olabilmektedirler. Metadon ayrıca, eroinin yeniden kullanılmasına neden olan craving “şiddetli arzu”yu hafifletir; dindirir. Davranışsal, danışmanlık ve diğer destekleyici çalışmalarla birlikte metadonun, kişinin eroin alımını durdurmasını sağladığı ve daha dengeli/üretici yaşama döneminde kişiye yardımcı olduğu belirtilmektedir.

LAAM tıpkı metadon gibi sentetik bir opioiddir ve 1993’de Amerika’daki “Food and Drug Administration” tarafından eroin bağımlısı hastaların tedavisinde kullanımını onaylamış bir maddedir. Ağızdan alındığı zaman, minimal yan etkilerle, eroinin yan etkilerini 72 saate kadar durdurabilmektedir. Uzun süreli etkisi yüzünden haftada sadece 3 kez kullanımı yeterli olmaktadır.

LAAM ve Metadon, uyuşturucunun verdiği zararların azaltılması amacıyla yurt dışında başvurulan yöntemlerdir. Uyuşturucu ile mücadele, kimi zaman başarılı sonuç vermemektedir. Bu durumda izlenen yol uyuşturucunun verdiği toplumsal, bireysel, psikolojik ve ekonomik zararların azaltılmasıdır. Enjektör değişim programları, Metadon

veya LAAM tedavisi bu yönde yapılan çalışmalardan birkaçıdır. Ülkemizde bu tür bir tedavi programı uygulanmamaktadır ve bu maddeler yasadışı olarak kabul edilmektedir.

1.1.2.4. Esrar



Şekil 2: Kenevir ve esrar

Kimyasal Özellikleri ve Elde Ediliş Biçimi:

Tüm dünyada yaygın olarak kullanılan bir madde olan esrar “haşiş” olarak da bilinir. Esrar, Hint keneviri bitkisinin yapraklarının kurutulup bastırılması suretiyle hazırlanan ve aktif maddesini bu kısımlardan salgılanan reçine içindeki kannabinoidlerin oluşturduğu bir maddedir. Kannabinoidlerin içinde esrarda en fazla bulunan ve esrarın farmakolojik etkilerinden sorumlu olan etkin ana madde tetrahidrokannabinol (THC)’dür. Hint keneviri bitkisinin yüksek oranda THC içeren kısımları gölgede kurutulur, daha sonra ufalanıp elenir. Bu eleme sonucu elde edilen ince toz halindeki maddeye “toz esrar”, bu dozun ısıtılıp kalıplaştırılmasıyla elde edilen plaka şeklindeki haline de “plaka esrar” denir. En ince toz ipek elekten geçirilince altta kalan esrar birinci kalite esrardır. Buna esrar piyasasında "Gubar" ismi verilir. Eleğin üstünde kalanlar tekrar elenir ve orta derecede kaliteli esrar elde edilir. Buna da "Marihuana" denir. Bunlardan sonra en altta kalan üçüncü kısım kalitesizdir ve buna da "Paspal" ismi verilir.

Bu arada, “haşiş” (keneveri/cannabis indica) ile “Afyon haşhaşı” (papaver Somniferum L) birbirine karıştırılmamalıdır. Bu iki bitki aynı familyadan olmakla birlikte, birbirlerinden farklı bitkilerdir. Afyon haşhaşından üretilen ya da afyon türevleri olan maddeler eroin, morfin, kodein, afyon gibi maddeler iken, haşişten esrar, ganja gibi

maddeler elde edilir. İşleniş biçimlerine göre farklılıklar gösteren bu maddeler arasında marihuana, Guba, ve Ganja isimleri sayılabilir.

Esrar kullanımı genellikle “gateway”⁸ (geçiş/giriş kapısı) olarak bilinir ve kişinin daha güçlü maddeleri kullanmaya devam edip etmeyeceğinin büyük bir belirleyicisidir. A.B.D’de gençlerle yapılan bir çalışmada esrar kullananların %73’nün daha sonra kokain, %33’nün eroin kullandığı görülmüştür⁹.

Sokaktaki İsimleri:

Derman, ot, plaka, mühür, sarıkız, anten, sarma, paspal, gıya, gogo, gonca, kuru, cigara, cigaralık, deli gonca, ahna, henry, patates, keçi, yeşil, kendir, elek altı, siyah, saddam, kenevir, jelâtin, mal, sarıçiçek, sündüz, cam macunu, kına, kuruş, gubar, esrar için kullanılan diğer isimlerdir.

Görünüşü ve Kullanış Biçimleri:

Ham esrar kendine has kokusu olan, sarı ile yeşilimtırak renkte bir tozdur. Zamanla kahverengine dönüşebilir. Plaka veya çubuklar halinde piyasada satılır. Bunun için baskı aletleri (pres) kullanılabilir. Levha ya da çubuk biçimine getirildikten sonra daha çok tütüne karıştırılarak sigara gibi içilir. Ayrıca çiğnenerek ve bal, yağ gibi çeşitli yiyecek ve içeceklere karıştırılarak kullanılır.

Fiziksel ve Psikolojik Etkileri:

İnsanda ağız yoluyla THC maddesinin etkili olduğu doz 50-200mg./kg.; sigara ile içildiğinde 25-50 mg./kg.’dır. Alındıktan 30 dakika sonra etkisini gösterir. Sigara ile içilen esrarın etkisi 2-4 saat; sindirim yoluyla alındığında bu etki 5-12 saat, düşük etkili marihuana etkisi ise 3 saatten uzun sürmez.

Nabız hızında artış görülür. Gözlerin kızarması, ağzın kuruması, baş dönmesi, kalp atışlarının hızlanması, sık sık idrar yapma ihtiyacı duyulur. Kişinin içinde bulunduğu duygu durumuna göre etki yaratır, ancak gene de değişmeyen etkileri vardır. Zaman algısıyla ilgili bir farklılaşma¹⁰ (zamanının yavaşladığı duygusu; örn, 1 saatlik bir dönem 8-10 saat gibi algılanabilir); renkleri ve sesleri algılamaya karşı duyarlılık artar; yaratıcılığı

⁸ Geçiş/giriş kapısı

⁹ Özden, Salih Y., Uyuşturucu Madde Bağımlılığı, 1992, İstanbul.

¹⁰ Zamanının yavaşladığı duygusu; örn, 1 saatlik bir dönem 8-10 saat gibi algılanabilir.

arttırıyor diye düşünülmesinin nedeni de budur. İştahta artış görülür. Refleksleri bozar; bu nedenle reflekse dayalı işler yapılması bazı kazalara ve yaralanmalar yol açabilir. Kişiler esrar aldıktan sonra sedasyon ve gevşeme yaşarlar; kendilerini daha rahat hissederler, alkolde olduğu gibi ruhsal inhibisyonları ortadan kalkar. Öfori ve bazen önüne geçilemeyen gülme krizleri gerçekleşir. Daha konuşkan olurlar. Yüksek dozda alındığında kullanıcı hoş olmayan duygular yaşayabilir; bunaltıya, ruhsal çöküntüye, aşırı uçlara varan ruhsal değişikliklere yol açabilir.

Uzun süre esrar kullanımı sonucu kişinin çevreye karşı ilgisi azalır, çalışma ve hareket gücü düşer, kısaca yaşam kalitesini düşürür. Mc Glotthin ve West (1968), uzun süreli yüksek doz kullananlarda apati (ilgisizlik) geliştiğini, kişinin daha pasif, ilgisiz ve isteksiz olduğunu belirtmişlerdir. Bu kişiler çalışmak ve üretmek istemezler. Uzun süreli planlar yapamazlar. Kompleks işleri yapmaya karşı hem istek hem de kapasite azalmıştır. Konsantrasyon yetenekleri kaybolmuştur. Tüm bunlara amotivasyon sendromu denmiştir. Karakter değişikliği ve hayat tarzında farklılaşma, anksiyete ve depresyon, amotivasyon sendromu, diğer madde kullanımları görülebilir. Uzun süre kullananlarda uyku hali, uyuşukluk, dengesizlik, kaslarda eşgüdüm bozukluğu vardır. Birey bazı motor yetilerini kaybedebilir. Fazla terlerler. Ayaklarda karıncalanma olur. Sigara gibi içildiğinde göğüs sıkışması yaşanabilir.

Yoksunluk Belirtileri:

Diğer maddelerde olduğu gibi bırakıldığında ya da azaltıldığında yoksunluk belirtisi dediğimiz davranışlar gözükmez. Ancak her madde gibi esrarında bağımlılık potansiyeli vardır ve toleransı artırır. Uzun süre esrar kullananlar kullanımı kestiklerinde sinirlilik, gerginlik, uykusuzluk, iştahsızlık gibi problemler yaşayabilirler.

Entoksikasyon¹¹ Belirtileri ve Sonuçları:

En önemli fizyolojik etkilerinden biri tütün benzeri akciğer sorunlarını ortaya çıkarmasıdır. Uzun süre ve yoğun olarak kullananlardaki diğer bir etkisi belleğin zarar görmesidir, kısa süreli hafıza etkilenir. Öğrenme ile ilgili fonksiyonlar da zarar görebilir. Sık kullananlarda paranoid tipte psikoz yaratır; hezeyanlar gözlenir. Uzun süreli kullanımı, esrar entoksikasyonuna bağlı olmayan, esrar kullanımından bağımsız, kalıcı bir psikotik tablonun oluşmasına neden olabilir.

¹¹ Zehirlenme.

1.1.2.5. Koka ve Türevleri

Güney Amerika Kıtası'nın Kuzey ve Kuzeybatısı boyunca uzanan yüksek And Dağlarındaki ılık iklim koşullarında yetişen ve Eiythroxyloou Coca olarak adlandırılan koka bitkinin yapraklarının öz suyunun çeşitli yollarla alınması ve kimyasal işlemlere tabi tutulması ile kokain maddesi elde edilir.

Güney Amerika'da yaşayan Kızılderililer tarafından, uyarıcı olarak ve açlık duygusunu azaltmak için yanaklarda tütün lokması şeklinde çiğnendiği bilinmektedir. 16.yüzyılda buraları işgal eden PIZARRO komutasındaki İspanyollar bu durumu tespit etmişlerdir.

Koka bitki örtüsünün %60'ı Bolivya, %30'u Peru, %10'u da Kolombiya'da bulunmaktadır. Kolombiya, Bolivya ve Peru'da kademeli olarak koka ekimi yapılmakta ve dünya piyasasına sunulmaktadır. Kolombiya kokain kartellerinin dünyadaki kokain piyasasının büyük bir bölümünü kontrol ettikleri söylenebilir. Anılan üç ülke dışında, Venezüella, Panama, Brezilya, Arjantin ve Ekvator'da da az miktarda kokain üretimi olduğu bilinmektedir.

Koka bitkisinin anılan bölge dışında yetiştirildiğine dair herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır. Bu bakımdan Güney Amerika ülkelerinin bir kısmı kokain üretim alanları olarak gösterilmektedir. Koka bitkisinin boyu 1,5 metreyi bulur. Çiçekleri beyaz renkli, yaprakları ise koyu yeşildir. Yaklaşık beş santimetre uzunluğundadır. Sıcak ve nemli bir iklime ihtiyaç gösterir.

1.1.2.6. Sentetik Uyuşturucular

Sentetik uyuşturucular doğal uyuşturucuların karşılığı olarak, çeşitli kimyasal yollarla üretilmiş olan suni uyuşturuculardır. Sentetik uyuşturucular insanların sinir sisteminde yapmış oldukları etkilere göre; Depresantlar, Stimulantlar, Halüsinojenler gibi sınıflandırmaya tabi tutulmuştur.

Bazı önemli sentetiklerden Amfetaminin Hollanda, Belçika, Polonya ve İngiltere'de, ecstasyenin Hollanda ve Belçika'da, metaanfetaminin ABD, Filipinler, Taylanda ve Çin'de görüldüğü bilinmektedir.

Birleşmiş Milletler UNODC'nin bir raporunda, 1990'lı yılların başlarında sentetik uyuşturucu madde üretiminin büyük bölümünün Avrupa ülkelerinde ve özellikle de Hollanda'da yapıldığı belirtilmektedir. Bu nedenle, genel olarak üretim merkezi Avrupa olarak kabul edilen sentetik uyuşturucuların diğer ülkelere bu merkezden dağılımı söz konusu olmaktadır. Genellikle bu tür sentetiklerin üretim ve ticaretini yapanların daha önceden diğer uyuşturucu maddeler ile ilgili birtakım geçmişleri olduğu da tespit edilmektedir. Dolayısıyla uyuşturucu madde ticaretinde aktif rol oynayan organizasyonlar, sentetik uyuşturucuların piyasaya girmesi ile bu alanda pazar payı kapma çabasına girmiş ve uluslararası seviyede sentetik uyuşturucu madde kaçakçılığına başlamıştır.

1.1.2.7. Kimyasallar

Uyuşturucu madde kaçakçılığı ile mücadele denilince sadece herkes tarafından bilinen esrar, eroin, kokain, afyon, morfin gibi maddelerle, uyuşturucu imalatında kullanılan asetik anhidrit ve potasyum permanganat gibi iki adet kimyasal madde anlaşılmamalıdır.

Uyuşturucuyla mücadele, bundan çok daha geniş kapsamlı olarak ele alınmalıdır ve alınmaktadır. Bu mücadele kapsamına giren maddeler aslında çeşitli belgelerde, kanun maddelerinde listeler halinde belirtilmiştir. En kapsamlı olarak üç uluslararası sözleşmede yerlerini almışlardır.

1961 BM Tek Sözleşmesi, uyuşturucu maddelerin kontrolü için, 1971 tarihli BM Psikotrop Maddeler Hakkındaki Sözleşme ise, psikotrop maddelerin kontrolü için hazırlanmış ve sözleşmelerin ekinde hangi maddelerin uyuşturucu madde, hangi maddelerin psikotrop maddeler sayılacağı belirtilmiştir.

1988 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı BM Sözleşmesi ise, uyuşturucu imalinde kullanılan kimyasal maddelerin kontrolü için hazırlanmıştır. Bu kontrol, bu tür maddelerin yasal ticaretini de kapsamaktadır. Sözleşme ekinde, yasal kullanım alanı dışında yasa dışı uyuşturucu madde imalatında da kullanılan ve kontrol altında tutulması gereken kimyasal maddeler sayılmıştır. Ülkemiz de bu anlaşmayı imzalamış ve kabulü 1995 yılında çıkarılan kanunla gerçekleştirilmiştir. Şüphesiz bu maddeler içinde en önemlisi ve en çok tanınanı, eroin imali için gerekli olan asetik anhidrittir. BMK, PMK, sülfürik asit, hidroklorik asit, formik asit, farmoride de önde gelen ve sentetik uyuşturucularda kullanılan diğer kimyasallardır. Bununla birlikte toplam

22 kimyasal maddenin imal, ithal, ihraç ve dağıtımını 1988 sözleşmesini imzalayan ülkelerde ve ülkemizde kontrol altında tutulmaktadır.

Kimyasal maddeler, sentetik uyuşturucu imalinden eroin ve kokain imaline kadar kullanılan maddeler olup, bunların denetimi uyuşturucu ile mücadelede önemli bir unsur teşkil etmektedir. Temel maddelerin denetim altına alınması, uyuşturucuya giden yolu kesecek olan önleyici bir tedbirdir. Kimyasal madde kaçakçılığında, eroinin imalinde olmazsa olmaz bir öneme sahip olan asetik anhidrit maddesinin kaçığa kaydırılmasına daha çok rastlanılmaktadır.

Bu maddeler arasında özel bir öneme sahip olan asetik anhidrit maddesi, kuvvetli kokusu hissedilebilen renksiz bir sıvıdır. Bu madde, sanayi alanında suni ipek, aspirin, sigara filtresi, selüloz, plastik, patlayıcı madde, bazı reçine ve verniklerin yapımının yanı sıra teknik ve klinik analizlerde de kullanılır.

Dünya üzerindeki asetik anhidrit maddesinin kaçakçılık güzergâhları ele alındığında, bu maddenin başta Avrupa'daki sanayileşmiş ülkeler olmak üzere Rusya, Çin ve Hindistan'dan Afganistan ve Pakistan'a doğru hareketinin söz konusu olduğu gözlenmektedir.

Güneydoğu Asya'da, Çin, Laos, Myanmar ve Tayland arasındaki sınır bölgelerinde faaliyetlerini sürdüren yasadışı eroin imalathanelerinin ihtiyacı olan kimyasal maddelerin daha çok yerel ticaret sırasında kaçığa kaydığı ve kara sınırlarında kaçakçılığının yapıldığı anlaşılmaktadır. Bölgedeki kaçığa kaydırma teşebbüsleri ve kimyasal madde yakalamaları konusunda çok az bilgi olduğundan, kaçakçılık rotalarını net bir şekilde ortaya koyabilmek oldukça zordur¹².

1.2. Uyuşturucu Madde Kaçakçılığı Suçu

1.2.1. Narkotik ve Psikotrop Madde Kaçakçılığı Narkotik Suçlar

Uyuşturucu maddeler, tarihsel süreç içerisinde tıbbi amaçlarla kullanılmış, keyif verici özelliği olması nedeniyle sonraları bu amaçla tüketilmeye başlanmıştır. Bu türden bir

¹² <http://www.kom.gov.tr/Tr/KonuDetay.asp?BKey=37&KKey=52> (17.02.2009).

tüketimi besleyecek arzda beraberinde şekillenmiş, tıpkı ekonomik yapıdaki gibi arz ve talep oluşmuştur.

Uyuşturucu maddelerin bu yönü, özellikle yüzyılımızın ikinci yarısından itibaren menfaat çevreleri için rant, terörizm için finans kaynağı, uluslar arası ilişkilerde ideolojik ve politik araç ve hedef ülke toplumuna yönelik sosyo-psikolojik dejenerasyon ile zihni ve ahlaki çökertme olgularını ön plana çıkarmıştır.

Uyuşturucu madde ile mücadelenin etki ve başarısı, öncelikle dünyada arz ve talebin yoğunlaştığı bölgeler ile, bu bölgeler arasında oluşan güzergahların, bunların oluşumunda rol oynayan etkenlerin ve kullanılan yöntemlerin analizim gerektirir. Diğer bir ifadeyle, uyuşturucu madde ile mücadele; onun üretim, tüketim ve yasadışı ticareti ile yöntemleri üzerinde odaklanmadıkça gerçekçi bir sentez yapılamamış ve mücadelenin çerçevesi belirlenememiş olacaktır¹³.

1.2.2. Kaçakçı Tipleri

Uyuşturucu kaçakçılarını tanımlamaya geçmeden önce belirtmek gerekir ki uyuşturucu kaçakçılığı çok spesifik olaylar hariç tutulursa genelde organize bir suçtur. Peki, organize suç kavramı neleri kapsar?

1.2.2.1. Organize Suç

Her ne suretle olursa olsun teşekkül oluşturarak menfaat temini amacıyla, şiddet veya en azından baskı kullanarak işlenen suçlardır. Tanımda da görüldüğü gibi, organize suç kavramı bünyesinde şu unsurları bulundurmaktadır:

1) Bir teşekkülün mevcudiyeti: Organize suçu diğer suçlardan ayıran temel unsur, birden fazla kişinin aynı amaca yönelik iradelerini ortaya koymaları ve suca iştirak etmeleridir.

2) Menfaat sağlama gayesi: Organize suç teşekkülü, yasadışı faaliyet neticesinde madde veya manevi bir menfaat beklenişi içerisinde.

¹³ <http://www.kom.gov.tr/Tr/KonuDetay.asp?id=2&BKey=37> (19.02.2009).

3) Şiddet, baskı: Suç teşekkülü, menfaat temini yönünde; darp, yaralama, öldürme gibi şiddet unsurlarına, tehdit, şantaj gibi tesir unsurlarına ya da üçüncü kişilere maddi veya manevi fayda sağlama gibi unsurlara başvurur.

Yapısı itibari ile uyuşturucu kaçakçılığı da çıkar amaçlı bir suçtur. Bu organizasyon içerisinde, hiyerarşik bir yapılanma ve işbölümü söz konusudur. Bu iş bölümü organizasyonun bünyesinde olduğu gibi, organizasyonlar arasında da olabilmektedir. Örneğin kimi uyuşturucu organizasyonları temin edici, taşıyıcı, kimisi ise dağıtıcı, pazarlayıcı rollerini üstlenmektedir. Bunun yanı sıra kişiler bazında da bir iş bölümü söz konusudur. Bazı şahıslar, araçlara zula yapma konusunda, bazıları ise imalat üzerine uzmanlaşmışlardır.

Teknolojik gelişmeler, sınır ötesi geçişlerin çabukluğu, ülkelerin ekonomi politikalarının değişimi gibi faktörler; kişilerin müşterek suç işlemlerim kolaylaştırmakta ve suca uluslar arası bir nitelik de katmaktadır. Bununla beraber, aynı olayda murtabit birkaç suç da yer almaktadır. Bir suç grubunun; örneğin uyuşturucu madde kaçakçılığı organizasyonunun, üyelerin kimliğini gizlemede sahte pasaport ve kimlik kullanması sahteciliği, edinilen kazancın yasallaştırılması için paravan şirketler kurulması. Banka, kambiyo işlemleri vesaire yollarla kara paranın aklanmasını, dövizin kontrol dışında başka ülkelere götürülmesi döviz kaçakçılığını, paranın silaha yatırılması silah kaçakçılığım ve bu silahların terör örgütlerince kullanımı terörü doğurmakta, suç grupları arası yakınlaşmaya ve işbirliğine neden olmaktadır.

1.2.2.2. Basit Organize Kaçakçılık Faaliyetleri

1.2.2.2.1. Bağımlı Kaçakçılar (Sokak Satıcıları)

Önceleri basit bireysel suç olarak kabul edilen uyuşturucu madde kaçakçılığı, zaman içerisinde elde edilen karın çok yüksek olması nedeniyle başta terör örgütleri olmak üzere organize suç şebekelerinin finanse kaynağı haline gelmiştir. Böylece organize faaliyet kapsamına giren uyuşturucu kaçakçılığının münferit kaçakçılık safhası torbacı da tabir edilen, sokak satıcılarının küçük miktarlardaki satışı ile sınırlı kalmaktadır. Bunların çoğu da kullanıcı olan ve yeni mal temini için para bulmayı amaçlayan şahıslardır. Bu şahıslar günlük kullanacağı uyuşturucuyu temin etmek amacıyla ilk zamanlarda kendi kullanacağı

uyuşturucu, karşılığında sonraları ise satıştan belli bir kar elde etmek amacıyla uyuşturucu satışı yapmaktadırlar. Bu tip kaçakçılara karşı sokak timleri vasıtasıyla mücadele sürdürülmelidir.

1.2.2.2. Organizasyon Artısı Kaçakçılar

Basit uyuşturucu organizasyonları içerisinde sayılacak diğer kesim ise uyuşturucu kaçakçılığında sektrleşmeye gitmiş, büyük organizasyonlardan çeşitli şekillerde elde ettiği uyuşturucu maddeyi satmaya çalışan kişilerdir. Alışveriş usul denilen usul ile uyuşturucu satmaya çalışan kaçakçılar bunlardır. Genelde büyük organizasyonlar içerisinde çeşitli görevlerde bulunurlar.

1.2.2.3. Uyuşturucu Kaçakçılığında Sektrleşme

1.2.2.3.1. Organize Uyuşturucu Kaçakçılığı şebekeler

Uyuşturucu madde kaçakçılığı organizasyonlarının çalışmaları zaman içerisinde daha sistemli hale gelmiştir ve bu sistem içerisinde aşağıdaki hususlar ortaya çıkmıştır. Uyuşturucu Organizasyonlarının;

1) Organizasyonda güvenliği sağlamak amacıyla; planlı olarak akrabalık ilişkilerini geliştirdikleri, bunun yanında ticari ilişkiler de kurdukları,

2) Diğer organize suç örgütleri ile ilişkili oldukları ve ilişkilerini bu örgütlerin basında bulunan kilit isimler vasıtasıyla sağladıkları,

3) Aralarında görev dağılımı yaptıktan, çoğunlukla uyuşturucu maddeyi temin eden, taşımacılık işlemim yapan, satış işlemleri ile uğraşan (sokak dağıtıcılığı) gruplar olarak ayrıldıkları ve bu suretle bir grubun diğerinin ilgi sahasına girmediği, aslında bununla kaçakçılık faaliyetinin daha güvenli şekilde yürütülmesini sağladıktan,

4) nceleri sadece nakliyat ve satış içi ile uğraşan organizasyonların, sonradan elde ettikleri karı artırmak için baz morfin halinde transfer ettikleri uyuşturucu maddeleri bizzat kendilerinin uyuşturucu madde haline getirerek sattıkları,

5) Uyuşturucu maddelerin ift Basamak denilen bir sistem ile güvenli olduğu düşünülen başka bir ülkede depolanıp buradan sevkıyatların yapıldığı,

6) Ülkemizden, daha çok Almanya, Hollanda ve İngiltere'ye uyuşturucu madde sevkiyatlarının yapıldığı,

7) Dünyada faaliyet gösteren terör örgütlerinin militan kadrolarına silah ve lojistik destek sağlamak amacı ile Ortadoğu, Türkiye ve Avrupa hattında organize bir şekilde uyuşturucu madde kaçakçılığına yöneldikleri,

8) Uyuşturucu madde kaçakçılığından elde edilen paraları aklamak üzere paravan isimlerle şirketler kurdukları, buralarda kara para akladıkları ve aklanan paralar ile gayrimenkul alımına yöneldikleri tespit edilmiştir. Artık klasik kolluk taktikleri ile söz konusu organizasyonların tamamen çökertilmesinin imkansız olduğu, ancak analiz ve sentez unsurlarının tam olarak uygulanması suretiyle yapılacak operasyonlar ile başarıya ulaşılabileceği anlaşılmıştır.

1.2.2.3.2. Terör Organizasyonları

Uyuşturucudan kaçakçılığından elde edilen gelir, terör faaliyetleri içerisinde bulunan terör Örgütlerinin de terörist faaliyetlerde kullandıktan harcamaların karşılayacak bir yöntem haline gelmiştir. Terör örgütleri ya bizzat kendi militanları vasıtası ile uyuşturucu kaçakçılığı yapmakta ya da uyuşturucu kaçakçılığın meslek edinmiş kişilerden zorla kaçakçılık gelirinden belirli bir pay almaktadırlar.

1.3. Uyuşturucu Kaçakçılığında Uluslararası Uyuşturucu Kaçakçılık Rotaları

1.3.1. Ülkemizi Direkt Etkileyen Aktif Durumda Bulunan Uyuşturucu Rotaları

1.3.1.1. Balkan Rotası

“Silk Route” “İpek yolu” olarak da bilinir. Afganistan'dan başlayarak Pakistan, İran, Türkiye, Avusturya-İtalya ayrımını takiben Orta Avrupa'yı dolaşarak İngiltere'de son bulur. Buradan Amerika'ya ulaşır.

Avrupa birliği ülkeler için hayati bir önem aşır. Karayolu üzerinden yapılan uyuşturucu trafiğini de ifade eder.

Balkan Rotası, bu güzergâhlar içerisinde en önemli rotalardan biri olup aynı zamanda tarihi İpek Yolu'nun da devamı niteliğinde, üretim bölgelerinden başlayıp, ülkemiz üzerinden tüketim bölgelerine uzanan bir yoldur. Bu Rota, Güneybatı Asya haşhaş ekim bölgelerinden başlayarak, İran ve Türkiye topraklarını geçip, Balkan Yarımadası üzerinde iki kola ayrılmakta, bir kolu Bulgaristan, Romanya, Macaristan, Avusturya üzerinden Almanya'ya (Kuzey Kolu), diğeri ise Türkiye ve Yunanistan üzerinden çoğu kez deniz yolu ile Batı Avrupa'ya (Güney Kolu) ulaşmaktadır.

Balkan Rotası, Afganistan ve çevresinde üretilen afyondan elde edilen eroin maddesini, Avrupa uyuşturucu pazarına nakletmek üzere, uzun yıllar kaçakçıların kullandığı önemli bir güzergâh olmuştur. Balkan Rotası üzerindeki uyuşturucu madde trafiğinde, güzergâh üzerinde bulunan ülkelerin üretici, transit ve tüketici olarak üç ana gruba ayrıldıkları görülmektedir. Bazı ülkeler ise bu üç durumdan aynı anda etkilenmektedir. Coğrafi konumu itibari ile Güneybatı Asya Haşhaş Üretim Bölgeleri ve Batı Avrupa Tüketim Pazarı arasındaki eroin trafiğinden, transit ülke olarak etkilenen Türkiye, bu durumun yol açtığı uyuşturucu kullanım problemiyle de karşı karşıya kalmaktadır. Ayrıca ülkemiz, doğudan batıya doğal uyuşturucuların trafiğinden etkilenirken, batıdan doğuya ise kimyasal ve sentetiklerin kaçakçılığından etkilenerek çift taraflı bir akıma maruz kalmaktadır. Avrupa ve Rusya üzerinden gelen kimyasal maddelerin hedefi Güneybatı Asya'da bulunan yasadışı uyuşturucu imalathaneleri, sentetik uyuşturucuların hedefi ise Arap ülkeleri ve ülkemizdir¹⁴.

Türkiye'nin, uyuşturucu madde kaçakçılığı ile yoğun mücadelesi ve 1980'li yılların sonunda dünya siyasetinde meydana gelen gelişmeler, özellikle SSCB'nin dağılması ve Balkanlarda yaşanan soykırım, Balkan rotasını kaçakçılar açısından güvenli bir rota olmaktan çıkarmıştır.

Böylelikle yasadışı uyuşturucu trafiği, kontrolün daha az olduğu ve kaçakçılarca daha güvenli kabul edilen kuzey ve güneydeki rotalara kaymıştır.

Bununla birlikte Balkanların tam ortasında BM kontrolündeki Kosova çift basamak yönteminde önemli bir üst konumundadır.

¹⁴ <http://www.kom.gov.tr/Tr/KonuDetay.asp?BKey=37&KKey=54> (25.02.2009).

Ayrıca yüklü miktarlarda Afgan uyuşturucusunun son gidecekleri yerlere gönderilmeden önce İran üzerinden Gürcistan, Azerbaycan, Ermenistan ve daha az olarak Türkiye'ye ya da Pakistan'dan İran ve Basra Körfezi bölgesindeki diğer ülkelere gönderilmesi, ülkemizin kaçakçılar açısından güvenli bir rota olmaktan çıktığının bir göstergesidir.

1.3.1.2. Doğu Akdeniz Rotası

Bu rota deniz yolu ile yapılan uyuşturucu trafiğini ifade eder. Afganistan merkezli olan üretimin Pakistan'a kadar kara yolu Karaşi'den sonra deniz yolu ile Süveyş Kanalı takiben Akdeniz üzerinden AB ülkelerine ulaşan uyuşturucu trafiğini içerir¹⁵.

Avrupa'daki tüketim bölgeleri arasında önemli yollardan biri de Pakistan limanlarından Hint Okyanusu, Kızıldeniz ve Süveyş Kanalına, oradan da Güney Kıbrıs'ın güneyinden geçerek Akdeniz üzerinden Avrupa'ya ulaşan Doğu Akdeniz Deniz Yolu'dur.

Son yıllarda, hem Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Kontrol Programı raporlarında, hem de Interpol istatistiklerinde dikkati çeken önemli gelişmelerden biri de, Pakistan'dan Batı Avrupa'ya doğrudan hava ve deniz yoluyla yapılan eroin maddesi kaçakçılığında yaşanan hareketliliklerdir. Pakistan hava limanlarında yakalanan ve hedefi Batı Avrupa olan eroin ile Batı Avrupa hava limanlarında yakalanan Pakistan orijinli eroin bunu net olarak göstermektedir. Bu rotanın ortaya çıkışında Afgan ve Pakistanlı kaçakçıların uyuşturucu pazarındaki paylarını, uyuşturucuyu doğrudan Avrupa'ya göndermek suretiyle artırma istekleri önemli bir sebeptir.

Bu rotanın gelecek yıllarda daha aktif duruma geleceği tahmin edilmektedir. Bu rota ile bağlantılı, Pakistan deniz limanlarından Avrupa'ya doğrudan ulaşan ve uluslararası deniz hukukundan kaynaklanan sebeplerle kontrolü çok zor olan, önceki yıllarda Doğu Akdeniz Rotası olarak tarif ettiğimiz deniz yolunun da göz ardı edilmemesi gerekir.

¹⁵ KOM, 2001 Raporu, Ankara, 2002, s. 3, bkz.

<http://www.kom.gov.tr/Tr/KonuDetay.asp?BKey=61&KKey=113> .

1.3.1.3. Kuzey Karadeniz Rotası

Afganistan merkezli hareketle eski SSCB ülkeleri üzerinden Moskova merkezli AB ülkelerinde son bulan uyuşturucu trafiğini kapsar Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Türkmenistan önemli geçiş noktaları haline gelmiştir.

Kaçakçılık güzergâhları, güvenli yol ilkesi gereği sürekli değişiklikler gösterdiğinden, kaçakçılık kontrol mekanizmalarının tam olarak kurulamadığı bölgelere kaymaktadır. SSCB'nin dağılmasından sonra ortaya çıkan yeni yapılanma, otorite boşlukları ve ülkemizdeki mücadelenin olumlu etkileri sonucunda Kuzey Karadeniz'de yeni ve alternatif bir rotanın olduğu geçtiğimiz yıllarda tarafımızdan tespit edilmiş ve diğer ülkelere de kabul görmüştür. Son olarak 20–22 Eylül 2000 tarihleri arasında Almanya/Wiesbaden'de Alman BKA Teşkilatınca düzenlenen İpek Yolu üzerindeki yasadışı uyuşturucu madde ticareti ile Güneybatı Asya bölgesinden Batı Avrupa'ya ulaşan uyuşturucu maddelerin kontrolüne ilişkin stratejilerin ele alındığı toplantıda Kuzey Karadeniz Rotasının ön plana çıktığı kabul edilmiştir.

1999–2000 Ekonomik İşbirliği Teşkilatı raporunda da Orta Asya üzerinden Avrupa'ya yönelik olarak gerçekleştirilen uyuşturucu madde kaçakçılığında, transit geçişlerde ECO ülkelerinin yer aldığı bölgede yeni rotaların ortaya çıktığı belirtilmektedir. Bu bölgede yer alan Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan, Türkmenistan ve Özbekistan'da yasadışı uyuşturucu madde kaçakçılığının hızlı bir şekilde artmasına bağlı olarak, Afgan menşeli uyuşturucunun büyük bir kısmının Kırgızistan, Tacikistan ve Özbekistan'ı ayıran Fergana Vadisinden geçirildiği rapor edilmiştir.

Kuzey Karadeniz Rotası; Güneybatı Asya'dan iki ayrı kol halinde gelerek Karadeniz'in kuzeyinde birleşmektedir. Birinci yol, Afganistan'dan başlayıp, Orta Asya Cumhuriyetleri'nden geçerek, Rusya, Ukrayna, Belarus ve Polonya üzerinden Batı Avrupa pazarına ulaşan kuzey yoludur.

İkinci yol ise, Afganistan'dan İran'a, oradan da kuzeye yönelerek Azerbaycan ve Kafkasya üzerinden yine Rusya ve Ukrayna'ya, oradan da Batı Avrupa pazarına ulaşan güney yoludur. Afgan orijinli eroin, morfin ve afyonun %65'nin Orta Asya üzerinden Rusya, Belarus ve Baltık ülkelerine ulaşan bir rota izleyerek, Batı Avrupa'ya ulaştığı,

Birleşmiş Milletler Uluslararası Uyuşturucu Kontrol Kurulunun 1998 Yılı Raporunda da vurgulanmaktadır.

Orta Asya Cumhuriyetleri'nde tren ve konteynerlerde yapılan yakalamalar, SSCB'nin dağılması ile Güneybatı Asya'daki üretim bölgelerinden başlayıp, Orta Asya ülkelerinden geçerek Karadeniz'in kuzeyini takiben Slovakya üzerinden Batı Avrupa'ya ulaşan veya Orta Avrupa'da Balkan Rotası ile birleşen Kuzey Karadeniz Rotasının önemini koruduğunu göstermektedir.

Afganistan'dan Türkmenistan'a sokulan uyuşturucu ise, muhtemelen kamyon ve otobüs trafiğinin çok yoğun olduğu İran'a karayoluyla, Rusya'ya ise diğer Orta Asya Cumhuriyetlerinde olduğu gibi demiryolu ile gitmektedir. Ayrıca Hazar Denizi de Afgan menşeli uyuşturucunun Türkmenistan üzerinden Rusya'ya ve Avrupa'ya götürülmesinde kullanılmaktadır.

1.4. Genel Uyuşturucu Kaçakçılığı Rotaları

Uyuşturucu maddelerin sevkiyatlarının hangi güzergâhlar üzerinden, hangi metotlarla gerçekleştirildiği uyuşturucu ile mücadele birimlerinin her zaman ortaya çıkartmaya çalıştığı ve uluslar arası toplantılarda tartıştığı hususlardır¹⁶.

Esas olarak bu hususlarda yapılan değerlendirmelerde göz önünde bulundurulan ve kabul gören görüş kaçakçıların kendileri için en güvenli yol ve yöntemi kullandıklarıdır.

Bununla birlikte bazı coğrafya kesimleri için en güvenli yol ilkesi için fazla bir seçenek ortaya konulamamaktadır. Ayrıca bu güzergâhların jeopolitik özelliğe sahip olduğu gözlenmektedir. Yani güzergâh, üzerinden geçtiği coğrafyada meydana gelen ekonomik, siyasi, kültürel, vb. değişimlerden direkt etkilenerek yeni bir biçim almaktadır.

Dünya üzerindeki rotalardan Balkan Yolu, afyon türevi uyuşturucu kaçakçılığında bu güzergâhlar içerisinde en önemli rotalardan biri olup aynı zamanda tarihi İpek Yolu'nun da devamı niteliğinde, üretim bölgelerinden başlayıp, ülkemiz üzerinden tüketim bölgelerine uzanan bir yoldur. Bu rota üzerinde çift basamak olarak adlandırılan ve kaçakçılık

¹⁶ <http://www.kom.gov.tr/Tr/KonuDetay.asp?BKey=37&KKey=54> (05.03.2009).

organizasyonlarının üretici ülkelerden temin ederek ülkemize getirdikleri uyuşturucu maddeleri mümkün olduğu kadar kısa sürede, kendilerince daha güvenli olan ülkelere sevk ederek buralarda depoladıkları, daha sonra bunları partiler halinde Batı Avrupa pazarlarına göndermeleri de kaçakçıların uyguladıkları yöntemlerden birisidir.

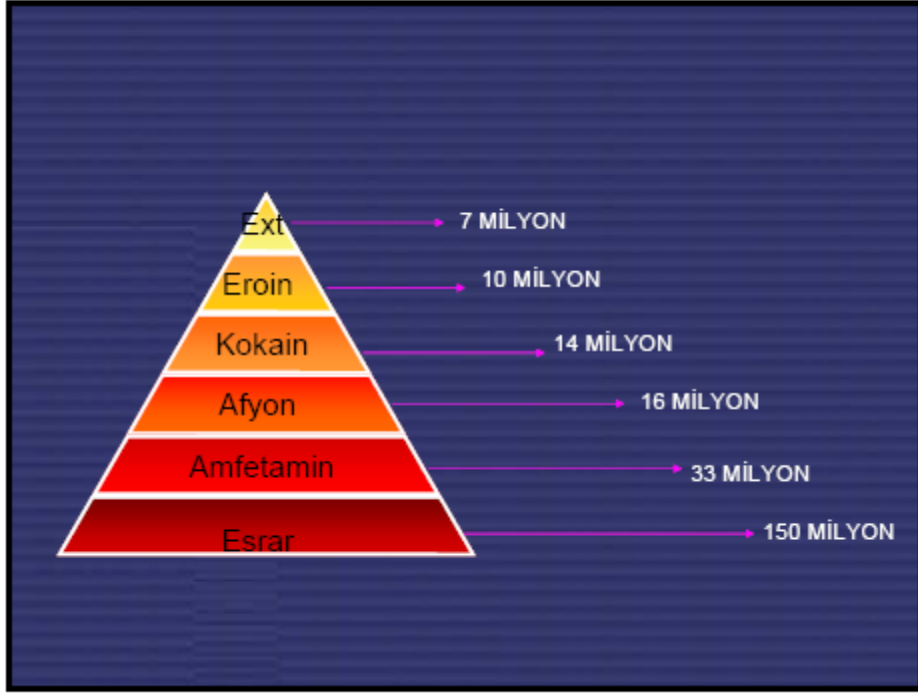
Diğer bir afyon türevi rotası ise Kuzey Karadeniz Rotasıdır. Orta Asya Cumhuriyetleri'nde tren ve konteynerlerde yapılan yakalamalar, SSCB'nin yıkılması ile Güneybatı Asya'daki üretim bölgelerinden başlayıp, Orta Asya ülkelerinden geçerek Karadeniz'in kuzeyini takiben Slovakya üzerinden Batı Avrupa'ya ulaşan veya Orta Avrupa'da Balkan Rotası ile birleşen Kuzey Karadeniz Rotasının önemini koruduğunu göstermektedir.

Doğu Akdeniz Rotasını da üçüncü rota olarak ele alabiliriz Bundan başka Hint Okyanusundan başlayıp, Güney Kıbrıs'ın güneyinden geçerek Güney Balkan Rotası'na ulaşan Doğu Akdeniz yolundan da söz etmek gerekir.

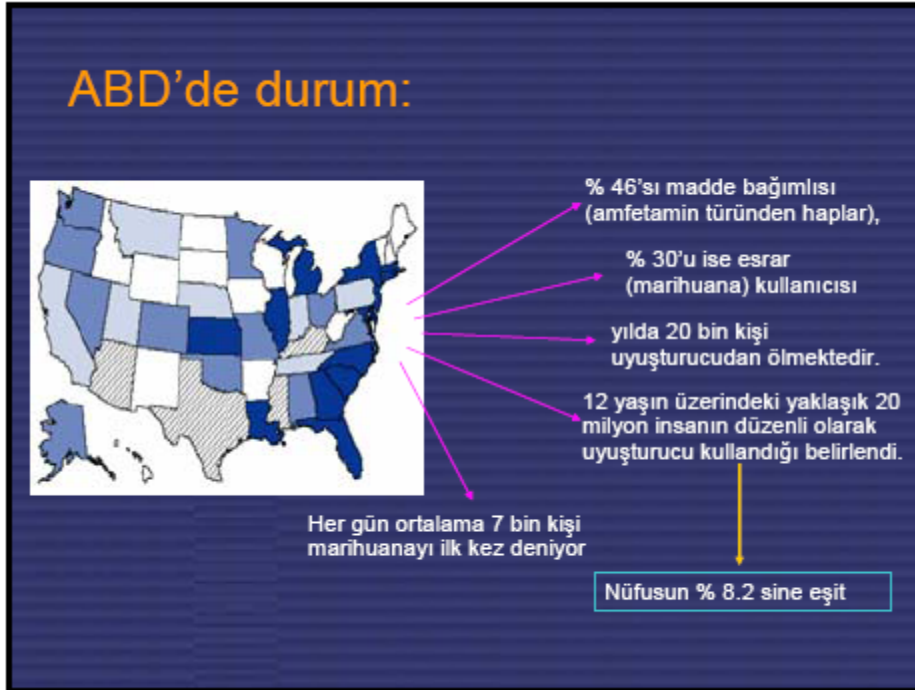
Afrika deniz ve hava limanları yoğun olarak Avrupa'ya yönelik büyük miktarlardaki eroin kaçakçılığında kullanılmakta, Afrika uyruklular¹⁷ küçük miktarlardaki eroin kaçakçılığında kurye olarak kullanılmaktadır. Interpol raporlarına göre, Afrika uyruklular artan bir şekilde Güney Amerika'dan Kuzey ve Batı Afrika üzerinden Avrupa'ya yönelik gerçekleştirilen kokain kaçakçılığında da kurye olarak kullanılmaktadır.

Orta Amerika ülkelerinin kokain ve eroin kaçakçılığında Güney ve Kuzey Amerika arasında özellikle Atlantik kıyılarının, stratejik konumlarından dolayı Karayipler esrar ve kokain kaçakçılığında kaçakçılar tarafından transit noktalar olarak kullanılmaktadır.

¹⁷ Başlıca Batı Afrikalılar.



Şekil 3: Uyuşturucu kullanım oranları



Şekil 4: ABD'de uyuşturucu kullanım oranları

Avrupa Ülkelerinde ve Rusya'da durum:

Avrupa nüfusunun % 5.3'ünün (28.8 milyon) son 12 ay içerisinde esrar kullandı

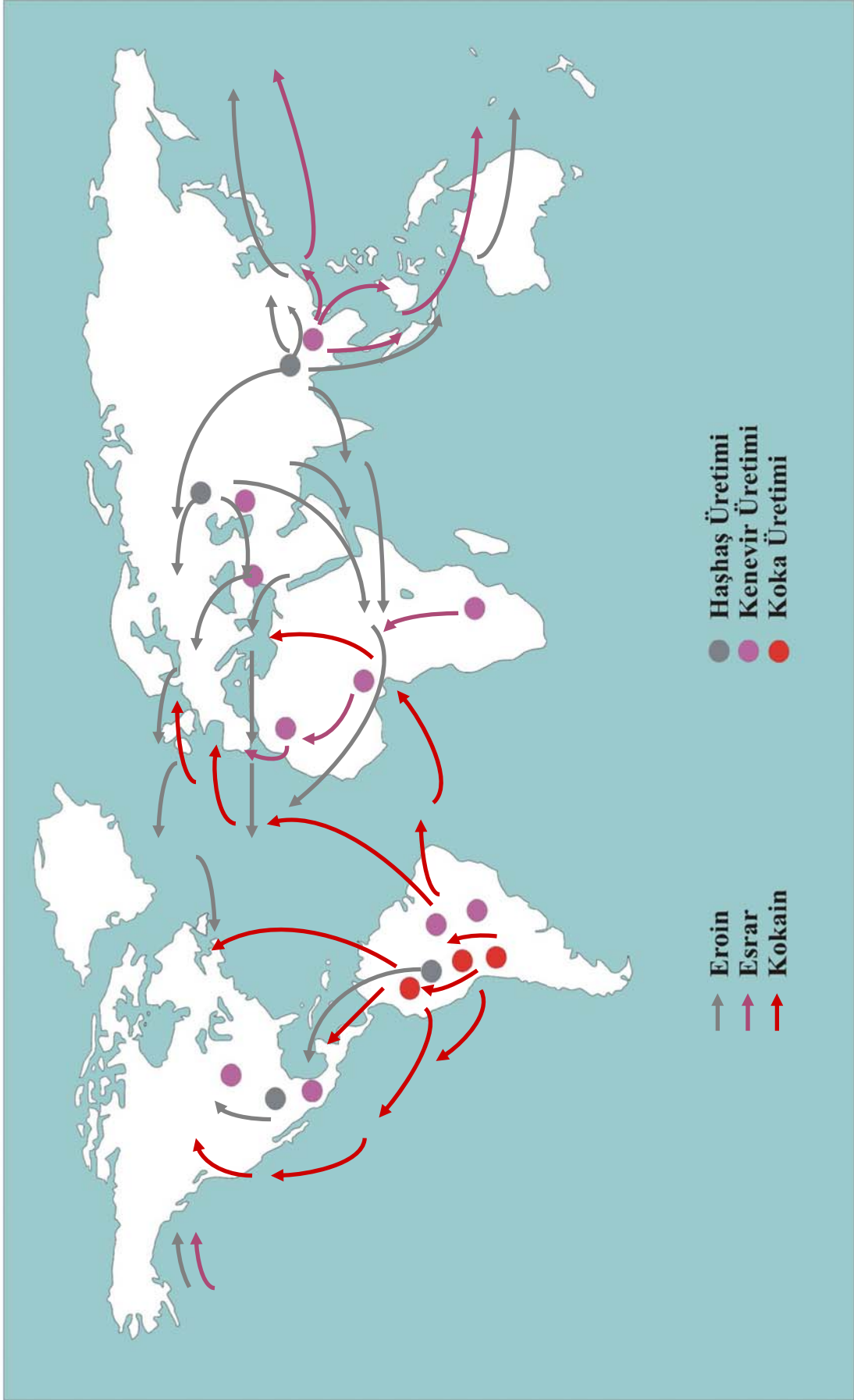
Esrar kullanımının son on yılda iki kat arttı

•AB ülkelerinde her yıl 10 bin kişinin uyuşturucu dan ölmektedir.



1999-2002 arasında AB üyesi 15 ülkede 100 binden fazla genç aşırı dozdan öldü

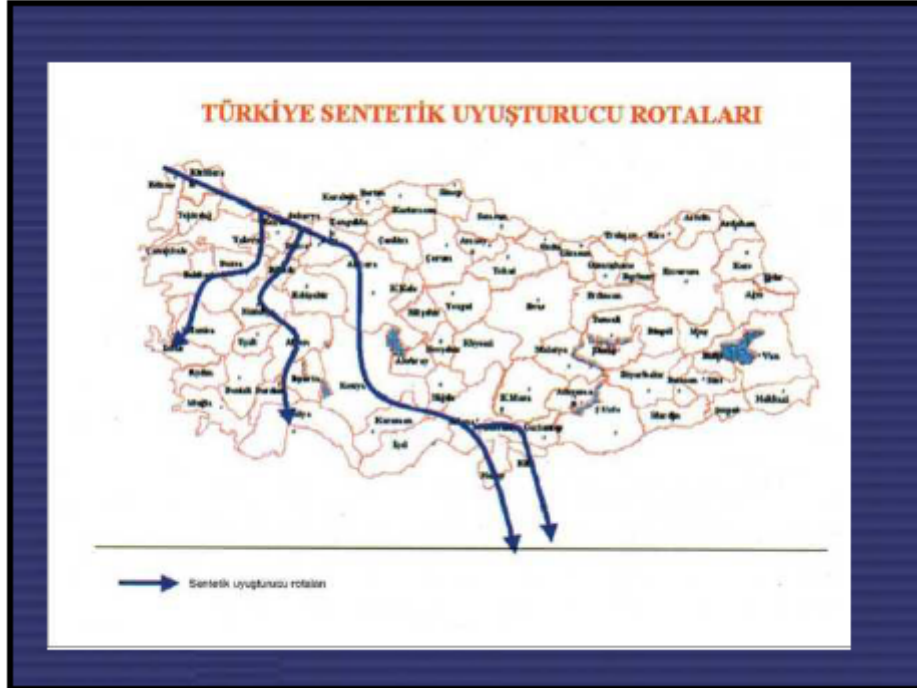
Şekil 5: Avrupa ve Rusya uyuşturucu kullanım oranları



Şekil 6: Yasadışı Uyuşturucu Üretimi ve Rotaları



Şekil 9: Türkiye esrar rotaları



Şekil 10: Türkiye sentetik uyuşturucu rotaları

II. BÖLÜM

YASADIŞI UYUŞTURUCU TRAFİĞİNİN OLUŞUM NEDENLERİ

1. EKONOMİK NEDENLER

Uyuşturucu maddelerin üretim ve tüketim bağlamında aőađıdaki ekonomik göstergeler fikir oluőumuna yardımcı olacaktır.

A.B.D.

GSYİH: Satınalma gücü paritesi – 12,31 trilyon \$ (2005 verileri)

GSYİH - reel büyüme: %3,2 (2005 verileri)

GSYİH - sektörel bileşim: tarım: %1; endüstri: %20,4; hizmet: %78,7 (2005)

Enflasyon oranı (tüketici fiyatlarında): %3,2 (2005)

İş gücü: 149,3 milyon (2005)

İşsizlik oranı: %5,1 (2005)

Endüstri: Petrol, çelik, motorlu araçlar, telekomünikasyon, kimyasallar, elektronik, gıda maddeleri, madencilik

Endüstrinin büyüme oranı: %3,2 (2005 verileri)

Elektrik üretimi: 3,892 trilyon kWh (2005)

Elektrik tüketimi: 3,656 trilyon kWh (2005)

Elektrik ihracatı: 23,97 milyar kWh (2005)

Elektrik ithalatı: 30,39 milyar kWh (2005)

Tarım ürünleri: Buğday, diğer tahıllar, mısır, meyve, sebze, pamuk, et, kümes hayvanı, süt ürünleri, orman ürünleri, balık

İhracat: 927,5 milyar \$ (2005 verileri)

İhracat ürünleri: Yatırım malları, otomobiller, endüstriyel mallar ve hammaddeler, tüketim malları, tarım ürünleri

İhracat ortakları: Kanada %23,4, Meksika %13,3, Japonya %6,1, Çin %4,6, İngiltere %4,3 (2005)

İthalat: 1,727 trilyon \$ (2005 verileri)

İthalat ürünleri: Ham petrol ve arıtılmıő petrol ürünleri, otomobiller, tüketim malları, endüstriyel hammaddeler, yiyecek – ičecek

İthalat ortakları: Kanada %16,9, Japonya %8,2, Meksika %10, Çin %15, Almanya %5, İngiltere, Tayvan (2005)

Dış borç tutarı: 8,837 trilyon \$ (2005 verileri)

Para birimi: ABD Doları

Para birimi kodu: USD

Mali yıl: 1 Ekim - 30 Eylül

AFGANİSTAN

Ekonomiye genel bakış: Afganistan kara il çevrili bir ülkedir, ekonomisi tarıma ve hayvancılığa (koyun ve keçi yetiştirmeye) bağlıdır.

İş gücü: 15 milyon (2004 verileri)

Sektörlere göre işgücü dağılımı: tarım %80, endüstri %10, hizmet %10 (2004 verileri)

Endüstri: Küçük çapta tekstil, sabun, mobilya, ayakkabı, gübre, çimento; el yapımı halılar; doğal gaz, yağ, kömür, bakır işletmeleri.

Elektrik üretimi: 905 milyon kWh (2003 tahmini)

Elektrik tüketimi: 1.042 milyar kWh (2003 tahmini)

Elektrik ihracatı: 0 kWh (2001 tahmini)

Elektrik ithalatı: 200 milyon kWh (2003)

Tarım ve hayvancılık ürünleri: haşhaş, buğday, meyveler, fındık; yün, deri

İhracat tutarı: 471 milyon \$ (2005 verileri)

İhracat ürünleri: haşhaş, meyve ve fındık, el yapımı halılar, yün, pamuk, deri, değerli taş ve mücevherler.

İhracat ortakları: Pakistan, İran, Almanya, Hindistan, Birleşmiş Krallıklar, Belçika, Lüksemburg, Çek Cumhuriyeti

İthalat tutarı: \$3,87 milyar (2005 verileri)

İthalat ürünleri: Yabancı sermaye, yiyecek ve petrol ürünleri, çok sayıda tüketim malı

İthalat ortakları: Pakistan, İran, Japonya, Singapur, Hindistan, Güney Kore, Almanya

Dış borç tutarı: 8 milyar \$ (2004 verileri)

Para birimi: Afgani

Para birimi kodu: AFA

Mali yıl: 21 Mart - 20 Mart

TÜRKİYE

GSYİH: Satınalma gücü paritesi - 627,2 milyar \$ (2006 verileri)

Fert başına GSYİH: Satınalma gücü paritesine göre: 7.561 \$ (2004 verileri)

Milli gelir (GSMH): 389,7 milyar \$ (2005 verileri)

Kişi başına düşen milli gelir: 5.342 \$ (2005 verileri)

GSYİH - büyüme hızı: %5,2 (2006)

GSYİH - sektörel büyüme hızı: Tarım %11,2, sanayi %29,4, hizmet %59,4 (2006)

Enflasyon oranı (tüketici fiyatlarında): %9,76 (2007 verileri)

İş gücü: 25,056 milyon (2006 verileri)

İşsizlik oranı: %9,6 (2006 verileri)

Endüstri: Tekstil, gıda, otomotiv, madencilik, çelik, petrol, inşaat, kağıt

Endüstrinin büyüme oranı: %5,5 (2006 verileri)

Elektrik üretimi: 143,3 milyar kWh (2004 verileri)

Elektrik tüketimi: 140,3 milyar kWh (2005 verileri)

Elektrik ihracatı: 1,1 milyar kWh (2004 verileri)

Elektrik ithalatı: 500 milyon kWh (2004 verileri)

Tarım ürünleri: Tütün, pamuk, hububat, zeytin, şeker pancarı, bakliyat, narenciye, çiftlik hayvanı

İhracat: 85,142 milyar \$ (2006 verileri) (2006 yılında 2005 yılına göre ihracat % 15,9, ithalat %17,3 oranında arttı. 2006 yılında ihracatımızın %51,6 sı Avrupa Birliği'ne yapıldı.)

İhracat ürünleri: kara taşıtları ve bunların aksam, parçaları, örme giyim eşyası, makineler, mekanik cihazlar, kazanlar, aksam ve parçaları vb. (2006 verileri)

İhracat ortakları: Almanya, İngiltere, Fransa, Amerika Birleşik Devletleri (2006 verileri)

İthalat: 137,032 milyar \$ (2006 verileri)

İthalat ürünleri: mineral yakıtlar, mineral yağlar, makineler, mekanik cihazlar, kazanlar, aksam ve parçaları vb. (2006 verileri)

İthalat ortakları: Rusya Federasyonu, Almanya, Çin, İtalya, Amerika Birleşik Devletleri (2006 verileri)

Dış borç tutarı: 193,6 milyar \$ (2006 verileri)

Para birimi: Türk Lirası

Para birimi kodu: TL

Mali yıl: Takvim yılı

RUSYA

GSYİH: Satınalma gücü paritesi – 1,723 trilyon \$ (2006 verileri)

GSYİH - reel büyüme: %6,6 (2006 verileri)

GSYİH - sektörel bileşim: tarım: %5,3, endüstri: %36,6, hizmet: %58,2, (2006 verileri)

Enflasyon oranı (tüketici fiyatlarında): %9,8 (2006 verileri)

İş gücü: 73,88 milyon (2006)

İşsizlik oranı: %6,6 (2006 verileri)

Endüstri: Madencilik, kömür, gaz, kimyasallar ve metallerin üretimi, makine, uçak, araç yapımı, gemi yapımı, kara ve demiryolları araçları, iletişim araçları, tarım makineleri, traktörler, yapı ekipmanları, elektrik enerjisi üretim ve ötürücü ekipmanlar, tıbbi aletler, tüketim malları, tekstil, gıda, el sanatları

Endüstrinin büyüme oranı: %4,8 (2006 verileri)

Elektrik üretimi: 952,4 milyar kWh (2005)

Elektrik tüketimi: 940 milyar kWh (2005)

Elektrik ihracatı: 22,3 milyar kWh (2005)

Elektrik ithalatı: 9,9 milyar kWh (2005)

Tarım ürünleri: Hububat, şeker pancarı, ayçiçeği, sebze, meyve, et ve süt ürünleri

İhracat: 317,6 milyar \$ (2006 verileri)

İhracat ürünleri: Petrol ve petrol ürünleri, doğal gaz, ağaç ve ağaç ürünleri, metaller, kimyasallar, sanayi malları

İhracat ortakları: Hollanda %10,3, Almanya %8,3, İtalya %7,9, Çin %5,5, Ukrayna %5,2, Türkiye %4,5, İsviçre %4,4 (2005)

İthalat: 171,5 milyar \$ (2006 verileri)

İthalat ürünleri: Makine ve parçalar, tüketim malları, tıbbi malzeme, et, hububat, şeker

İthalat ortakları: Almanya %13,6, Ukrayna %8, Çin %7,4, Japonya %6, Beyaz Rusya %4,7, ABD %4,7, İtalya %4,6, Güney Kore %4,1 (2005)

Dış borç tutarı: 287,4 milyar \$ (2006 verileri)

Para birimi: Rus rublesi

Para birimi kodu: RUR

Mali yıl: Takvim yılı

HOLLANDA

GSYİH: Satınalma gücü paritesi - 512 milyar \$ (2006 verileri)

GSYİH - reel büyüme: %2,9 (2006 verileri)

GSYİH - sektörel bileşim: tarım: %2,1 endüstri: %23,9 hizmet: %73,9 (2006 verileri)

Enflasyon oranı (tüketici fiyatlarında): %1,4 (2006 verileri)

İş gücü: 7,6 milyon (2006)

Sektörlere göre işgücü dağılımı: hizmet %79, endüstri %19, tarım %2 (2006 verileri)

İşsizlik oranı: %5,5 (2006 verileri)

Endüstri: Tarım endüstrileri, metal ve mühendislik ürünleri, kimyasallar, petrol, inşaat, elektrikler, balıkçılık

Endüstrinin büyüme oranı: %2,3 (2006)

Elektrik üretimi: 92,7 milyar kWh (2004)

Elektrik tüketimi: 102,4 milyar kWh (2004)

Elektrik ihracatı: 5,2 milyar kWh (2004)

Elektrik ithalatı: 21,4 milyar kWh (2004)

Tarım ürünleri: Hububat, patates, şeker pancarı, meyve, sebze, çiftlik hayvanları

İhracat: 413,8 milyar \$ (2006)

İhracat ürünleri: Makine ve parça, kimyasallar, yakıt, gıda maddeleri

İhracat ortakları: Almanya %24,9, Belçika %13, Fransa %9,4, Birleşik Krallık %9,2, İtalya %5,7, ABD %4,3, İspanya %4,1 (2005)

İthalat: 373,8 milyar \$ (2006)

İthalat ürünleri: Makine ve araçlar, kimyasallar, yakıt, gıda maddeleri, giysiler

İthalat ortakları: Almanya %16,6, Belçika %9,3, Çin %8,8, ABD %7,6, Birleşik Krallık %5,8, Fransa %4,7, Rusya %4,4 (2005)

Para birimi: Euro

Para birimi kodu: EUR

Mali yıl: Takvim yılı

MEKSİKA

GSYİH: Satınalma gücü paritesi – 1,134 trilyon \$ (2006 verileri)

GSYİH - reel büyüme: %4,5 (2006 verileri)

GSYİH - sektörel bileşim: tarım: %3,9 endüstri: %25,7 hizmet: %70,5 (2006)

Enflasyon oranı (tüketici fiyatlarında): %3,4 (2006 verileri)

İş gücü: 38,09 milyon (2006)

Sektörlere göre işgücü dağılımı: tarım %18, endüstri %24, hizmet %58 (2003)

İşsizlik oranı: %3,2 (2006)

Endüstri: Yiyecek, içecek, tütün, kimyasal ürünler, demir ve çelik, petrol, madencilik, tekstil, giysi, motorlu araçlar, tüketim malları, turizm

Endüstrinin büyüme oranı: %3,6 (2006 verileri)

Elektrik üretimi: 242,4 milyar kWh (2004)

Elektrik tüketimi: 224,6 milyar kWh (2004)

Elektrik ihracatı: 1,203 milyar kWh (2004)

Elektrik ithalatı: 416 milyon kWh (2004)

Tarım ürünleri: Mısır, buğday, soya fasulyesi, pirinç, baklagiller, pamuk, kahve, meyve, domates, sığır eti, kümes hayvanları, süt ürünleri, ağaç ürünleri

İhracat: 248,8 milyar \$ (2006)

İhracat ürünleri: Sanayi malları, petrol ürünleri, gümüş, meyve, sebze, kahve, pamuk

İhracat ortakları: ABD %85,7, Kanada %2, İspanya %1,4 (2005)

İthalat: 253,1 milyar \$ (2006)

İthalat ürünleri: Metal kesme makineleri, çelik ürünleri, tarım makineleri, elektrik cihazları, motorlu araçlar için yedek parçalar, uçak ve uçak parçaları

İthalat ortakları: ABD %53,4, Çin %8, Japonya %5,9 (2005)

Dış borç tutarı: 178,3 milyar \$ (2006)

Para birimi: Meksika Pesosu

Para birimi kodu: MXN

Mali yıl: Takvim yılı

Dünyada oluşan uyuşturucu arz ve talebin sürekliliği uyuşturucu fiyatlarının üretim bölgelerinde ucuzluğu, tüketim bölgelerine yaklaştıkça artan birim fiyatları kaçakçılığını cazip hale getirmiştir¹⁸.

Eroinin cazip hale gelmesi, getirisinin çok fazla olmasındandır.

¹⁸ KOM, 2003 Raporu, Ankara, 2004. Bkz. <http://www.kom.gov.tr/Tr/KonuDetay.asp?BKey=61&KKey=115>.

Tablo 1: 1998–2001 yılları ABD Doları bazında kilogram eroin fiyat ortalamaları.

	1998	1999	2000	2001
Güneydoğu Asya	80.000 – 180.000	70.000 – 180.000	120.000 – 175.000	90.000 – 120.000
Güneybatı Asya	55.000 – 190.000	55.000 - 190.000	70.000 - 190.000	35.000 - 115.000
Meksika	20.000 – 100.000	20.000 - 100.000	15.000 - 100.000	5.000 - 65.000
Güney Amerika	50.000 - 160.000	65.000 - 160.000	55.000 - 120.000	60.000 - 125.000

Tarıma dayalı ekonomiye sahip Afganistan’da Afyon ekimi birinci sıradadır. Uyuşturucu Baronları çiftçilere peşin ödeme ile Afyon ekimini teşvik etmeleri önemli nedendir. Üretim alanında uyuşturucunun birim fiyatının çok düşük olması diğer neden olarak görülebilir.

2003 Ekim ayı içersinde yayınlanan UNODC’nin “2003 Afganistan Afyon Değerlendirme Raporu ”nda yer alan ana bulgulara göre;

Ülkedeki 2002 yılında 74.000 hektar olan haşhaş üretim alanı yeni bölgelere yayılarak 2003 yılında %8’lik bir artışla 80.000 hektarlık alana ulaşmış olduğu belirtilmektedir.

Ayrıca, 2002 yılındaki 3.400 metrik ton (1mt=1000kg)afyon üretimine kıyasla 2003 yılında ülkede 3.600 metrik ton üretimin gerçekleştiği ifade edilerek, bu oranların üretimde %6’lık bir artış yaşandığına işaret ettiğinin altı çizilmektedir. Raporda, 2003 yılı içersinde ülkede 264.000 afyon yetiştiricisi çiftçi ailesi bulunduğu belirtilerek, afyon ekimiyle uğraşan çiftçi sayısının 1,7 milyon kişi civarında olduğu, bu oranın ise 24 milyonluk Afgan nüfusunun %7’sine tekabül ettiği, ayrıca, Afgan uyuşturucu kaçakçılarının kazancının 2003 yılında 1,3 milyar dolar civarında olduğunun tahmin edildiği ifade edilmektedir¹⁹.

Birçok medeniyetlerin beşiği olan Anadolu’da haşhaş ve kenevir bitkisi eskiden beri bilinmekte ve uyuşturucu niteliği dışında, ekonomik değerinin yüksek olması nedeni ile üretimleri yapılmaktaydı. Osmanlı döneminde zaman zaman esrar ve afyon kullanımının yaygınlaştığı, hatta bunun önüne geçmek için padişah fermanlarıyla yasaklar getirildiği, kayıtlardan anlaşılmaktadır.

¹⁹ UNODC, 2003 Afganistan Afyon Değerlendirme Raporu.

Afganistan'da 100–500 USD olan eroinin kg Türkiye'de 9000–15.000 USD satılmaktadır²⁰.

Uyuşturucu tüketiminin gelir düzeyi yüksek olan alanlara doğru kayması, yani AB ülkelerine doğru kayması doğal bir rotayı da oluşturmuştur. AB Ülkelerinde Eroin kg başına 60.000–120.000 Euro alıcı bulmaktadır. Bu oran Amerika kıtasında ikiye katlanmaktadır²¹.

2. SOSYAL VE KÜLTÜREL NEDENLER

Tarihsel süreç içerisinde Afyon ekiminin Afganistan'da milli gelir kaynağı olması, bunun bir yaşama biçimine dönüşmesi, halkın gözünde suç kavramı olma niteliğini ortadan kaldırmıştır. Çok çeşitli olan toplum yapısına rağmen uzlaşılabilen birçok konu yerine, ortak bir tarım ürünü etrafında toplanabilmişlerdir. Afyondan elde edilen gelirle yaşam gelenekleşmiştir²².

Türkiye'nin kültürü, çevre ülke kültürlerinden etkilenmiştir. Bu etkileşim suç türlerinde de olmuştur.

1950'li yıllarda Afgan-İran tarzı Afyon üretimi yapılırken uluslararası örgütlerin baskısı ile 1974 yıllarda kontrollü ekime geçilmiştir.

Kültürel bir yapı olarak uluslar arası kaçakçılıkta Doğu-Batı ekseninde kilit ülke olan Türkiye'de sadece kaçakçılığa konu olan materyal değişmiştir.

2003 yılı içerisinde sadece polis tarafından 2761 kg Esrar, 3,5 Ton Eroin, 187 kg Afyon, 2,8 Kokain yakalanmıştır²³.

²⁰ KOM, 2000 Raporu, Ankara, 2001. Bkz. <http://www.kom.gov.tr/Tr/KonuDetay.asp?BKey=61&KKey=112>.

²¹ KOM, 2001 Raporu, Ankara, 2002. Bkz. <http://www.kom.gov.tr/Tr/KonuDetay.asp?BKey=61&KKey=113>.

²² Uyuşturucuyla Mücadele Konferansı, 2004.

²³ KOM, 2003 Raporu, Ankara, 2004. Bkz. <http://www.kom.gov.tr/Tr/KonuDetay.asp?BKey=61&KKey=115>.

2004 yılında eroin yakalaması 6 tona ulaşmaktadır.

Komşu ülkeler ile sınır anlaşmaları sonucunda ailenin bir kısmı Türkiye’de bir kısmı, Suriye, İran, Irak, Ermenistan’da kalmıştır. Bu sosyal olgu aynı zamanda Türk Kaçakçıların “Aile Tipi Kaçakçılık” yapısını da oluşturmuştur²⁴.

Tüketici ülke durumundaki Almanya göç kabul edişi ile suçu ve suç kültürünü de beraberinde ithal etmiştir. Bu göç dalgasında ortaya çıkan sosyal ve kültürel dengesizlikleri toplum uyuşturucu tüketimine yönelerek göstermiştir.

Yabancı gençler arasında eğitim oranının düşüşü yanı sıra, 1998 de İşsizlik tarihsel doruk noktasına ulaştı. 1999 yılı sonunda Almanya’da 7,34 milyon yabancı yaşamaktaydı. Toplam nüfusun 8,9’una eşit olan bu göçmenlerin 2,11 milyonu²⁵ Türkiye’den gelmiş vatandaşlardan oluşmaktaydı.

Örneğin Köln yöresinde yasadışı uyuşturucu kullanan kişilerin yaklaşık üçte birini yabancı ülkelere gelen Göçmenler oluşturmaktadır. Yabancı Göçmenler arasında yasadışı uyuşturucu madde kullanımının Alman nüfusa oranla daha fazla olduğu başka şehirlerde de gözlenmektedir. Örneğin Hannover çevresinde yaşayan 5000 Madde Bağımlısının yüzde yirmisini Yabancılar oluşturmaktadır²⁶.

2003 BKA raporunda Türkler %6,9 birinci sırada, %5,6 ile ikinci sırada, İtalyanlar %4,3 ile üçüncü sırada yer almaktadır²⁷.

3. SİYASAL NEDENLER

Afganistan’da merkezî otorite, aşiret örgütlenmesinin üzerinde bir örgütlenmeyi tüm ülke düzeyinde hiçbir zaman oluşturmayı başaramamıştır. Ülkede asıl güç odakları aşiret konfederasyonları olagelmıştır. Bu aşiret konfederasyonları etnik temelde birbirlerinden ayrılmış ve ülkeyi kabaca beş parçaya bölmüşlerdir²⁸.

²⁴ Alman Federal Suç Birimi, 1999 Raporu.

²⁵ Bu rakam %28.8’i tekabül etmektedir.

²⁶ Beck, M., “Göçmen Sorunu”, Almanya, 2000.

²⁷ BKA, 2003 Suç Raporu.

²⁸ Aydın, M., A.B.D. ve Avrasya.

1994 sonunda Taliban'ın ortaya çıkması ve birkaç yıl içinde²⁹ ülkenin büyük kısmını ele geçirerek, diğer grupları ülke dışına sürmesi veya sindirmesi, Afganistan denklemini tümüyle değiştirmiştir.

Taliban'ın ortaya çıkışında ülke içindeki en büyük desteği Afgan nakliyatçıları-kaçakçıları vermiştir. Ülkenin çok sayıda bölgeye parçalanmasının sonucunda iki şehir arasında mal taşımak için defalarca haraç vermek zorunda kalan ve buna rağmen güvenlik korkusu yaşayan nakliyeciler, Taliban'ın bir defalık vergi karşılığında sınırsız ve güvenli dolaşım hakkı tanınmasını olumlu bulmuşlardı. Fakat Taliban'a asıl desteği veren Pakistan olmuştur. Hatta Kandahar'da Taliban'ın bir güç olarak ortaya çıkmasını doğrudan Pakistan istihbaratı organize etmişti. Taliban'ın insan kaynağı Pakistan'daki medreseler olduğundan sadece burada okuyan Afganlar değil, çoğunluğu Peştun olmak üzere Pakistanlılar da Taliban'a katılmışlardı.

Gerek Taliban yönetiminin şeklen de olsa Afyon ekimini yasaklaması sonucu değiştirmemiştir.

Aynı hatayı Karzai yönetimi de denemiş ancak sonuç aynı olmuştur.

Bölgenin devam eden istikrarsız politikaları uyuşturucu üretimini artırıcı etki yapmıştır.

ABD'nin Afganistan'a yönelik askeri hareketi bunu durduramamıştır.

Osmanlı İmparatorluğu döneminde, ulemanın keyif düşkünleri, beng adı verilen afyon hapları yutarlardı; bunların tiryakilerine bengi denirdi. IV Murat döneminde afyon hapının kullanılması yasaklanmıştır. Tanzimat'tan önceki dönemde, esrarkeşlerin yakalanarak idam edildikleri belirtilmektedir. 1725 yılında çıkarılan bir fermanla esrar kullananlara sürgün ya da kürek cezası verileceği öngörülmüştür³⁰.

Cumhuriyet döneminde, uyuşturucu maddelerin denetimi konusunda hem yöresel hem de cezasal yönden çağdaş düzenlemeler getirilmiş; süreç içinde bu düzenlemeler geliştirilmiştir.1974 yılında kontrollü ekime geçilmiştir.

²⁹ Hazara bölgesinde kapsamaktadır.

³⁰ Dönmezer, S., Kriminoloji, İstanbul, 1981, s.411.

AB ülkeleri konuya hep sağlık açısından bakmışlardır. Uyuşturucu kullanımını ceza kapsamına almamışlardır. Bu da tüketime artırmıştır. Ortak özüm arayışları başarıya ulaşmamıştır. Hollanda örneğinde olduğu gibi yerel bazda çözüm arayıřları³¹ tüketimi artırıcı etki yaratmıřtır³².

SSCB'nin dağılmasından sonra bölgede oluşan kontrolsüz alanlarda uyuşturucu trafiği ile doldurulmuştur. Rusya 'da yeni bir güzergâh olmaktan kurtulamamıştır.

³¹ Eroinin yerine metadon kullanımı.

³² www.kom.gov.tr (25.03.2009)

III. BÖLÜM

YASADIŞI UYUŞTURUCU TRAFİĞİNİ

ÖNLEME TEZLERİ

1. POLİTİKALAR VE KANUNLAR

1.1 Ulusal Uyuşturucu Stratejileri

Raporlama dönemi boyunca, ulusal uyuşturucu stratejileri ve eylem planları beş ÷lke tarafından kabul edilmiŐtir³³. Letonya, 2005–2008 dönemi için ilk kez ulusal bir uyuşturucu stratejisi kabul ederken, Çek Cumhuriyeti, İspanya, Lüksemburg ve Romanya’da yeni ulusal uyuşturucu stratejileri ve planları kabul edilmiştir.

Tablo 2: 2005’te yeni uyuşturucu stratejileri kabul eden ÷lkeler.

÷lke	Belge	Devre
Çek Cumhuriyeti	Ulusal uyuşturucu stratejisi	2005–2009
	Eylem planı	2005–2006
İspanya	Eylem planı	2005–2008
Letonya	Ulusal uyuşturucu stratejisi	2005–2008
Lüksemburg	Ulusal strateji ve uyuşturucu eylem planı	2005–2009
Romanya	Ulusal uyuşturucu strateji	2005–2012

Buna ek olarak, Finlandiya hapisane yönetimi için bir uyuşturucu stratejisi kabul ederken³⁴, Birleşik Krallıkta Kamu Hizmeti Anlaşmaları³⁵, uyuşturucu politikası alanında yasadışı uyuşturucuların bireylere, ailelerine ve topluma verdiği hasarı azaltmayı amaçlayan yeni amaçlar ve hedefler saptamıştır.

Raporlama dönemi boyunca İtalya, Avusturya, Polonya, Portekiz, İsveç ve Norveç’te ulusal uyuşturucu stratejileri hazırlık aşamasında bulunmaktaydı.

³³ Bkz. tablo 2: 2005’ yeni uyuşturucu stratejileri kabul eden ÷lkeler.

³⁴ 2005-2006 yıllarını kapsamaktadır.

³⁵ PSA.

Tablo 3: 2005'te uyuşturucu stratejileri hazırlamakta olan ülkeler.

lke	Belge	Devre
İtalya	Eylem planı	2004–08
Avusturya	Ulusal strateji	
Portekiz	Ulusal stratejik plan ve eylem planı	2005–08
İsveç	Eylem planı	
Norveç	Eylem planı	

Ulusal uyuşturucu stratejileri ile eylem planlarını ilk kez uygulamaya koyalı belli bir süre geçmiş olan³⁶ bazı ülkeler, artık daha net ve daha yapılabilir hedefler koymaya daha fazla önem vererek, stratejilerini veya planlarını yeniden belirlemekteler. Örneğin, Lüksenburg 2005–09 yeni eylem planının basit, açık bir şekilde yapılandırılmış ve sonuç odaklı olduğunu, eylemler için hedefler koyduğunu, sorumluluklar saptadığını ve sonuç ve değerlendirme için btçeler, beklenen sonuçlar ve son tarihler belirlediğini bildirmektedir. Belçika'da, bir 'uyuşturucu bağımlılığını nleme, yardım ve bakım uyumlu planı' oluşturmak üzere Fransız Toplumunu ve Walloon bölgesinin kamu sağlığı makamları tarafından bir uzman grubu atanmıştır. Grup, 'ncelikler ile hedeflerin hkmetler tarafından daha açık şekilde tanımlanması', 'ortak bir uyuşturucu politikasının temel ilkelerinin net bir tanımının oluşturulması' ve 'seçilen stratejilerin bir kronolojisinin belirlenmesi gerektiğini' ileri sürmüştür. ek Cumhuriyeti'ndeki 2005–06 eylem planı da benzer bir yönde ilerleyerek somut hedefler ile bunlara ulaşılmasını sağlayacak faaliyetleri belirlemekte ve her bir bakanın sorumlulukları ile her alan için başarılı olmanın şartları ve göstergelerini saptamaktadır.

1.2. Ulusal Uyuşturucu Stratejilerinin Değerlendirmesi

Pek ok Avrupa lkesi, önceki stratejinin sonuçları veya değerlendirmesinin gelecekteki strateji için girdi sağladığı döngüsel bir süreci harekete geçirerek ulusal uyuşturucu stratejilerini otomatik olarak yenilemektedir.

³⁶ 1998 yılından itibaren.

2005 boyunca, İrlanda, Lüksemburg, Macaristan ve Romanya tarafından böyle bir süreç rapor edilmiştir. Macaristan Uyuşturucuyla Mücadele Stratejisi'nin uygulamasının değerlendirmesi dışarıdan Hollanda Trimbos Enstitüsü tarafından üstlenildiğinde, bu ilk kez bir ülkenin uyuşturucu stratejisinin yabancı uzmanlarca değerlendiriliyordu. Değerlendirme, uyuşturucu stratejisinin orta vadeli sonuçlarına odaklanıyor, gelecekteki uyuşturucu stratejilerine ilişkin olarak ve uyuşturucu politikası alanında koordinasyon yapısının nasıl güçlendirilebileceğine dair bir dizi önerinin yolunu açıyordu. Dışarıdan Portekiz Ulusal Kamu Yönetimi Enstitüsü ile içeriden Uyuşturucu ve Bağımlılık Enstitüsü (IDT) tarafından yürütülen 1999 Portekiz ulusal uyuşturucu stratejisi ve 2001–2004 eylem planının 2004 değerlendirmesiyle bunun arasında benzerlikler bulunmaktadır. Avrupa'da ulusal uyuşturucu stratejilerinin dışarıdan bir değerlendirmesini talep eden ilk iki ülke Macaristan ve Portekiz'dir.

2005 yılında, bir halka danışma süreci ile anahtar ulusal veriler ve AB verilerinin analizine dayanan İrlanda 2001–08 uyuşturucu stratejisinin dönem ortası incelemesi, tedavi, çoklu uyuşturucu kullanımı, kokain kullanımı ile HIV ve hepatit C'nin yayılmasında ortaya çıkan eğilimleri ele almak üzere öncelikleri 'yeniden odaklamayı' ve stratejinin geri kalan süresi boyunca çeşitli anahtar eylemlerin başlatılıp uygulanmasını 'yeniden harekete geçirmeyi' önermiştir. Romanya'da da 2003–2004 ulusal uyuşturucu stratejisi, uyuşturucu alanıyla ilgili tüm devlet kurumlarının katılımıyla değerlendirilmiş, bunun bulguları yeni 2005–2012 ulusal uyuşturucu stratejisinin temelini oluşturmuştur. Lüksemburg'da, 2000–2004 ulusal uyuşturucu eylem planında belirlenen tedbirlerin % 87'si belirtilen son tarihlerden önce uygulamaya konmuştur. Getirilmeyen tedbirlerin çoğunlukla politik sebeplerden ötürü geciktiği bildirilmiştir. Henüz uygulamaya konmamış eylemler yeni eylem planında yer almaktadır.

Bundan başka, son bir yılın raporları ulusal uyuşturucu stratejilerinin gözle görülür etkileri olmaya başladığını öne sürmüştür. Genel olarak arz ve talebin azaltılması amaçlarının gerçekleştirildiğini kesin olarak söylemek henüz mümkün olmasa da, ulusal uyuşturucu stratejilerinin belirli ve önemli hedeflere ulaştığı konusunda şüphe yoktur.

1999'da kabul edilen Portekiz uyuşturucu stratejisinin değerlendirmesine göre strateji, uyuşturucu tedavisinin bulunabilirliğinde artış, uyuşturucuya bağlı ölümlerde ve HIV'in yaygınlığında azalma ile uyuşturucu madde ticaretinin polis raporlarına geçmesinde artış

sağlamıştır. Öte yandan, aynı zamanda kişilerin uyuşturucuyu ilk denedikleri yaşta bir düşüş ile opioidler dışındaki maddelerle ilgili uyuşturucuya bağlı ölümlerde bir artış meydana geldiğini ortaya koymuştur. İspanya'da, ulusal stratejinin değerlendirilmesi³⁷, uyuşturucu kullanımının azaltılması hedefinin gerçekleştirilemediğini teslim ederken, yardım ve hasarın azaltılması alanlarında iyi sonuçlar elde edildiğini ve araştırma ile eğitim, uluslararası işbirliği ile arzın azaltılması gibi diğer alanlarda da tatminkâr sonuçlar elde edildiğini ortaya koymaktadır. Buna ek olarak, Sağlık ve Tüketici İşleri Bakanlığı, ulusal uyuşturucu stratejisini geliştirmek ve canlandırmak amacıyla kaynakların mobilize edilmesi ve girişimlerin uygulamaya konması için bir 2005–2008 eylem planını onaylamıştır. Yunanistan'da ise, 2002–2006 eylem planının bir sonucu da mevcut tedavi programlarının tipi ve kapsamında meydana gelen bir artış olmuştur.

İsveç'te, 2002–2005 uyuşturucu hakkında ulusal eylem planı, uyuşturucu konusunun yerel, bölgesel ve ulusal düzeyde politika gündeminin yukarısına çıkmasıyla sonuçlanmıştır. İsveç'teki belediyelerin çoğunda artık bir çeşit uyuşturucu eylem planı bulunmakta ve uyuşturucu alanında çıkar sahipleri arasında koordinasyon ve işbirliğine şimdi daha fazla öncelik tanındığından bu alanlarda da ilerlemeler olmaktadır. Ayrıca uyuşturucu bağımlılarının faydalanabileceği tedavilerin hem tipi hem de bunlara erişim konusunda gelişmeler meydana gelmiştir. Birleşik Krallıkta, Denetim Komisyonu, uyuşturucu tedavisinde ilerleme kaydedildiğini kabul ederken, uyuşturucu kullananların yeniden entegrasyonu ve rehabilitasyonu için barınak, sosyal bakım ve diğer destek hizmetleri gibi hizmetlerde yeterince ilerleme kaydedilmediğini ileri sürmüştür. Gelecekte, hükümetin uyuşturucu stratejisinin hedeflerine ulaşmaktaki başarısı PSA'larda belirlenen hedeflere ve her hangi bir yasadışı uyuşturucunun sorunlu kullanımından kaynaklanan hasarları değerlendirecek olan bir uyuşturucu hasar indeksine (DHI) göre ölçülecektir.

Son olarak, değerlendirme, yeni kabul edilen ulusal uyuşturucu stratejilerinde anahtar bir unsur olarak saptanmıştır. Letonya'da, Uyuşturucu Kontrolü ve Uyuşturucu Bağımlılığını Sınırlandırma Koordinasyon Konseyi, her yıl programın uygulanmasının ilerleyişini değerlendirecek ve 2009'da Lüksemburg'da son bir dış sonuç değerlendirmesi yapılacaktır.

³⁷ 2003 yılı için geçerlidir.

1.3. Uyuşturucuyla İlgili Kamu Harcamaları

Her ne kadar harcamalar farklı zaman aralıklarında sıklıkla ölçölse de ve uyuşturucuyla ilgili kamu harcamaları için ortak bir tanım bulunmasa da, eldeki tahminlere göre Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Lüksemburg, Avusturya ve Polonya'nın da dahil olduğu bazı ülkelerde uyuşturucuya harcanan para artmıştır.

2004 yılı için uyuşturucu harcamaları rapor eden ülkeler arasında Çek Cumhuriyeti (11,0 milyon Euro), İspanya (302 ila 325 milyon Euro), Kıbrıs (2,8 milyon Euro), Polonya (51 milyon Euro) ve Norveç (46 milyon Euro) bulunmaktadır. İki ülke uyuşturucuyla mücadele için daha yakın tarihlerde bütçelenmiş harcamalar rapor etmiştir: Lüksemburg (2005'te 6 milyon Euro) ve Birleşik Krallık (2004-2005'te 2 milyar Euro).

Slovakya'da, 2004'te uyuşturucu alanında yapılan toplam kamu harcamalarının 14,5 milyon Euro olduğu ve bunlardan yaklaşık 8,4 milyon Euro'nun kanun uygulama ve 6,1 milyon Euro'nun da sosyal ve sağlık hizmetleri için harcandığı tahmin edilmektedir.

İsveç'te, 2002 yılında uyuşturucu politikası harcamalarının 0,9 milyar Euro civarında³⁸ olduğu düşünölmektedir. 2002 tahminleri 1991 rakamlarıyla karşılaştırıldığında, uyuşturucu politikası için kamu harcamalarının önemli ölçüde artmış olduğu görölmektedir.

İrlanda'da, ulusal uyuşturucu stratejisinin Haziran 2005'te yayımlanan dönem ortası incelemesi, 'harcamaların ölçölmesinin stratejinin farklı unsurlarının uygun maliyetli olup olmadığını değerlendirmek için hayati önem taşıdığını' kabul etmektedir ve polis harcamalarının bir tahminini hesaplamak için çalışmalar yakında başlayacaktır. Portekiz'de, Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı Enstitüsü, uyuşturucu alışkanlığının maliyetlerinin tahmin edilmesi için bir model geliştirilmesi ve denenmesine yönelik araştırmalara fon sağlarken, Belçika'da 2005'in sonunda, kamu harcamalarına dair bir 2004 çalışmasının takibi yapılmıştır. Seyrek olmakla birlikte, bu ilgi çekici veriler, uyuşturucu harcamalarına ilişkin araştırmaların bazı Üye Devletlerin politika gündeminde giderek daha çok önem kazandığını göstermektedir.

³⁸ Daha düşük tahmin 0,5 milyar Euro, daha yüksek tahmin 1,2 milyar Euro.

2. AB HUKUK VE POLİTİKA GELİŞMELERİ

2.1. Eylem Planları

AB düzeyinde, 2005 yılında kabul edilen iki eylem planı, gelecek bir kaç sene için uyuşturucu alanında AB politikası geliştirilmesi için doğrudan veya dolaylı olarak yeni bir görev çerçevesi oluşturmaktadır. Konsey öncelikle, Komisyon'un Şubat 2005 tarihli önerisini inceledikten sonra ve AB uyuşturucu stratejisi ile AB eylem planının (2000–2004)³⁹ son değerlendirmesini bütünüyle göz önünde bulundurarak, Haziran 2005'te 2005–2008 AB Uyuşturucu Eylem Planı'nı⁴⁰ onaylamıştır. Yeni eylem planı, 2005–2012 AB uyuşturucu stratejisinin⁴¹ yapısı ve hedeflerini taşımakta olup AB ve Üye Devletleri tarafından 2008'in sonuna kadar uygulamaya konması gereken 100 kadar belirli eylemi listelemektedir.

Değerlendirme, yeni AB uyuşturucu eylem planının önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Sürekli, aşamalı ve katılımcı bir süreç olarak görülmektedir. Avrupa Komisyonu, EMCDDA ve Europol'un desteğiyle, yıllık ilerleme incelemeleri sunacağından sürekli dir. Her yıllık ilerleme incelemesi geçen yılın sonuçlarını bir önceki yılın bağlamına yerleştireceğinden, değerlendirme işlemi aynı zamanda aşamalı da olacaktır. Son olarak, görevi yöntem bilim, çıktı ve geçici takvim belirlemek olacak olan bir değerlendirme Yönlendirme Grubu da bulunacağından, süreç katılımcı olacaktır. AB eylem planının (2000–2004) değerlendirmesinde olduğu gibi, Yönlendirme Grubu, ilgili Komisyon servisleri, EMCDDA ve Europol'un ilgili temsilcilerinin yanı sıra Üye Devletlerin temsilcilerinden oluşacaktır. Ayrıca sivil toplum temsilcileri için danışma oturumları da düzenlenecektir. 2005–2008 uyuşturucu eylem planının sonunda ve Avrupa düzeyinde ilk kez olarak, 2009–2012 dönemi için yeni bir eylem planı önermek amacıyla bir etki değerlendirmesi düzenlenecek olup, yeni eylem planının bu değerlendirmeyi bir başlangıç noktası olarak alması öngörülmektedir. Daha sonra Komisyon tarafından 2012 yılında strateji ve eylem planlarının son bir değerlendirmesi yapılacaktır.

³⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz. <http://europa.eu.int/scadplus/leg/en/lvb/l33092.htm> (28.03.2009)

⁴⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz. <http://www.emcdda.europa.eu/index.cfm?nNodeID=10360> (28.03.2009)

⁴¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. <http://www.emcdda.europa.eu/index.cfm?nNodeID=6790> (3.04.2009)

Bu AB uyuşturucu eylem planı, aynı zamanda, 2005–2010 dönemi boyunca Avrupa Birliği'nde özgürlük, güvenlik ve adalet alanında uygulanacak hedefleri belirleyen Lahey Programını uygulayacak eylem planının bir parçasıdır. Bu eylem planı, Mayıs 2005'te Komisyon tarafından sunulup Haziran 2005'te Konsey tarafından onaylanmıştır.

2005–2008 AB eylem planı, AB'nin uyuşturucu konusuna dengeli yaklaşımını yansıtmaktadır, yani konuyu her açıdan ele alan kapsamlı bir çok disiplinli yaklaşım: koordinasyon, talep azaltma; arzı azaltma; uluslararası işbirliği; bilgi, araştırma ve değerlendirme.

2.2. Uyuşturucu Arzını Azaltma

AB'de uyuşturucu arzını azaltma alanındaki iki önemli faaliyeti, 2004'te kabul edilen öncüller hakkında iki AT tüzüğü'nün 18 Ağustos 2005 tarihinde yürürlüğe girmesi oluşturuyordu. Kimyasal öncüllerin kontrolü, bu maddeler uyuşturucu üretimi için vazgeçilmez olduğundan, uyuşturucu arzını azaltmanın önemli bir yönünü teşkil etmektedir. AB'de bu alandaki eylemler iki şekilde olmaktadır: birincisi, AB ve üçüncü ülkeler arasında belirli maddelerin ticaretinin düzenlenmesi, ikincisi ise, iç pazar dahilinde düzenlemedir.

1988 Narkotik Uyuşturucular ve Psikotropik Maddelerin Yasadışı Ticaretine karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin öncüllerin kontrolü hakkındaki 12. maddesinin hükmüne uymak üzere 1990'da kabul edilen ilk tüzük, belirli maddelerin narkotik uyuşturucular ve psikotropik maddelerin yasadışı imalatına saptırılmasını engellemek üzere alınması gereken tedbirleri belirliyordu.⁴² Bu tüzük, Aralık 2004 tarihinde, yine sentetik uyuşturucu üretimiyle mücadeleyi hedef alan genişletilmiş bir uygulama çerçevesine sahip yeni bir tüzükle değiştirildi⁴³.

2 yıl sonra, 1992'de çıkarılan bir Konsey Direktifi⁴⁴, sistemi tamamlayarak, iç pazar dahilinde, kontrol tedbirleri konmasını da içeren ilgili düzenlemelerin (narkotik uyuşturucular ve psikotropik maddelerin yasadışı imalatında kullanılan belirli maddelerin üretimi ve piyasaya sunulması) yapılmasını sağladı. Direktif, 11 Şubat 2004 tarihinde

⁴² 13 Aralık 1990 tarih ve 3677/90 sayılı Konsey Tüzüğü (AET), RG L 357, 20.12.1990, s. 1.

⁴³ 22 Aralık 2004 tarih ve 111/2005 sayılı Konsey Tüzüğü (AT), RG L 22, 26.1.2005, s. 1.

⁴⁴ 14 Aralık 1992 tarih ve 109/92 sayılı Konsey Direktifi (AET), RG L 370, 19.12.1992, s. 76.

kabul edilen yeni bir tüzükle⁴⁵ değiştirildi. AB'nin genişlemesinin bir sonucu olarak, Komisyon kanun koyucuları, 'söz konusu Direktif ve Eklerinde yapılan her değişiklik 25 Üye Devlet'te ulusal uygulama tedbirleri tetikleyeceğinden', 1992 direktifinin bir tüzükle değiştirilmesine karar verdi. Yeni araç, narkotik uyuşturucular veya psicotropik maddelerin yasadışı imalatında sıklıkla kullanılan belirli maddelerin saptırımı engellemek amacıyla, bu gibi maddelerin AB içi kontrolü ve izlenmesi için uyumlaştırılmış tedbirler belirlemektedir. Özellikle de, Üye Devletleri, yetkili makamlarının kontrol ve izleme görevlerini yerine getirmelerini sağlayacak gerekli tedbirleri almaya zorunlu kılmaktadır. Buna ek olarak, bu iki tüzüğün uygulanması için kurallar belirleyen bir tüzük de 18 Ağustos 2005'te yürürlüğe girmiştir⁴⁶.

Öncüllerin kontrolü alanındaki bu eylemler, AB'nin arzı azaltma alanındaki önemli faaliyetlerinin bir diğer bölümünü tamamlamaktadır. AB, Maastricht Antlaşması'ndan beri sağlanan yeni fırsatları kullanarak, uyuşturucu kaçakçılığıyla mücadele etmek ve kanun uygulamada işbirliğini geliştirmek üzere yasal bir çerçeve geliştirmiştir. 1995-96'dan beri bu alanda birden fazla ortak eylem kabul edilmiş olup daha yakın zamanda, uyuşturucu kaçakçılığına karşı asgari yaptırımları uyumlaştırmak için bir çerçeve karar ile yeni psikoaktif maddeler hakkında bir karar kabul edilmiştir.

Bu hukuki araçların yanı sıra, cezai konularda polis ile adli işbirliğine yönelik bir program kabul edilip uygulanmıştır. Agis, AB Üye Devletleri'nden polis, diğer ilgili kurumlar ve yargıya yardım amaçlı bir çerçeve program olup, aday ülkeler suçla mücadelede cezai konularda işbirliği yapmaktadır. 2003 yılından beri Agis, pek çok projenin finanse edilmesine yardımcı olmuştur. Uluslararası organize uyuşturucu üretimi ve ticareti ile uyuşturucu öncülleri saptırımı, 2006 Agis çalışma programı ve (Ocak 2006'da kapanan) tasarı davetinin faaliyet alanları ile spesifik konuları içinde yer almaktadır⁴⁷.

⁴⁵ 11 Şubat 2004 tarih ve 273/2004 sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Tüzüğü (AT), RG L 47, 18.2.2004, s. 1.

⁴⁶ 27 Temmuz 2005 tarih ve 1277/2005 sayılı Komisyon Tüzüğü (AT), RG L 202, 3.8.2005, s. 7.

⁴⁷ Ayrıca bkz. http://ar2006.emcdda.europa.eu/tr/page005-tr.html#fn-1-1-1-5_4_2_0_0_0-3-0-1_1#fn-1-1-1-5_4_2_0_0_0-3-0-1_1 (08.04.2009)

2.3. Kara Para Aklama ve Varlıklara El Konulması

Ayrıca kara para aklama ve müsadere alanındaki hukuki araçlarda da bazı değişiklikler meydana gelmiştir. 1991’de iç pazarla ilgili hukuki temelde kabul edilmiş olup 2001’de değiştirilen, finansal sistemin kara para aklama amacıyla kullanılmasının önlenmesi hakkındaki Direktif 91/308⁴⁸, Üye Devletler arasında bu alandaki mevzuatın uyumlaştırılmasına yöneliktir. Bu direktifin kabul edilmesinin gerekçelerinden biri, kara para aklamaya karşı Avrupa Topluluğu eylemi yokluğunun, Üye Devletlerin iç pazarın oluşturulması ve tamamlanmasını geciktirebilecek korumacı tedbirler almasına yol açması ihtimalinin önünü kesmektir. Komisyon, Haziran 2004’te aynı amaçlı ama buna ek olarak terörist finansmanını da içeren yeni bir direktif önerdi. Direktifin kapsamını uyuşturucu kaçakçılığı kazancıyla sınırlandırmanın aşırı sınırlayıcı olduğu kanısına varıldığından, Komisyon içerilen suçların kapsamının genişletilmesini önerdi. Ekim 2005’te kabul edilen bu yeni direktif ağır suçların ayrıntılı bir tanımını vermekte ve, terörist faaliyetlerin finansmanı da dahil olmak üzere, bu gibi suçlardan elde edilen kara paranın aklanmasını kapsamaktadır.

Ayrıca ‘Suça bağlı kazançlar, araçlar ve mülkiyete el konması’⁴⁹ hakkında bir çerçeve karar da, Konsey tarafından 24 Şubat 2005 tarihinde kabul edilmiştir. Bu çerçeve karar, tüm Üye Devletlerin 1 yılın üzerinde hapisle cezalandırılabilen suçlardan elde edilen araçlar ve kazançlara el konmasını düzenleyen etkin kurallara sahip olmasını amaçlamaktadır. Bu alandaki AB mevzuatı daha önce de mevcut olmakla birlikte yetersiz görülüyordu. Bu yeni çerçeve karar, müsadereye ilişkin olarak etkin sınır ötesi işbirliğine yöneliktir. Suçun bir suç örgütü çerçevesinde işlendiği ve başka bir kaç AB çerçeve kararından birinin kapsamına girdiği durumda, müsadere mekanizması, başka haksız mülkiyetleri içermek üzere genişletilir. Bunlar arasında, yasadışı uyuşturucu madde ticareti alanında suç filleri ve cezaları oluşturan ana unsurlar hakkında asgari hükümleri belirleyen

⁴⁸ Finansal sistemin kara para aklama amacıyla kullanımının önlenmesi hakkında 10 Haziran 1991 tarih ve 91/308/AET sayılı Konsey Direktifi. RG L 166, 28.06.1991, s. 77–83.

⁴⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz. http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/oj/2005/l_068/l_06820050315_en00490051.pdf (08.04.2009)

2004/757/JAI sayılı Çerçeve Karar⁵⁰ bulunmaktadır. Üye Devletler, bu çerçeve karara uymak için gereken tedbirleri 15 Mart 2007'ye kadar alacaktır.

2.4. Kamu Sağlığı

Talep azaltma, Avrupa'nın uyuşturucuya dengeli yaklaşımının önemli bir parçasıdır. 2003–2008 kamu sağlığı alanında Topluluk Eylem Programının uygulanması bağlamında, Avrupa Komisyonu 2005'te 'tüm politikalar ve faaliyetlerde sağlık belirleyicilerine yönelerek sağlığı iyileştirme ve hastalığı önleme' amacıyla finanse edilecek uyuşturucuyla ilgili bazı projeler belirlemiştir. Uyuşturucu alanında finanse edilecek AB-DAP 2 isimli ilk proje, uzun vadede tütün, alkol ve uyuşturucu kullanımını azaltmayı hedefleyen AB-DAP okul koruyucu programının etkinliğinin değerlendirmesinden oluşur. İkinci proje olan IATPAD, alkol ve uyuşturucuya bağlı sorunları olan kişiler için tedaviye erişimi artırmayı amaçlamaktadır. Başka yatay projeler arasında, örneğin 18 ve 24 yaş arası gençleri hedef alarak alkol veya uyuşturucu etkisi altındayken araç kullanmalarını önlemeyi amaçlayan 'AKRAN-Temiz kullan!' gibi uyuşturucuyu önlemeye yönelik olan bazı projeler bulunmakta olup bunlar da ortak olarak finanse edilmelidir. Söz konusu projeler finansman için seçilmiş olup, Avrupa Komisyonu'yla müzakere usullerinin başarılı olması ve imtiyaz anlaşmasının imzalanması kaydıyla ortak finansman alması beklenir⁵¹.

2.5. EMCDDA Tüzüğü

Son olarak, Komisyon 31 Ağustos 2005'te, EMCDDA kurucu tüzüğünün yeniden yapılandırılması için yeni bir taslak kabul etmiştir. Yeni tüzük, tanımladığı yeni görevlerden ötürü, EMCDDA'nın işlerini kolaylaştıracak önemli bir araç teşkil etmektedir. Özellikle, EMCDDA'nın, yeni uyuşturucu kullanımı şekillerini ve, yasal ve yasadışı psikoaktif maddelerin birlikte kullanımı dahil, çoklu uyuşturucu kullanımındaki yeni eğilimleri göz önüne almasına; Üye Devletler ile AB'nin uyuşturucu politikaları ve stratejilerini izleyip değerlendirmelerine yardımcı olacak araç ve gereçler geliştirmesine ve AB'ye katılım adayları veya Batı Balkan ülkeleri gibi AB'ye dahil olmayan ülkelerle işbirliği yapmasına olanak tanımaktadır. Ayrıca, Bilimsel Komite ve Yönetim Kurulu'na

⁵⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz. http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/combating_drugs/114153_en.htm (08.04.2009)

⁵¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. http://ec.europa.eu/health/ph_projects/action3_en.htm (08.04.2009)

dair bazı değişiklikler de içermektedir. Bu metin, Madde 152 TEC'e dayanarak, artık Konsey ve Avrupa Parlamentosu tarafından ortak karar usulüne göre kabul edilmelidir.

3. YENİ ULUSAL KANUNLAR

Bir kaç ülke raporlama döneminde, bulundurma ve satış suçları ile cezalarına ilişkin olarak uyuşturucu kanunlarında büyük değişiklikler yapmıştır.

Romanya'da, yeni bir yasa ile yeni bir ceza kanunu, ağır suçlar ve hafif suçlar, kullanıcı ve bağımlılar ile düşük riskli ve yüksek riskli uyuşturucular arasında ayrımlar getirmiştir. Cezadan muafiyet ve cezanın infazının ertelenmesi artık uyuşturucu kanunu suçlarına da uygulanabilmektedir. Bağımlıların tedavisi artık bir vaka yöneticisinin idare ettiği entegre bir destek programıyla yapılabilmektedir. Uyuşturucu kullanımı için mekan temini, bu gibi bir yerde uyuşturucu kullanımına göz yumma veya uyuşturucu kullanımını teşvik etmeye ilişkin suçlar için hapis cezaları artırılmıştır. Bir kimseye kanunsuz olarak yüksek riskli uyuşturucu veren ve reçet olmayanlara toksik kimyasal solunan ilaç (inhalan) temin edenlere verilen cezalar da artırılmıştır.

Bulgaristan'da yeni Narkotik Maddeler ve Öncüller Kontrol Kanunu, Haziran 2004'te kabul edilmiştir. Bu Kanun, uyuşturucu için düzenleyici usullerin denetimi, uyuşturucu alışkanlığı ve ticaretine karşı tedbir alınması ile araştırma konularında devlet organlarının işlevini belirlemektedir. Ek bir değişiklik, bağımlıların tek bir dozla yakalandıkları takdirde, cezai yükümlülükten muafiyetlerini kaldırmıştır.

Slovakya'da yeni ceza kanunu, kişisel kullanım ve ticaret amaçlı uyuşturucu bulundurulması suçlarını yeniden tanımlamaktadır. Kişinin kendi kullanımı için uyuşturucu bulundurmaya dair önceki suçun aksine, 171. Kısım kişinin kendi kullanımı için uyuşturucu bulundurma konusunda, doz sayısına bağlı olarak, iki suç belirlemektedir. Bu suçlar için ayrıca iki yeni ceza verilebilmektedir: gözaltında ev hapsi veya kamu hizmeti. 10 dozdan fazlasını bulundurmak, ağırlaştırıcı sebeplere bağlı olarak, 4 yıldan müebbet kadar hapis cezası belirleyen 172. Kısım kapsamında değerlendirilmelidir. Buna ek olarak, cezai sorumluluk yaşı da 15'ten 14'e indirilmiştir.

Litvanya’da, uyuşturucuyu satış amacıyla bulundurmak, artık polis hücresinde 90 güne kadar hapisle cezalandırılmamaktadır; her ne kadar asgari ceza 5 yıldan 2 yıla düşürülmüş olsa da, bu suç artık dikkate değer ölçüde daha ağır bir asgari cezayı, yani bir hapis cezasını da beraberinde getirmektedir. Büyük miktarda uyuşturucu hırsızlığı veya organize grup hırsızlıkları için azami ceza 15 yıla çıkarılmıştır.

İtalya’da, mevzuattaki yeni değişiklikler⁵² uyuşturucuyu yeniden sınıflandırarak altı değil, iki ana gruba ayırmış⁵³; kişisel kullanım ve ticaret arasındaki eşiği belirlemiş; yaptırımları ev hapsi ile kamu hizmetini içerecek şekilde gözden geçirmiş ve hapis cezasına alternatiflere erişimi artırmıştır. Buna ek olarak, artık tüm uyuşturucu kullanıcılarının gördükleri tedavinin türü ve yeri ile uyuşturucu bağımlısı olduklarını belgeleyen kurumları özgürce seçme hakları bulunmakta olup, bu hizmetler artık yalnızca kamu sektörü tarafından sağlanmamaktadır.

Birleşik Krallık’ta, 2005 Uyuşturucu Kanunu, ulusal mevzuatta bir dizi önemli değişiklik yapmış olup bunlar arasında psilocin veya psilocybin içeren mantarların açıkça A sınıfı uyuşturucu olarak sınıflandırılması; kontrol altındaki uyuşturuculardan belirli bir miktarda bulunduğu arz niyeti varsayımı yaratmak; polis uyuşturucu suçlularını nezaret üzerine değil, tutuklama ile test etmesine olanak vererek testi pozitif çıkanların uyuşturucu kullanımından yargılanmasını ve mahkemelerin hüküm verirken ağırlaştırıcı sebepleri dikkate almalarını gerektirmek bulunmaktadır. Mahkemeler ayrıca, uyuşturucu poşeti yutanları 8 güne kadar polis gözetimine iade edebilmekte olup, artık bir mahkeme veya jüri, kişi iyi bir gerekçe olmaksızın yakın arama ya da taramaya izin vermeyi reddettiği takdirde bundan çıkarım sonucu itham yapabilmektedir.

Genel olarak, Avrupa’da kişisel kullanım suçları için gözaltı cezalarını azaltmak veya kaldırmak ile aynı zamanda uyuşturucu sağlamakla ilgili suçlar için cezaları artırmaya yönelik bir eğilim vardır⁵⁴.

⁵² Şubat 2006 tarihi için geçerlidir.

⁵³ Tedavi amaçlı kullanımı olmayan tüm maddeler birlikte gruplandırılarak, ağır ve hafif uyuşturucu kavramı tamamen ortadan kaldırılmıştır.

⁵⁴ Bkz. 2005 yıllık raporu (<http://ar2005.emcdda.europa.eu/en/page013-en.html>). Ayrıca bkz. bir EMCDDA tematik belgesi olan ‘AB’de yasadışı uyuşturucu kullanımı: mevzuat yaklaşımları’ (<http://eldd.emcdda.europa.eu/?nnodeid=5175>).

3.1. Miktarlar

Bazı ülkeler raporlama süresi boyunca uyuşturucu eşik miktarları hakkında kanun çıkarmıştır.

Belçika’da, Anayasa Mahkemesi’nin 2003 kanununun 16. Maddesini iptal etmesini takiben, Adalet Bakanı ile Başsavcının yeni bir ortak direktifi esrara ilişkin ihlalleri ele almıştır. Bu ortak direktif, bir yetişkinin kişisel kullanım için az miktarda esrar bulundurması durumunda, ağırlaştırıcı sebep bulunmadığı takdirde, yalnızca basit bir polis kaydının yeterli olması gerektiğini ifade etmektedir.

Slovakya’da, uyuşturucu suçları hakkındaki ceza hukukunda miktar temel bir rol oynamaktadır. 171. Kısım kişisel kullanım için uyuşturucu bulundurmaya dair iki suç oluşturmaktadır: en fazla üç doz bulundurulması 3 yıla kadar hapisle cezalandırılabilirken, ‘daha büyük miktarda’ uyuşturucu bulundurmak için 5 yıla kadar hapis cezası istenebilmektedir. Bundan daha büyük miktarların bulundurulması 172. Kısım kapsamında cezalandırılmalıdır. Bu, ağırlaştırıcı sebep olmadığı takdirde, 4–10 yıl ve daha büyük miktarların⁵⁵ bulundurulması için 10–15 yıllık mahkûmiyetlere, önemli ölçekte⁵⁶ uyuşturucu bulundurmaya 15–20 yıl ve büyük ölçekte⁵⁷ bulundurmaya da 20–25 yıl veya müebbet hapis verilmesine olanak vermektedir.

Almanya’daki Max Planck Enstitüsü, Alman Narkotik Uyuşturucular Kanunu’nun ‘cüzi miktarlarda’ uyuşturucu bulundurmak suçunun belirli şartlarda kovuşturmadan muaf olmasını sağlayan 31a sayılı Kısımının 2002’den 2005’e kadar bir değerlendirmesini gerçekleştirmiştir. Değerlendirme sonucunda, Kanun §31a’nın uygulamasının, pratikte, kısmen ‘cüzi’nin farklı yorumlarından ötürü, Almanya’nın 16 Länder Eyaleti’nde önemli ölçüde değişiklik gösterdiği görülmüştür. Mart 2005’te, Länd Berlin, 10 grama kadar esrar bulundurmanın belirli koşulların karşılanması halinde kovuşturmaya yol açmadığı ‘Esrar Kılavuzu’nun bir revizyonunu onaylamıştır. Bu miktar özel vakalarda 15 grama çıkarılabilmektedir.

⁵⁵ 8.000 SKK – yaklaşık 200 Euro – ‘sınır’ miktarının 10 katından fazla bir sokak değeriyle.

⁵⁶ Sınırın 100 katının üzerinde olarak tanımlanır

⁵⁷ Taban çizgisinin 500 kat üzeri olarak tanımlanır

Litvanya Sağlık Bakanı, narkotik ve psikotropik maddelerin küçük, büyük ve çok büyük olarak kabul edilecek miktarları hakkındaki tavsiye kararlarını, bu miktarları yeniden belirleyerek değiştirmiştir. 2005 Birleşik Krallık Uyuşturucu Kanunu, artık belirli bir miktarda kontrol edilen uyuşturucu bulunduğu arz niyeti varsayımı yaratmakta olup söz konusu miktarlar 2006 ilkbaharında belirlenen tüzüklerde belirtilmiştir.

Bulgaristan'da, ceza hukukunun Değişiklik ve İlave Kanunu (yeni SG 26/04), tek bir dozla yakalandıkları takdirde, bağımlıları cezai yükümlülükten muaf tutan 354a (3) sayılı Kısmi lağvetmektedir. Bu tedbirin gerekçeleri arasında tek bir dozun miktarını tanımlamanın zorlukları ile istisnanın mahkemede uyuşturucu satıcılarının lehine suistimali bulunmaktaydı.

İtalya'da, Şubat 2006'da uygulamaya konan değişiklikler, bu gibi sınırların 1993'te kaldırılmasını takiben, uyuşturucunun aktif maddesinin miktarına dayanarak, kişisel kullanım ile ticaret arasındaki eşiği belirlemek için miktarda yeni sınırlar getirmiştir. Sınırlar Nisan 2006 tarihli özel bir Sağlık Bakanlığı Kararnamesi'nde belirtilmiştir.

Avrupa Uyuşturucu Adli Veritabanları araştırmasının⁵⁸ hali hazırda göstermiş olduğu gibi, uyuşturucu kanunlarında miktarın rolü farklılık göstermektedir; bazı ülkelerde (örneğin Slovakya), belirli suçların sınırını çizen miktarlar kesin olarak saptanmış olup diğerlerinde (örneğin Birleşik Krallık), miktarlar çürütülebilir bir niyet varsayımına yol açan kılavuz ilkelere. Miktarlar, ayrıca suçlar arasındaki ayrımı tayin edebilir (örneğin bulundurma veya arz) ya da aynı suçun cezasını saptayabilir. Her ne kadar pek çok ülke yasalarında bir miktara atıfta bulunsa da, miktar farklı yollarla belirlenebildiği gibi (ağırlık, değer) hiç belirlenmediği de olabilmektedir. İtalya ve Bulgaristan'ın, görünüşe göre tezat oluşturan son eylemleri, sadece Avrupa'da bu konuya dair net bir fikir birliği bulunmadığını göstermeye devam etmektedir.

⁵⁸ Bkz. bir ELDD adli raporu olan 'Uyuşturucu suçlarının kovuşturmasında miktarın rolü' ile bir EMCDDA tematik belgesi olan 'AB'de yasadışı uyuşturucu kullanımı: mevzuat yaklaşımları (<http://eldd.emcdda.europa.eu/?nnodeid=5175>).

3.2. Hüküm Verme ile İlgili İstatistikler

Uyuşturucu suçluları hakkında verilen hükümlerin izlenmesi birden fazla ülkede tartışılmış veya uygulanmış olup bazı durumlarda, şimdiden sonuçlara dayanarak harekete geçilmiş bulunmaktadır.

İrlanda'da, ulusal uyuşturucu stratejisine uygun olarak, tutuklamalar, kovuşturmalar ve verilen hükümlerin niteliği hakkındaki istatistikleri izleyecek merkezi bir suç istatistik biriminin kurulması için onay verilmiştir.

Alman Narkotik Uyuşturucular Kanunu, savcının, belirli koşullar altında, mahkemenin onayı olmaksızın uyuşturucu bulundurma davasından vazgeçmesine olanak tanımaktadır. Bunlar hakkındaki tavsiye kararları ile kılavuz ilkelere rağmen, Länder arasındaki tüzükler önemli ölçüde değişiklik göstermektedir. Sağlık Bakanlığı için yürütülen söz konusu değişiklikler hakkındaki yukarıda sözü geçen araştırma, altı farklı Länder'deki 1.800'ün üzerinde vakada verilen hükümleri ele alıyordu.

Avusturya'nın bazı eyaletlerinde, Narkotik Kanunu'nun küçük miktarlarda esrar satın alımı veya bulundurulması durumunda polise verilen bir raporu geri çekmek için basitleştirilmiş usuller tanımlayan 12 ve 35(4) sayılı Kısımlarının uygulanmasını standartlaştırma çabalarında bulunulmuştur. Hüküm verme ile ilgili diğer istatistiklere göre, cezaya yasal alternatif olarak raporlardan vazgeçilmesi 2004 yılında artarken, polis raporları ile mahkûmiyetlerin daha da artmasına rağmen, askıya alınan dava sayısının çok az düştüğünü göstermektedir.

Romanya'da, mahkemelerin hüküm vermesi ile ilgili istatistikler, uyuşturucu kullanımından başka suç işleyen uyuşturucu kullanıcılarının yeniden sosyal entegrasyonunun başarısını izlemek üzere incelenmiştir. Vakaların çoğunda ceza, gözlem altında askıya alınmıştır. 2004'ten itibaren, mahkemelerin daha az sıklıkla zorunlu tedaviye karar vermelerinden ötürü şartlı tahliye hizmetlerinden daha seyrek olarak faydalandığı ve böylelikle bu hizmetlerin uyuşturucu kullananların sosyal rehabilitasyonuna katılımlarının da önemli oranda azaldığı görülmüştür.

Hüküm verme veya hüküm vermekten kaçınmaya dair istatistikler, bir ülkenin uyuşturucu politikasının uygulamasının, kanunların metninin sunduğundan çok daha doğru

bir resmini sunmaktadır. Her ne kadar tüm Üye Devletler, tutuklama istatistiklerinin aksine, kapsamlı hüküm verme ile ilgili istatistik toplaması da, ülkeler bu uygulamanın izlenmesine daha büyük bir ilgi göstermeye başlamış olup, bu da politika araçlarının değerlendirilmesi eğilimine uygun bir durumdur⁵⁹. Hüküm verme istatistikleri toplama ve analiz etme konusu, 2006 yılında bir EMCDDA uzman toplantısında ele alınmıştır.

4. UYUŞTURUCUYA BAĞLI SUÇLAR

2005–2008 AB Uyuşturucu Eylem Planı'nın⁶⁰ 25,1 sayılı Eylemi, 'uyuşturucuya bağlı suç'un ortak bir tanımının, EMCDDA tarafından öne sürülecek mevcut araştırmalara dayanan bir Komisyon tasarısına dayanarak, Konsey tarafından 2007'ye kadar kabul edilmesini öngörmektedir.

Uyuşturucuya bağlı suç için bir AB tanımı henüz bulunmadığından bu, genellikle uyuşturucu etkisi altındayken işlenen suçlar, uyuşturucu kullanımını finanse etmek için işlenen suçlar, yasadışı uyuşturucu pazarlarının faaliyeti bağlamında işlenen suçlar ve uyuşturucu mevzuatını ihlal eden suçlar anlamına geldiği kabul edilmektedir. AB'de yalnızca son suç tipi – uyuşturucu kanunu ihlalleri – hakkında rutin veriler bulunmaktadır.

İlk üç suç tipi hakkındaki veriler AB'de ender veya düzensizdir. Bazıları, çıkarım yapmanın güç olduğu bir defalık yerel araştırmalardan elde edilirken, diğerleri sadece uyuşturucuya bağlı belirli bir suç tipini ifade etmektedir.

Uyuşturucu kanunu suçlarının raporları hakkındaki veriler, bu raporda analiz edilen tüm Avrupa ülkelerinde mevcuttur. Bunlar, ulusal mevzuatlardaki farklılıkların yanı sıra, kanunların uygulandığı veya yürürlüğe konulduğu farklı şekiller ile cezai adalet kurumları tarafından belirli suçlara ayrılan kaynaklar ve öncelikler arasındaki farklılıkları da yansıtmaktadır. Buna ek olarak, uyuşturucu kanunu suçları hakkındaki ulusal bilgi sistemleri arasında da, özellikle de raporlama ve kayıt uygulamaları – yani neyin, nerede ve nasıl kaydedildiğine – konusunda farklılıklar bulunmaktadır. Bu gibi farklılıklar AB

⁵⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz. 'Ulusal politikalar: kanunların değerlendirilmesi' (<http://ar2004.emcdda.europa.eu/en/page021-en.html>).

⁶⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz. <http://www.emcdda.europa.eu/html.cfm/index10360EN.html?nNodeID=10360> (15.04.2009)

ülkeleri arasında doğrudan karşılaştırmaları oldukça zorlaştırdığından, mutlak rakamlardan ziyade eğilimleri karşılaştırmak daha doğrudur.

1999–2004 5 yıllık döneminde, uyuşturucu kanunu suçları ‘raporları’nın sayısı çoğu AB ülkesinde (aslında İtalya ve Portekiz haricinde raporlayan tüm ülkelerde, Estonya, Litvanya⁶¹, Macaristan⁶² ve Polonya’da ise özellikle belirgin artışlarla – iki katı veya daha fazla) genel olarak artış göstermiştir. Bir kaç ülke önceki yılda bir düşüş rapor etmiş olsa da, 2004’te, bu artan eğilim, raporlayan pek çok ülkede teyit edilmiştir⁶³ – Çek Cumhuriyeti, Yunanistan, Letonya, Lüksemburg, Portekiz, Slovenya, Slovakya, Finlandiya ve Bulgaristan.

Çoğu AB Üye Devleti’nde, rapor edilen uyuşturucu kanunu suçlarının çoğunluğu⁶⁴, uyuşturucu kullanımı veya kullanmak üzere bulundurmaya ilişkin olup bunlar 2004’te Polonya’da tüm uyuşturucu kanunu suçlarının %61’inden, Avusturya’da %90’ına kadar değişmektedir. Çek Cumhuriyeti, Lüksemburg, Hollanda ve Türkiye’de, rapor edilen uyuşturucu kanunu suçlarının çoğu satmak veya kaçakçılıkla ilgili olup, oran tüm uyuşturucu suçları için Lüksemburg’da %48’den Çek Cumhuriyeti’nde %93’e kadar değişmektedir.

Aynı 5 yıllık dönemde, kullanmak/kullanmak üzere bulundurmaya suçlarının sayısı, düşen bir eğilim bildiren İtalya, Portekiz, Slovenya, Bulgaristan ve Türkiye dışındaki tüm rapor eden ülkelerde genel olarak artış göstermiştir. Bu gibi suçlara karşılık gelen tüm uyuşturucu kanunu suçlarının payı da, daha çok yukarı doğru eğilimlerin bildirildiği Kıbrıs, Polonya ve Finlandiya dışında artış oranı genellikle düşük olmasına rağmen, çoğu rapor eden ülkede gene artış göstermiştir. Ancak, Lüksemburg, Portekiz, Bulgaristan ve Türkiye’de, kullanmak üzere bulundurmaya bağlı uyuşturucu suçlarının oranı genel olarak düşmüştür.

⁶¹ Litvanya’daki artış Mayıs 2003’te yeni Ceza Kanununun uygulamaya konmasından kaynaklanmaktadır.

⁶² Macaristan’daki artışın başlıca sebebi, Ceza Kanunu ve ceza usulünde yapılan bir değişikliktir.

⁶³ Uyuşturucu kanunu suçlarının ‘raporları’ hakkında veriler 1999-2004 için (bazen her yıl için olmamakla beraber), Kıbrıs, Slovakya, Bulgaristan, Romanya, Türkiye ve Norveç dışındaki tüm ülkelerde ve 2004 için de İrlanda, Birleşik Krallık ve Norveç dışındaki tüm ülkelerde mevcuttu.

⁶⁴ Suç tipine göre dökümler (bazen 1999 ve 2004 arasındaki her yıl için olmamakla beraber), Danimarka, Estonya, Letonya, Litvanya, Macaristan, Slovakya ve Romanya dışındaki tüm ülkelerde mevcuttu.

Üye Devletlerin çoğunda, rapor edilen uyuşturucu kanunu suçlarında, esrar en çok rastlanan yasadışı uyuşturucudur⁶⁵. Böyle bir durumun söz konusu olduğu ülkelerde, 2004'te esrarla ilgili suçlar, tüm uyuşturucu kanunu suçlarının % 34-87'sine tekabül etmekteydi. Çek Cumhuriyeti ve Litvanya'da, amfetaminlerle ilgili suçlar çoğunlukta olup tüm uyuşturucu kanunu suçlarının, sırasıyla % 50 ve % 31'ini oluştururken; Lüksemburg'da en çok rapor edilen madde kokaindir (uyuşturucu kanunu suçlarının % 43'ü).

1999-2004'te, esrarla ilgili uyuşturucu kanunu suçu 'raporları'nın sayısı rapor eden ülkelerin çoğunluğunda genel bir artış gösterirken, İtalya ve Slovenya'da düşüşler görülmekteydi. Aynı dönemde, esrarla ilgili uyuşturucu suçlarının oranı Almanya, İspanya, Fransa, Litvanya, Lüksemburg, Portekiz, Birleşik Krallık ve Bulgaristan'da artarken İrlanda ve Hollanda'da genel olarak aynı kalmış ve Belçika, İtalya, Avusturya, Slovenya ve İsveç'te düşmüştür. Rapor eden tüm ülkelerde (Çek Cumhuriyeti ve Bulgaristan ile bir kaç yıllığına Belçika dışında) kullanma/bulundurma suçlarında esrar diğer uyuşturucu kanunu suçlarında olduğundan daha çok görülmekte olup, esrarla ilgili kullanma suçlarının oranının bazı ülkelerde – yani İtalya, Kıbrıs (2002–2004), Avusturya, Slovenya ve Türkiye'de (2002-2004) – 1999'dan beri azalması ve çoğu rapor eden ülkede de son sene içerisinde (2003-2004) düşmesi, olasılıkla bu ülkelerdeki kanun uygulayıcı kurumların esrar kullanıcılarını daha az hedeflediğine işaret etmektedir.

Aynı 5 yıllık dönemde, yukarı doğru bir eğilim rapor eden Belçika, Avusturya, Slovenya ve İsveç dışında, eroinle ilgili 'raporların sayısı ve/veya uyuşturucu kanunu suçlarının oranı, eroinle ilgili raporların sayısı ve/veya eroinle ilgili uyuşturucu suçlarının oranı rapor eden ülkelerin çoğunda düşmüştür.

Karşıt bir eğilim, kokainle ilgili suçlar için gözlemlenebilmektedir: hem 'rapor'ların sayısı hem de tüm uyuşturucu suçlarının oranı anlamında, çoğu rapor eden ülkede kokainle ilgili suçlar 1999'dan beri artmıştır. Bulgaristan, kokain suçlarında aşağı doğru bir eğilim bildiren tek ülkedir.

⁶⁵ Uyuşturucu kanunu suçlarının maddeye göre dökümleri (bazen 1999 ve 2004 arasındaki her yıl için olmamakla beraber) Danimarka, Estonya, Letonya, Macaristan, Finlandiya, Romanya ve Norveç dışındaki tüm ülkelerde mevcuttu.

5. AVRUPA'DAKİ UYUŞTURUCU SORUNLARINA TEPKİ VERMEK – GENEL BİR BAKIŞ

5.1. Önleme

Bazı Üye Devletlerdeki deneyimler, bireysel düzeyde uyuşturucuyu önleme müdahalelerinin, aynı zamanda gençlerin bu gibi maddelere erişimini sınırlandırıp bu maddelerin sosyal kabul edilebilirliğini azaltabilecek olan yasal uyuşturucular hakkında düzenleyici politikalarla desteklendikleri takdirde, daha etkin olabileceğini göstermektedir. Dolayısıyla, madde kullanımının normatif ve kültürel çerçevesine yönelik çevresel önleme stratejileri Avrupa'nın bazı bölümlerinde giderek önem kazanırken AB düzeyinde atılan ilk adımlarla desteklenmektedir: tütün reklam direktifi ile tütün kontrolü hakkında WHO çerçeve sözleşmesi.

Kitle iletişim kampanyalarının rolü giderek davranışları değiştirmekten ziyade bilinçlendirmek olarak görülmektedir. Bu anlamda, Almanlar tarafından uluslararası literatürün yeni bir incelemesi⁶⁶, medya kampanyalarının, yalnızca davranış değişiklikleri gerçekleştirmek için tek tedbir olarak değil, destekleyici bir tedbir olarak kullanılmasını önermektedir.

5.2. Kamu Sağlığının Korunması

Önleme için bir çerçeve koşul olarak sağlık teşviki, kişileri sağlıklı yaşam tarzları benimsemeye yönelterek herkes için sağlıklı yaşam koşulları oluşturmaya çabalarken, yeni 'kamu sağlığının korunması' terimi, bazı Üye Devletler⁶⁷ ile Norveç tarafından giderek daha çok kullanılmaktadır. Kamu sağlığının korunması, toplumun daha zayıf kesimlerinin sağlığını iyileştirmeye yönelik bir dizi önleme tedbiri gerektirmekte olup bunlardan biri de uyuşturucunun önlenmesidir. Bu tedbirler, uyuşturucu kullanımını da içeren sorunlu davranışları büyük ölçüde etkilenmeye daha açık olma ve yaşam şartlarıyla koşullanan gençlerin ihtiyaçları için özellikle uygundur. Dolayısıyla, seçici ve belirtilen önleme stratejileri sosyal ve kişisel risk koşullarını hedef aldığından, bunlar doğal olarak gençlerle ilgili diğer kamu sağlığı politikalarına⁶⁸, sosyal politikalara, eğitim politikalarına, vs.

⁶⁶ Bühler ve Kröger, 2005, Alman ulusal raporundan alınmıştır.

⁶⁷ İtalya, Hollanda, Slovakya

⁶⁸ Davranış bozukluklarına ilişkin ergen ruh sağlığı stratejileri, dikkat eksikliği bozukluğu, vs..

bağlıdır. Kamu sağlığının korunması, böylelikle, uyuşturucu sorunlarıyla doğrudan uyuşturucu odaklı olmayan hizmetler ile sektörleri dahil ederek mücadele etmek için önemli olan etkilenmeye daha açık olma etmenlerinin tamamını hedeflemektedir.

5.3. Evrensel Okul Esaslı Önleme

Program esaslı önleme yaklaşımları, okul esaslı önleme kapsamında önem kazanmaktadır. Program esaslı önleme, her biri tam olarak tanımlanmış içerik ile ayrıntılı öğretmen ve öğrenci malzemesiyle, belirli sayıda oturumda standartlaştırılmış sunum anlamına gelmektedir. Bu sayede izleme ve değerlendirme kolaylaşmakta ve müdahalelerin hassasiyeti, doğruluğu ve tutarlığı artarak yüksek kaliteli sunum sağlanmaktadır. Bunun sonucunda, eskisinden daha çok sayıda Üye Devlet okul esaslı önleme müdahalelerini izlemektedir⁶⁹. İlk Avrupa Uyuşturucu Alışkanlığını Önleme Denemesi umut vadeden sonuçlar vermiştir. Avrupa Komisyonu tarafından finanse edilen proje, yedi ülke, dokuz bölge merkezi ile 143 okulda uygulanmış, karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiş ve 7.000 öğrenciyi⁷⁰ içermiştir. EU-DAP'ın raporuna göre, deneme grubundaki öğrencilerin, kontrol grubuyla karşılaştırıldığında her gün sigara içme olasılığının % 26 daha az, sıklıkla sarhoş olma olasılığının % 35 daha az ve esrar kullanma olasılığının da % 23 daha az olduğu görülmüştür. Karşılaştırılabilir bir program esaslı araştırma yaklaşımı da Birleşik Krallıktaki Blueprint'tir⁷¹. Buna ek olarak, okul esaslı önlemenin uygulanmasında daha sıkı teknik rehberliğe ve yaygınlaştırmaya verilen önem artmaktadır.

5.4. Okullarda Polis

Okul esaslı önlemede polisin rolü tartışmalı bir konudur. Belçika'da, Fransız Topluluğu, sağlık teşviki ve koruma politikasının okul yetkilileri tarafından uygulanması gerektiğini ve önleme programlarına polisin karışmaması gerektiğini düşünmektedir. Ayrıca, Birleşik Krallıkta da, bir politika belgesi⁷², polisin sadece uzmanlık alanları dahilinde hareket etmesini ve özel uyuşturucu eğitimine karışmamasını önermektedir.

⁶⁹ Çek Cumhuriyeti, Yunanistan, İspanya, İrlanda, İtalya, Kıbrıs, Macaristan, Hollanda ve Birleşik Krallık.

⁷⁰ 3.500'ü bir deneme grubunda ve 3.500'ü de bir kontrol grubunda olmak üzere.

⁷¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. <http://www.drugs.gov.uk/young-people/blueprint/> (18.04.2009)

⁷² ACPO Uyuşturucu Komitesi, 2002.

Buna uygun olarak, Portekiz bir yakın takip programı olan Escola Segura'yı⁷³ yürütmeyi sürdürmektedir. 2004/05 okul yılı boyunca, gece gündüz yakın takip ve suçtan caydırma amacıyla, toplamda 320 polis memuru özel olarak okul ortamlarına tahsis edilmiştir. Fransa'da, kanun uygulayıcı servisler tarafından genç veya yetişkin nüfuslarla irtibat kurmak üzere eğitilen uzmanlar, talep üzerine okul veya diğer kurumlara ziyarette bulunmaktadır. Ancak, bazen ters etki yapabileceğinden dolayı uyuşturucu eğitiminin üniformalı polis memurları tarafından verilmemesi gerektiği yolundaki tavsiyelere rağmen, okul içerisindeki polis servislerinin yürüttüğü faaliyetler bazı Üye Devletlerde hala yaygındır.

5.5. Seçici Önleme

Seçici önleme yaklaşımının çoğu Üye Devlet tarafından onaylanması ve geliştirilmesiyle, etkilenmeye daha açık gruplar giderek daha fazla hedef alınmaktadır. Örneğin, Almanya, Yunanistan, Lüksemburg, Avusturya, Finlandiya ve Birleşik Krallık, genç suçluları hedefleyen programlar rapor etmektedir.

Bazı ülkeler⁷⁴ etkilenmeye daha açık gruplara özel önem atfetmeye başlamıştır. İsveç'te, faaliyetlerde önceki yıllara oranla en bariz artış risk altındaki okul öncesi çocuklar ile yansıtıcı davranışlara sahip okul çocuklarına yönelik programlarda olmuştur. Bu programları uygulayan yerel yönetimlerin sayısı yaklaşık olarak iki katına çıkmıştır. Bunlara ek olarak, Norveç, önleme çabalarının özel olarak risk gruplarını hedefleyeceği sorunlu uyuşturucu ve alkol kullanımına karşı erken müdahale için ulusal bir strateji geliştirmektedir. Kaçınmaya dayanmayan yaklaşımlar, uyuşturucu kullanımı başlangıç aşamasında bulunan gruplarda yalnızca tüketimi değil, başlamayı da azaltmakta etkilidir. Bundan dolayı, Polonya'da etkilenmeye daha açık çocukların veya uyuşturucu kullanımının erken aşamalarında bulunan çocukların uyuşturucuya bağlı davranışlarını değiştirmeye yönelik ulusal çapta bir program vardır. Polonya'nın programının spesifik hedefi, uyuşturucu sorunlarını çözmekte aileye destek olmaktır. Bu anlamda, seçici önleme kavramının uyuşturucu kullanımına odaklanmaması ve uyuşturucu kullanımını damgalanmamasının yardımı dokunmaktadır; daha ziyade, daha geniş anlamda etkilenmeye açık olmaya odaklanır.

⁷³ Güvenli okul.

⁷⁴ Örneğin Polonya ve Slovakya.

Üye Devletler, seçici önleme politikalarında belirli etnik grupların hedeflendiğini giderek daha çok bildirmekte olup, dört ülke⁷⁵ bu alanda yeni projelere dair rapor vermiştir. İtalya’da, pek çok projenin önceliğini artık çocuklar, anneler ile göçmen ailelerin veya etnik azınlık mensubu olanların korunması oluşturmaktadır. Lüksemburg, dilbilimsel ve sosyokültürel özelliklere odaklanarak, gençlere ve en büyük göçmen topluluğuna özellikle dikkat edildiğini rapor etmektedir.

5.6. Okullarda Seçici Önleme

Okulu bırakma riski bulunan ve/veya davranış sorunları olan gençler, seçici uyuşturucu önleme kapsamında giderek daha çok ele alınmaktadır. Bunlara bir örnek, okullardaki önleme müdahalelerinin yaklaşık % 15’inin etkilenmeye daha açık öğrenci alt gruplarını hedef aldığı İtalya’dır. Okullarda seçici önlemenin hedeflediği başlıca alt gruplar, sosyal davranış bozuklukları, okul sorunları veya aile sorunları olan öğrenciler, göçmen öğrenciler ile etnik azınlıklara mensup olanlardır. Aslında, akademik performans ve okula devam oranı uyuşturucu problemlerinin habercisi olabilmekte ve bunların izlenmesi erken ve doğru müdahaleye olanak sağlamaktadır.

Okulu bırakma, bazı Üye Devletlerde uyuşturucu önleme programlarının odağını oluşturmaktadır. Danimarka, Storstrom’daki HUP projesi, etkilenmeye daha açık öğrencilere odaklanarak, ortalama okul bitirme oranını % 75’ten ulusal hedef olan % 95’e çıkarmayı amaçlamaktadır. Benzer projeler İrlanda, Portekiz, Romanya ve Norveç’te de rapor edilmektedir. Okulu erken bırakmanın azaltılması, İrlanda’nın ulusal stratejisinin resmi bir amacı olup LDTF alanlarındaki 2005-2006 oranlarına göre % 10’luk bir düşüşü hedeflemektedir. En fazla risk altında bulunan öğrenciler Malta’da seçici önleme programlarının hedefini oluştururken, Fransa ile Slovakya’da okullarda öğrencilerin kendilerinin başvurduğu danışmanlık hizmetleri verilmektedir.

5.7. Aile Esaslı Önleme

Giderek artan sayıda daha küçük yaşta çocuğun uyuşturucuya başlamasıyla, aile esaslı önlemenin geliştirilmesi ve yoğunlaştırılması giderek önem kazanmaktadır. On üç

⁷⁵ Belçika, Almanya, İtalya ve Lüksemburg.

yaşından küçüklerde, aile etkisi akran etkisinden daha baskındır. Çocuklar için kurallar ve destek sağlamakta ailenin rolü, önleme açısından maddeler hakkında bilgi vermekten daha önemlidir.

AB’de aile esaslı önleme daha hedefe odaklı ve ihtiyaç esaslı hale gelmektedir. Bazı Üye Devletler⁷⁶, kurumların sorunlu ailelerle iletişim kurmasının zor olabileceğini kabul etmektedir. Dolayısıyla, Birleşik Krallıkta FRANK kampanyası, aileye nasıl ulaşılabileceğine dair uyuşturucu ve alkol eylem ekipleri ile önleme uygulayıcıları için bir eylem paketi geliştirmiş olup diğer birkaç Üye Devlet’te risk altındaki aileleri hedef alan seçici önleme programları uygulanmaya başlamıştır. Bu programlar, risk altındaki aileleri çekmek için, çoğunlukla Kumpfer’in Aile Güçlendirme Programı’na dayanan birkaç teknikten faydalanmaktadır.

Aile Güçlendirme Programı (SFP), İspanya⁷⁷, Hollanda ve İsveç’te uygulanmaktadır. İrlanda ve İtalya’da eğitim başlamış olup, İtalya’da kapsamın birkaç şehre yayılması öngörülmektedir. Norveç, randomize bir kontrollü denemede benzer MST programını değerlendirmektedir. Bu seçici aile esaslı programlar, uygulanmış oldukları tüm Üye Devletlerde benzer özelliklere sahiptir.

İhmal edilen çocuklar ile görevlerini yerine getiremeyen ailelerden gelen gençlere yönelik programlar Polonya ile Avusturya’nın bazı eyaletlerinde yürütülmektedir. Bu programlar, sosyo-terapötik ortak alanlar, yetiştirme yurtları, gençlik kulüpleri ve önleme merkezleri gibi yerel halk esaslı mekanlarda uygulanmaktadır.

Bazı ülkeler alkoliklerin çocuklarına giderek daha fazla odaklanmaktadır⁷⁸. Geri kalan ülkeler halen yalnızca uyuşturucu kullananların çocuklarına odaklanmaktadır.

5.8. Toplum İçinde Önleme

Çoğu seçici önleme programı, toplum düzeyinde yürütülmektedir. Bunun sebebi kısmen, programda yer alan çeşitli sosyal hizmetlerin genellikle bu düzeyde koordine edilmesinden kaynaklanmaktadır. Bununla beraber, toplumların yerel normları uygulama

⁷⁶ Almanya, İspanya, İrlanda, İtalya ve Birleşik Krallık.

⁷⁷ Palma de Mallorca ve Barselona.

⁷⁸ Belçika, Almanya, Avusturya.

gücü ve iradesi bulunan ülkelerde, toplum çevresel stratejiler için doğal bir birimdir. Toplum esaslı seçici önleme, Kuzey Avrupa ülkeleri ile Belçika, Hollanda, Polonya ve Birleşik Krallıkta yaygın olup, geçmişte bu yaklaşımdan daha az faydalanmış olan ülkelerde⁷⁹ de artmaktadır.

Yerel çevresel önleme stratejileri, yasal uyuşturucuların tüketim yöntemleri ile erişilebilirliğine dair toplumsal normlar oluşturmak ve yerel hizmetleri iyileştirmek suretiyle, etkin uyuşturucu önleme programları için iyi bir başlangıç noktası teşkil etmektedir.

5.9. Önlemede Kalite Kontrolü

Özellikle pek çok Üye Devlet önleme konusundaki uzmanlıklar ile yükümlülükleri yerel düzeye geçirdiklerinden⁸⁰ ve/veya uyuşturucu önleme yükümlülüğünü sivil toplum örgütlerine veya yarı bağımsız derneklere devrettiklerinden, önlemede kalite kontrolün önemi artmaktadır. Dolayısıyla, bazı Üye Devletler⁸¹, gelişen okul politikalarında okul veya toplumlara destek vererek, uygun önleme programları uygulayarak ve asgari kalite kriterleri temin ederek⁸² yerel düzeyde ortak kalite kriterleri, standartları ve teknik danışma hizmetleri sağlamaya yönelik stratejiler hakkında rapor vermektedir.

Yunanistan ile Avusturya, önleme kurumları veya önleme uzmanlarının akreditasyonu için özellikler saptanmasında başı çekmektedir.

6. TEDAVİ VE HASAR AZALTMA TEPKİLERİ

Hasar azaltma ile uyuşturucu sorununa yönelik tedavi tepkileri hakkındaki EMCDDA veri toplamasının bağlamı, iki ana AB aracı tarafından sağlanmaktadır:

1. Uyuşturucu kullanımının önlenmesi ile tedavi ve hasar azaltma servislerinin kapsamı ile kalitesinin artırılmasını amaçlayan ulusal politikalar için bir çerçevenin yanı sıra Üye Devletlerdeki eylemler için ayrıntılı tavsiyeler sunan 2005–2012 AB uyuşturucu stratejisi ile 2005–2008 ilk eylem planı;

⁷⁹ Fransa, İtalya, Macaristan, Portekiz.

⁸⁰ Danimarka, İtalya, Hollanda, Polonya, Portekiz ve Slovenya.

⁸¹ Belçika, Danimarka, Hollanda ve Birleşik Krallık.

⁸² Danimarka, Fransa, Litvanya, Macaristan, Slovakya, Birleşik Krallık, Romanya ve Norveç.

2. Üye Devletlerin, uyuşturucu bağımlılığıyla ilgili sağlık hasarlarının önlenmesi ve azaltılması ile sağlığın korunmasında yüksek bir düzey sağlanması için uygulamayı düşünmeleri gereken tedbirler hakkında daha fazla spesifik öneri sunan 18 Haziran 2003 tarihli Konsey Tavsiye Kararı⁸³. Bu tavsiye kararı, 14 sayılı hedef olarak AB eylem planına dahil edilmesiyle güçlenmiştir.

Stratejinin uygulanma düzeyini değerlendirmek için, hizmet sağlama düzeylerini ve hizmetlerin ne ölçüde kullanıldığını saptamak önemlidir. Ancak eninde sonunda, eylem planı hedeflerinin değerlendirilmesinde ve stratejinin etkisinin değerlendirilmesi için bir temel oluşturulmasında kapsamın makul tahminleri –tedavi ve hasar azaltma tedbirleri ile amaçlanan hedef gruba ne ölçüde ulaşıldığı – gerekli olacaktır.

Stratejinin 8 yıllık uygulama dönemi boyunca, EMCDDA, AB epidemiyolojik göstergeler sisteminden veri temin ederek ve tedavi ile hasar azaltma hizmetlerinin kullanımını ve hizmet sağlanmasını belirleyecek bir dizi özel veri toplama aracı geliştirip uygulayarak, değerlendirme sürecinde Komisyon'u desteklemektedir. EMCDDA'nın yönlendirdiği gösterge esaslı izlemenin geliştirilmesi ve uygulanmasıyla başarılı epidemiyolojik durumun iyi açıklanmasıyla karşılaştırıldığında, tepkiler hakkındaki standartlaştırılmış raporlama sınırlıdır.

6.1. Opioid İkame Tedavisi

Eroin kullanıcıları için metadon idame tedavisi, Avrupa'da İsveç (1967'de), Hollanda ve Birleşik Krallık'ın (1968) yanı sıra Danimarka (1970) tarafından başlatılmış ancak kullanımı yıllarca sınırlı kalmıştır.

HIV salgınının Batı Avrupa ülkelerindeki uyuşturucu kullanıcıları arasında ne ölçüde yayılmış olduğunun keşfedilmesini takiben, pek çok ülkede tedaviye yönelik amaçlar ile yaklaşımlar, birincil hedef olarak kullanımdan kaçınma yerine, daha çok uyuşturucu kullanımından kaynaklanan hasarların azaltılmasına yönelik olan müdahalelerin benimsenmesine doğru kaymaya başlamıştır. Yinelenen tedavi müdahalelerine olan ihtiyaç kabul edilerek opioid kullanıcılarının sağlığı ile sosyal durumunun stabilizasyonu ile

⁸³ 2003/488/AT sayılı Konsey Tavsiye Kararı.

iyileştirilmesinin yanı sıra bir bütün olarak toplum için de uyuşturucu idame tedavisinin faydaları tanınmıştır.

1980'lerin sonlarından sonra, metadon idamesinin bir tedavi şekli olarak tanıtılması hız kazanmıştır. 2001 itibariyle, 24 AB ülkesinin yanı sıra Bulgaristan, Romanya ve Norveç de bunu kullanmaya başlamıştır. Ancak, ölçek ve kapsam ülkeler arasında büyük değişiklik göstermektedir.

Uyuşturucu kullanıcılarının tedavisinde buprenorfin içeren ilaçların kullanılması için yasal temel, bir AB Üye Devleti'nde ilk kez 1996 yılında oluşturulmuştur. Artık Üye Devletlerin çoğunda bulunmakta ve kullanılmaktadır. Buprenorfin, BM uyuşturucu sözleşmelerinin daha az katı bir programı kapsamında kontrol edildiğinden, reçetelendirilmesi için ülkelere daha büyük olanaklar tanınmaktadır. Bazı ülkelerde, bu tedavi seçeneği tedavi edilen hastaların sayısında hızlı artışlara yol açmıştır. Agonist ikamesinin ötesinde yeni farmokoterapi tedavisi şekilleri araştırılmakta olup araştırmaların odağı bugün, pek çoğu eroin de kullanan ya da geçmişte kullanmış olan kokain ve crack kullanıcıları için tedavi tepkileri geliştirmeye yönelmektedir.

AB'de yarım milyondan fazla opioid kullanıcısının 2003'te ikame tedavisi gördüğü tahmin edilirken, bu rakam mevcut tahmini 1,5 milyon sorunlu opioid kullanıcısının üçte birini temsil etmektedir (EMCDDA, 2005a). Yeni Üye Devletler ile aday ülkeler, Avrupa bölgesinde ikame tedavisi gören hastaların yalnızca küçük bir kısmını oluşturmakta olup, bu durum kısmen bu ülkelerdeki opioid kullanımı seviyelerinin daha düşük olmasıyla açıklanabilir. Her ne kadar genel olarak ikame tedavisi bu ülkelerde daha az sunulsa da, Estonya, Litvanya ve Bulgaristan'da artış olduğuna dair bazı göstergeler vardır.

Verilen bilgiler, bazı ülkelerde metadon tedavisi sağlanmasında daha fazla artış olduğunu ancak sekiz ülkede bu gibi tedavi gören kişilerin sayısının dengelendiğini ya da düştüğünü göstermektedir⁸⁴. Bu ülkelerden dördü, Danimarka, İspanya, Malta ve Hollanda, çoktandır devam eden bir kokain kullanımı profiline ve erişilebilirliği yüksek metadon ikame programlarına sahiptir. Diğer dört ülke, Letonya, Macaristan, Polonya ve

⁸⁴ Bkz. <http://www.drugs.gov.uk/young-people/blueprint/>

Romanya’da, metadon ikamesinin coğrafi kapsamı düşük olup bazı yerlerde tedavi için bekleme listesi bulunmaktadır.

Metadon tedavisi gören hastaların sayısındaki azalmanın bu gibi hastaların erişilebilir hale geldiğinde buprenorfin tedavisine geçtikleri anlamına gelip gelmediğini saptamak zordur. Uyuşturucu bağımlılığı tedavisinin ne ölçüde pratisyen hekimler tarafından verildiği ulusal düzeyde genellikle bilinmemektedir.

6.2. Uyuşturucu Bağımlılığı Tedavisinin Türü ve Sağlanması

2005 yılında Ulusal Odak Noktaları (UON’ler) arasında gerçekleştirilen bir araştırma, Avrupa’da tedavi sağlanmasının genel özelliklerini değerlendirmiştir. Ulusal uzmanlara opioid kullanıcılarının çoğunluğunun ilaçsız mı yoksa ilaçla sağlanan programlarda mı tedavi gördüğü yoksa her iki şeklin de eşit derecede mi yaygın olduğu sorulmuştur.

Sonuçlar, büyük ölçüde ilaçla destek sağlanan tedaviden yana bir oran göstermekte olup kullanılan başlıca madde metadondur. Sonuçlar yine, çoğu ülkede uyuşturucu tedavisinin ağırlıklı olarak ayakta tedavi şeklinde sağlandığını göstermektedir – sadece Letonya ve Türkiye çoğunlukla yatarak tedavi sağlamaktadır. Geleneksel psikoterapötik tedavi şekilleri (psikodinamik, bilişsel-davranışsal, sistemik/aile terapisi veya Gestalt terapisi), İrlanda, Letonya, Birleşik Krallık, Bulgaristan ve Türkiye’de ayakta tedavide en sık kullanılan şekillerdir. Dokuz ülke ağırlıklı olarak ‘destekleyici’ yöntemler sağlandığını rapor etmekte ve 10 ülke de ayakta tedavi çalışmalarında farklı yöntemleri bir arada kullanmaktadır.

Yatarak tedaviyle ilgili olarak, 12 adımlı Minnesota modeli İrlanda, Litvanya, Macaristan ve Türkiye’de yatarak bakım kurumlarında sıklıkla kullanılan bir modelken, altı ülke ağırlıklı olarak psikoterapötik tedavi şekilleri, beş ülke ‘destekleyici’ yöntemler ve 10 ülke de bu gibi yaklaşımların bir birleşimini uygulamaktadır.

Son on yılda, daha da fazla olarak da son 5 yılda, pek çok Avrupa ülkesi, ikame tedavisi hizmetlerini yaygınlaştırarak ve erişim sınırlamalarını azaltarak tedavinin ‘kapılarını açmıştır’. Bakım sistemi ilk kez olarak bu kadar büyük sayılarda uyuşturucu kullanıcılarına ulaşmıştır. Hepsi olmamakla beraber çoğu, bağımlılıklarının tedavisinden öte

destek verilmesini gerektirmekteyken yine pek çoğunun yeniden entegrasyonları için önemli bir desteğin yanı sıra düşük eşikli bakıma ihtiyacı olduğu görülmektedir.

6.3. Hasar Azaltma Tepkileri

Hastalara ulaşmak ile onlarla iletişimi sürdürmek kendi içinde bir hedefe dönüşürken, sosyal yardım ile düşük eşikli hizmet sağlanması kabul ve destek kazanarak şimdi pek çok Üye Devlet'te kapsamlı bir tepkinin başlıca unsurları haline gelmiştir. Avrupa'da uyuşturucu kullanıcıları arasında bulaşıcı hastalıkların önlenmesi ile uyuşturucuya bağlı ölümlerin azaltılmasına ilişkin ortak tepki profilleri görülmektedir.

Uyuşturucuya bağlı ölümlerin azaltılması, ilk kez 6 yıl önce bir Avrupa uyuşturucu politikası hedefi olarak saptanmış olup güncel AB eylem planının da bir hedefini oluşturmaktadır⁸⁵. Ulusal politikalarında uyuşturucuya bağlı ölümleri azaltma hedeflerine doğrudan bir atıfta bulunan ülkelerin sayısı son yıllarda artmaya devam ederken, 2004 ve 2005 boyunca sekiz ülke bu gibi stratejiler benimsemiştir. Ulusal politikaların yanında, şehir düzeyinde tamamlayıcı yaklaşımlar yaygındır: birden fazla başkent⁸⁶ yanı sıra daha geniş yarı-kentsel bölgelerinde⁸⁷ uyuşturucuya bağlı ölümleri azaltmak için kendi stratejileri bulunmaktadır. Çek Cumhuriyeti, İtalya, Hollanda ve Birleşik Krallıkta yerel veya bölgesel politikaların var olduğu bildirilmekte olup Bulgaristan'da dokuz şehirde yerel düzeyde stratejiler oluşturulmuştur.

Önceki Avrupa Birliği uyuşturucu stratejisi ile eylem planında olduğu gibi, bulaşıcı hastalıkların yayılmasının önlenmesi mevcut stratejide önemli bir amaç teşkil etmeye devam etmekte ve 2005–2008 eylem planında 16 sayılı hedef olarak belirtilmektedir. Bu durum, Avrupa hükümetleri ile Komisyon'un uyuşturucu kullanımının sağlığa ilişkin sonuçlarına yükledikleri süregelen önemi vurgulamaktadır⁸⁸.

⁸⁵ 2005-08 AB eylem planının 17 sayılı hedefi, özel olarak bu amaca yönelik tasarlanmış müdahalelerle, uyuşturucuya bağlı ölümlerin tüm düzeylerde belirli bir hedef olarak bulunmasını talep etmektedir.

⁸⁶ Atina, Berlin, Brüksel, Lizbon ve Talin dahil.

⁸⁷ İrlanda'nın doğu bölgesi, Dublin çevresi.

⁸⁸ Özellikle, 2005-2008 eylem planının 16 sayılı hedefi bulaşıcı hastalıkların önlenmesine atıfta bulunmaktadır. 14 sayılı hedef, uyuşturucu bağımlılığıyla ilişkili sağlığa ilişkin hasarın önlenmesi ve azaltılması hakkında bir Konsey Tavsiye Kararı'nın uygulanmasını talep etmektedir (2003/488/AT sayılı Konsey Tavsiye Kararı). 2007'de AB uyuşturucu stratejisinin değerlendirmesine bir katkı olarak, bu Tavsiye Kararı'nın uygulanması hakkında politika yapımcılar ve Reitox ulusal odak noktalarından toplanan bilgileri de içeren Komisyon'un bir raporu beklenmektedir.

AB ülkelerinin büyük bir çoğunluğu ile Norveç, uyuşturucu kullanıcıları arasında bulaşıcı hastalıkların önlenmesine yönelik yaklaşımlarını açıkça ifade ederek ulusal uyuşturucu stratejisi belgelerinde somut hedefler veya görevler saptamış ya da uyuşturucu kullanıcıları arasında bulaşıcı hastalıkların önlenmesinin ne şekilde ele alınacağını belirten ayrı bir politika metni kabul etmiş⁸⁹ veya her ikisini de yapmıştır⁹⁰. Malta ve Avusturya, bu alandaki yaklaşımları için spesifik politikalar oluşturmayı planlamaktadır.

Almanya ve Yunanistan'da, bulaşıcı hastalıkların önlenmesini hedef alan somut tedbirler ulusal uyuşturucu stratejisinin bir parçasını oluştururken, bulaşıcı hastalıkların önlenmesi açıkça bir hedef olarak tanımlanmamıştır.

Bu bulaşıcı hastalıkları önleme stratejileri çoğu durumda oldukça yeni olup kabul edilmelerinin zamanlaması, bir dizi ülkede uyuşturucu kullanıcıları arasında bulaşıcı hastalık görülmesinde bir azalmanın ilk kez olarak bir Avrupa hedefi haline geldiği önceki AB uyuşturucu stratejisiyle (2000–2004) aynı zamana denk düşmektedir.

UON'lerin raporlarına göre⁹¹, ulusal stratejilerdeki hedefler ve hedef gruplar da Avrupa düzeyinde yüksek düzeyde bir sinerji göstermektedir. Hedef gruplar, uyuşturucu enjekte edenlerin yanında seks alanında çalışanları ve mahkumları da içermektedir. Özellikle yeni Orta Avrupa Üye Devletleri ile aynı zamanda Norveç'te, gençler ile enjekte etmeyenler, bulaşıcı hastalıkların önlenmesine yönelik eylem için diğer önemli hedef gruplarını teşkil etmektedir. Danimarka ile Estonya politikaları hedef gruplarını daha da genişleterek uyuşturucu kullanıcıları ile yakın temasta bulunan grupları da içermektedir.

Pek çok AB ülkesinde ve özellikle Estonya, İspanya, Kıbrıs, Letonya ve Litvanya'da bulaşıcı hastalıkları azaltma stratejileri açıkça HIV/AIDS'e yönelmiştir. Bununla beraber, 10 ülkede (% 37) bulaşıcı hastalık stratejileri uyuşturucu kullanıcıları arasında hepatit C hastalığının önlenmesinden açıkça söz etmektedir⁹². İrlanda 2004'te, bu gibi bir stratejiyi hazırlayan bir danışma süreci başlatırken, Almanya'da önleme ve tedavi hakkında

⁸⁹ İspanya, Letonya, Lüksemburg, İsveç.

⁹⁰ Estonya, Fransa, Birleşik Krallık.

⁹¹ Bu analiz büyük oranda, ulusal odak noktalarının ulusal raporlarında verdiği bilgilerle güncellenen, yapılandırılmış bir anketle ulusal raporlamaya dayanmaktadır.

⁹² (36) Fransa ve Birleşik Krallık dahildir. Her ikisi de tamamen uygulanan hepatit C önleme stratejileri oluşturmuştur: Sırasıyla Plan National Hepatites Virales C et B (2002–2005) (<http://www.sante.gouv.fr/htm/actu/hepatites/situation.htm>) ve Hepatitis C: Action Plan for England, 2004 (<http://www.dh.gov.uk/>).

tavsiyeler yayınlanmıştır. Avusturya’da mesleki ve halka açık tartışmalar, konu üzerine 2005 yılında Viyana’da yapılan uluslararası bir konferansla hararetlenmiştir.

Hasar önleme stratejileri, bugün Avrupa’nın uyuşturucu kullanımına tepkisinin önemli bir parçasını oluşturmakta olup sağlığa ilişkin hasarın önlenmesi ile azaltılmasına yönelik hizmetlere erişimi artırmak, 2005–2012 AB uyuşturucu stratejisinin başlıca önceliklerinden biridir. AB uyuşturucu stratejisinin sunduğu, sağlığa ilişkin hasarın azaltılması hakkındaki stratejik ortak platform AB çapında pek çok ulusal politikada yansıtılmakta olup bu alandaki kanıt esaslı tepkilerin düzene sokulmasını desteklemiştir.

2004 yılında, Avrupa düzeyinde şırınga edinilebilirliğinin izlenmesinde bir gelişme belgelendirilmiştir. Ancak, düşük eşikli kurumlar tarafından verilen diğer çok sayıda önemli hizmetlerin sağlanması, kullanımı ve kapsamı hakkındaki bilgiler, pek çok ülkede ulusal düzeyde zar zor kaydedilmektedir. Bir Avrupa resmi kolaylıkla çizilememektedir.

6.4. Hedefli Tedavi ve Kalite Yönetimi

Güncel AB eylem planı aynı zamanda yüksek kaliteli tedavi ile hasar azaltma hizmetleri talep etmektedir.

Tedavi ve hasar azaltma planlaması düzeyinde kalite yönetimi araçları kullanılması, hizmetlerin daha hedef grubuna özel hale gelmesine yol açmıştır. Bunlara örnek olarak, cinsiyet gruplarının farklı ihtiyaçlarına saygılı olmak verilebilir.

Özel olarak belirli bir hedef grubuna hizmet eden tedavi birimleri veya programlar AB’de yaygın olarak görülmektedir. Çocuklar ve 18 yaş altındaki gençler, 23 ülkedeki uzmanlaşmış kurumlarda tedavi edilmektedir; psikiyatrik bir hastalığın eşlik ettiği uyuşturucu kullanıcılarının tedavisi, 18 ülkede uzmanlaşmış kurumlarda gerçekleştirilmekte ve kadınlara özel hizmetlerin de Kıbrıs, Letonya, Litvanya, Bulgaristan ve Türkiye dışında tüm ülkelerde bulunduğu bildirilmektedir. Göçmen uyuşturucu kullanıcılarının veya özel dil gereksinimlerine veya belirli dinsel veya kültürel arka plana sahip grupların ihtiyaçlarını karşılamak üzere tasarlanmış hizmetler daha az yaygın olmakla birlikte, Belçika, Almanya, Yunanistan, İspanya, Litvanya, Hollanda, Finlandiya, İsveç ve Birleşik Krallıkta bulunduğu rapor edilmiştir.

13 ülkeden esrar veya kokain kullanıcılarının tedavisinde uzmanlaşmış birimler bildirilmiş olup sekiz ülkedeki uyuşturucu kurumlarında bu gruplar için özel tedavi programları bulunmaktadır. Ancak, bu gibi hizmetlerin bulunabilirliği ile erişilebilirliğinin bu ülkelerin çoğunda düşük olduğu belirtilmektedir. Amfetamin kullanıcıları için buna benzer özel bir program İspanya, Slovakya ve Birleşik Krallıktan rapor edilmiştir.

Tedavi ve bakımda kalitenin iyileştirilmesine yönelik daha başka somut adımlar, özel vaka yönetimi, uzmanlık hizmetleri verilmesinde aracılık ve tedaviyi daha çok sürdürmek ile artırılmış tedavi etkinliği gerçekleştirmek amacıyla hasta profillerini sunulan tedaviyle daha iyi şekilde eşleştirecek tedavi öncesi hasta değerlendirmelerinden oluşmaktadır.

Tedavi seçeneklerindeki genel artışa rağmen, bazı uyuşturucu kullanıcıları gruplarıyla, bilhassa uzun vadeli ve kronik sorunları olanlarla meşgul olmak uyuşturucu hizmetleri için zorluk teşkil etmeye devam etmektedir. Sosyal hizmetler ile düşük eşikli müdahaleler, bu ulaşılması güç gruplarla iletişim kurmak ve ilgilenmeye yönelik çabalar açısından tipik yaklaşımlardır. Daha tartışmalı bir yaklaşım ise, bazı ülkelerde çoğunlukla uyuşturucu enjekte edenleri hedefleyen ama hizmetin kapsamını artık crack kokain kullananları veya kokain içenleri de bazen kapsayacak şekilde genişleten, denetlenen uyuşturucu tüketim odalarının geliştirilmesidir. Hizmet geliştirilmesi ve deneme alanında bir diğer tartışma konusu da, eroinin bir kaç ülke tarafından uyuşturucu ikame tedavisi için bir araç olarak kullanılmasıdır. Her ne kadar, genel olarak, bu alandaki faaliyetler diğer tedavi seçeneklerine göre oldukça sınırlı da kalsa, bazı çalışmalar metadon idame tedavisinin başarısız olduğu hastalar için eroin reçete etmenin potansiyel yararları olabildiğini göstermiştir. Örneğin, Almanların yakın zamanda yapmış olduğu bir rasgele kontrollü eroin-destekli tedavi denemesi⁹³, hem sağlık hem de yasadışı uyuşturucuların kullanımında azalmalar anlamında olumlu sonuçlar bildirmiştir. Her şeye rağmen, Avrupa'da bu yaklaşımın maliyeti ve yararlarına ilişkin açık bir fikir birliği bulunmamakta olup politik ve bilimsel tartışmaların dikkate değer ölçüde sürdüğü bir alan olmaya devam etmektedir.

Tedavinin bulunabilirliği ile kalitesinin artması sayesinde, vurgu da bazı Avrupa şehirlerinde uyuşturucu kullanımının toplum üzerindeki etkisinin azaltılmasına doğru

⁹³ Naber ve Haasen, 2006

kaymıştır. Bazı yerel bağlamlarda gelecek vadeden iddialı sosyal hizmet çalışmaları ile cazip miktarda düşük eşikli hizmetler, marjinal gruplarla yeniden iletişim kurmak ve onları er geç tedaviye kanalize etmek üzere daha kapsamlı olarak kullanılacak değerli ve etkin modeller teşkil edebilir.

Daha ‘güvenli’ ikame maddeleri, uyuşturucu bağımlılığı tedavisinin pratisyen hekimin muayenehanesine doğru daha da kaymasını muhtemel kılmaktadır. Bu aynı zamanda, uyuşturucu bağımlılığının diyabet türünde kronik bir hastalık gibi tedavi edilmesine olanak veren bir normalleştirme sürecidir.

Bazı ülkeler, ikame tedavisi gören büyük eroin kullanıcısı gruplarının, sosyal yeniden entegrasyon desteği ve özellikle de ücretli iş için buna karşılık gelen bir gereksinim yarattığını bildirmektedir. Mevcut ekonomik koşullar altında pek çok ülke, uyuşturucu idame tedavisinde stabilize edilmiş dahi olsalar, daha yaşlı eroin kullanıcılarının mesleki yeniden entegrasyon ihtiyaçlarını karşılamakta zorlanabilir. Bu durum, söz konusu grubun içerisindeki yüksek düzeylerdeki hastalık oranı yüzünden daha da ağırlaşmaktadır.

6.5. Sosyal Yeniden Entegrasyon

Üye Devletlerde mevcut tüm literatür, bilgi ve rakamlar, aynı gerçeğe işaret etmektedir: uyuşturucu kullanıcılarının hayatlarının durumu, genel halkın durumundan çok daha sorunlu ve istikrarsızdır. Böylelikle, son iki AB uyuşturucu eylem planında, uyuşturucu kullanıcılarının sağlık ve sosyal statüsünü geliştirmek üzere nihai hedeflerden biri sosyal yeniden entegrasyon olmuştur.

2005–2008 eylem planı, Üye Devletlerden ‘rehabilitasyon ve sosyal yeniden entegrasyon programlarının kapsamını ve bunlara erişimi artırmayı’ talep etmektedir. Her ne kadar sosyal tedbirler uyuşturucu kullanımı sorununa karşı hala tedaviden daha az benimsenen bir tepki oluştursa da, tedavi, sağlık ve sosyal eylemleri birleştiren müdahaleler uzmanlarca uyuşturucu kullanıcısının rehabilitasyonunu gerçekleştirmek için en iyi tepki addedilmektedir.

Özellikle bu alanda nicel bilgi toplamının zorlukları yüzünden, sosyal yeniden entegrasyona ilişkin veriler⁹⁴ Avrupa’da nadirdir. Dolayısıyla aşağıda verilen bilgilerin pek çoğu, Üye Devletler içerisindeki politika, uygulamalar ve kalite güvencesine odaklanan nitel bir değerlendirmeye dayanmaktadır⁹⁵.

2004-2005’te, AB eylem planına yanıt olarak, rapor veren 28 ülkeden 20’sinin uyuşturucuyla ilgili sosyal yeniden entegrasyon için bir stratejisi bulunuyordu. Bir diğer dört ülke, bu konuyu ulusal uyuşturucu stratejileri veya başka uyuşturucu politikası belgelerinde açıkça ele almamış olmalarına rağmen, bölgesel veya yerel stratejiler uygulamaktadır; üç ülkede bunlardan hiç biri bulunmamaktadır.

11 ülkede başlıca finansman sağlayıcı resmi/ulusal düzeyde bulunurken, sekiz ülkede finansman, ağırlıklı olarak bölgesel/yerel seviyededir. Bir diğer sekiz ülkede, finansman her iki düzeyde de, biri diğerinden baskın olmaksızın veya sağlık sigorta sistemleri yoluyla sağlanmaktadır.

AB Üye Devletleri’nde, sorunlu uyuşturucu kullanıcıları sosyal tedbirlere ya özel olarak uyuşturucu kullanıcılarına adanmış ya da sosyal olarak mahrum kalmış grupları hedefleyen hizmetler yoluyla erişebilmektedir. Bu tedbirler içerisinde, barınma ana ayaklardan birini oluşturmaktadır. Evsiz sorunlu uyuşturucu kullanıcılarına en çok sunulan hizmet ‘genel barınma hizmetleri’ne erişimken (21 ülkede), 18 ülke sadece sorunlu uyuşturucu kullanıcıları için barınma imkanları sunmakta ve 13 ülke de her iki sistemi birleştirmektedir. Ancak evsiz sorunlu uyuşturucu kullanıcılarının bu hizmetlere etkin olarak erişimine dair kuşkular bulunmaktadır. Rapor edilen sorunlar arasında düşük bulunabilirlik, yerel halkın uyuşturucu kullanıcılarına yeni hizmetler sağlanmasına karşı direnmesi, erişim için sınırlı kriterler ve evsiz sorunlu uyuşturucu kullanıcılarının kurallara uymakta zorlanması bulunmaktadır.

Evsiz sorunlu uyuşturucu kullanıcılarını sabit bir yerleşime alıştırmak, istikrar kazandırma ve rehabilitasyon yolundaki ilk adımdır. Sorunlu uyuşturucu kullanıcılarının

⁹⁴ Sosyal yeniden entegrasyon, ‘eski veya mevcut sorunlu uyuşturucu kullanıcılarını topluma kazandırma amaçlı her tür sosyal müdahale’ olarak tanımlanmaktadır. Sosyal entegrasyonun üç ayağını (1) barınma; (2) eğitim ve (3) istihdam (mesleki eğitim dahil) oluşturur. Danışmanlık ve boş zaman faaliyetleri gibi başka tedbirler de kullanılabilir.

⁹⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz. <http://www.emcdda.europa.eu/?nnodeid=1573>.

tahmini sayısı ve tedavi gören hastalar içinde evsizlerin oranı temel alındığında, Avrupa'da yaklaşık 75.600 ila 123.300 evsiz sorunlu uyuşturucu kullanıcısı bulunmaktadır. Servisler hali hazırda çoğu ülkede mevcut olduğundan ve bazı ülkeler yeni yapılar uygulamaya devam ettiğinden, bu tedbirlerin etkisi evsiz sorunlu uyuşturucu kullanıcılarının bu hizmetlere erişebilmesini temin etmeye bağlı olacaktır.

IV. BÖLÜM

AFGANİSTAN SORUNUNUN KÜRESEL BOYUTU

1. SINIRAŞAN PROBLEM: UYUŞTURUCU

Afgan eroinini Avrupa'ya ulaştıran güzergâhlardan birisi olan Orta Asya toprakları, bölge ülkelerinin bağımsızlıklarının ardından, uyuşturucu kaçakçılığı yapan örgütlerce giderek daha sık kullanılır hale gelmiştir. Nitekim 1990'ların başından itibaren Afganistan'daki afyon ve eroin üretimindeki artışa paralel olarak Orta Asya'nın kaçakçılık güzergâhı olarak kullanılma oranında da artış yaşanmıştır.

Dünyanın birçok bölgesinde uyuşturucu arzı, kaçakçılığı ve tüketimi problemleri muhtelif derecelerde hissedilmektedir. Bu bağlamda, öncelikle yasadışı uyuşturucu ticareti ile ilgili bilinmesi gereken birkaç hususu sorunun vahametini göstermek açısından belirtmekte fayda vardır.

Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Kontrol Programı verilerine göre, dünya üzerinde 185 milyon kişi yasadışı uyuşturucu tüketmektedir. Bunların 147 milyonu esrar, 33 milyonu amfetamin, 7 milyonu ecstasy⁹⁶, 13 milyonu kokain, 13 milyonu afyon ve türevleri⁹⁷ kullanmaktadır.

Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Kontrol Kurulu'na göre uluslararası yasadışı uyuşturucu ticaretinden elde edilen gelirin yıllık 400 milyar ABD Doları olması, uyuşturucu kaçakçılığı yapan örgütlerin ulaştığı gücü ve modern dünyaya karşı oluşturduğu tehdidin büyüklüğünü gözler önüne sermektedir. Bu rakam, tüm uluslararası ticaretin %8'ine ya da tekstil sektörünün yıllık sermayesine tekabül etmektedir.

Uyuşturucu ticareti, yasal ticari faaliyetler gibi, arz-talep dengesi üzerine kurulmuştur. Geçiş güzergahındaki alanlarla varış bölgeleri arasında görülen büyük fiyat farkları yasadışı uyuşturucu madde kaçakçılığını besleyen en önemli unsurdur. Uyuşturucu maddelere olan bu talepten faydalanmak ve bağımlı sayısını arttırmak çabası, uyuşturucu

⁹⁶ Mutluluk hapi.

⁹⁷ Bu miktarın 9 milyonu eroini kapsamaktadır.

kaçakçılığı faaliyetlerinin merkezinde yer almaktadır. Faaliyetlerinin yasal takibata uğramasını önleme ve maksimum kâr elde etme düşüncesine sahip örgütlü suç grupları, teknolojinin tüm imkanlarından yararlanmaya çalışmakta ve amaçlarına uygun her türlü yolsuzluk suçunu işlemekte tereddüt etmemektedirler.

Siyasal ve ekonomik alanlarda görülen hızlı gelişim ve farklılıklar, uyuşturucu satıcıları ve yeni pazarlar oluşturma çabasındaki uyuşturucu kaçakçıları tarafından sürekli suistimal edilen noktalar. Uyuşturucu kaçakçılığı tarihi göstermiştir ki, üretim bölgeleri dünyada yaşanan savaflara, iç karışıklıklara ve ekonomik değişikliklere bağlı olarak değişkenlik göstermektedir. Bu değişkenlik, üretim bölgeleri ile tüketim bölgeleri arasındaki kaçakçılık güzergahlarını da şekillendirmektedir. Güzergah üzerinde bulunan bazı ülkeler sadece coğrafi konumları itibariyle uyuşturucu madde kaçakçılığından etkilenirken, ilerleyen süreçte, bu ülkeler üretim ve tüketimden de etkilenir hale gelmektedir.

Yüksek hayat standartlarına sahip Batı Avrupa ve ABD, uyuşturucu tacirleri için hep çok kazançlı birer Pazar olmuşlardır. 1–1,5 milyon eroin bağımlısının bulunduğu tahmin edilen Batı Avrupa'ya kaçakçılığı yapılan ağır uyuşturucuların başında eroin gelmektedir. Çok hızlı bağımlılık yapan bu uyuşturucu madde, afyondan elde edilen işlenmiş baz morfinin kimyasal süreçten geçirilmesi sonucu üretilmektedir. Avrupa'daki eroinin %70-%90'ı, 1999 yılında 4.581 metrik ton ham afyon üretimiyle rekor kıran ve 2000 yılında dünya yasadışı afyon üretiminin %70'ini karşılayan Afganistan'dan kaynaklanmaktadır. Bu yapısıyla Afganistan, başta kendi topraklarında olmak üzere, son tüketim noktası olan Avrupa'da ve eroin taşıma rotaları üzerindeki ülkelerde değişik düzeylerde sorunlar yaşanmasına sebep olmuş ve olmaktadır.

2. AFGAN UYUŞTURUCU TİCARETİNİN BOYUTLARI

Afganistan'da afyon ve eroin üretimi ile Afgan kaynaklı uluslararası uyuşturucu kaçakçılığı, bu ülkede 20 yıldan beri devam eden savaş ve iç çatışmaların sebep olduğu karmaşa, kanunsuzluk ve fakirliğin bir yan ürünüdür. Hem tarihsel hem de sosyo-kültürel açıdan bakıldığında afyona yabancı olmayan bir toplum olan Afganistan'da bugün anladığımız manadaki yasadışı uyuşturucu ticaretinin temelleri Afgan-Sovyet savaşına (1979–1989) uzanmaktadır. 1979'da Sovyetler Birliği'nin işgaline uğrayan, ardından 10

yıllık bir direniş ve takip eden 10 yılda iç savaş yaşayan ülkede, savaş sadece uyuşturucu kullanımını arttırmamış aynı zamanda sınıraşan kaçakçılığını da kolaylaştırmıştır. Güçlü bir merkezi yönetimden uzak Afganistan'da hüküm süren politik kargaşa ve 20 yıllık çatışma ortamının getirdiği korkunç ekonomik ve sosyal şartlar, yerel savaş komutanlarının muhafazasında uyuşturucu üretim ve kaçakçılığının gelişmesine zemin hazırlamıştır. Zira uyuşturucudan elde edilen gelir, hem halk, hem de yerel komutanlar için en önemli mali kaynak konumuna gelmişti.

Sonu gelmeyen savaş ve iç çatışma şartlarında savaş malzemeleri almak için gerekli olan yasal ekonomik kaynaklardan mahrumiyet, uyuşturucuyu, savaş gereçleri, patlayıcılar ve lojistik destek sağlamakta kullanılan en güvenilir para kaynağı haline getirmiştir. Böylece Afganistan, soğuk savaşın sonu ve Sovyetler Birliği'nin dağılına kadar, göreceli olarak düşük ancak belli seviyede afyon türevi üretiminde yer almıştır. Afgan-Sovyet savaşı sırasında Afgan afyon üretimi, diğer global üreticilere göre düşüktü.

Bunun çeşitli sebepleri vardır. İlki, ülkede geniş bir alana yayılmış Sovyet işgali sebebiyle Afgan kaçakçıların faaliyetlerini arttırma imkanına tam olarak sahip olamayışlarıdır. İkinci olarak, savaş komutanları başlangıçta çoğunlukla sadece savaş malzemeleri almak için bu faaliyetlere girmişlerdir. Son olarak, Sovyet varlığı ve uluslar arası toplumdan izolasyon yüzünden, yerel kaçakçılar Afgan eroinini uluslararası piyasalara taşıyacak uluslar arası şebekelerle bağlantılar geliştirememişlerdir. 1989'da Sovyet güçlerinin Afganistan'dan çekilmesi ve Afganistan'a uluslar arası toplumla entegre olmuş bir ulusal devlet haline gelmesi için gerekli olan dış yardımların yokluğu, afyon üretiminin artması için uygun bir ortam sağlayan kuvvetli sebeplerdir. 1990'ların başındaki bölgesel çatışmalar ve bunları takip eden Kuzey ittifakı ve Taliban'ın yıkımları devamlı istikrarsızlığa yol açmış ve bu durum Afganistan'ın dünyanın yeni eroin cenneti olmasını garanti etmiştir. Devam eden silahlı çatışmalar, Afgan topraklarını kontrol etmek için savaşan tarafların savaş malzemeleri almak için kaynak bulmalarını gerekli kılmıştır.

Yabancı yardımın yokluğunda, kısa süreli finansman için tek yol uyuşturucu ticaretine katılmaktı. Avrupa ve Eski Sovyetler Birliği'nde afyon türevlerine olan artan talep, Afgan ürününün uluslar arası bir müşteri kitlesi bulmasını sağlamıştır. Afganistan'da yasal ekonomik gelir için seçeneklerin çok az olması, yasadışı ticaretin ve yasal/yasadışı mallara yönelik kaçakçılığın artan bir ivmeyle gerçekleşmesine yardımcı olmuştur. Bu konuda bazı

akademisyen ve uzmanlarca, Afganistan'a BM tarafından uygulanan ambargoların da yol açtığı olumsuz etkiler tartışılmaktadır.

1990'ların ikinci yarısında, tüm dünyadaki afyon türevleri kullanıcılarının 2/3'ünün (9 milyon kullanıcı) Afgan orijinli afyon türevlerini kullandığı ve bu yasadışı ticaretin maddi getirisinin yaklaşık olarak yıllık 25 milyar ABD Doları olduğu tahmin edilmekteydi. Interpol tarafından yapılan diğer bir hesaplamada, Afganistan'da afyon üretim rekoru kırılan 2000 yılında, Batı Avrupa'ya ulaşan Afgan orijinli eroinin toplam 120 ton olduğu ve bunun potansiyel sokak fiyatının 35 milyar ABD Dolarına karşılık geldiği belirtilmiştir.

Elbette ki, bu rakamın büyük bir kısmı uluslar arası kaçakçılık örgütlerine gitmekteydi. Taliban yönetiminin ülkede büyük oranda iktidarı ele geçirdiği 1996 yılı sonrasında da bu durumun devam ettiği görülmüştür.

Afganistan'da yönetimi eline geçiren Taliban'ın bu ticaretten vergi almayı kazançlı bulması pek de şaşırtıcı değildi.

Zira, ABD, Uluslararası Uyuşturucu ve Kanun Uygulama İşleri Bürosu'nun Asya, Afrika ve Avrupa Ofisi Müdürü William Bach'ın, 3 Ekim 2001 tarihinde, ABD Temsilciler Meclisi'nin "Ceza Adaleti, Uyuşturucu Politikası ve İnsan Kaynakları Alt Komisyonu"na yaptığı açıklamalarda, Taliban'ın, haşhaş ekim yasağından önce, uyuşturucu ticaretine göz yumduğuna ve bundan kazanç sağladığına ilişkin ellerinde pek çok delil olduğunu, haşhaş mahsulünden, eroin üretiminden ve uyuşturucu sevkiyatlarından %10-20 oranlarında vergi aldığını belirtmiştir. Taliban'ın, bu gelirlerle, rakiplerine karşı askeri operasyonlarını finanse ettiği aynı görevli tarafından ayrıca vurgulanmıştır.

Öte yandan, 1990'ların sonlarından itibaren, artan eroin yakalamaları ve ortaya çıkarılan uyuşturucu laboratuvarları göstermiştir ki, Afganistan'daki yasadışı afyon endüstrisi, yabancı imalathanelere ham afyon ihraç etmek yerine, bununla karşılaştırıldığında çok daha kârlı olan eroini üretme ve pazarlama yoluna gitmiştir. Bu sayede, hem daha fazla rant elde etmeleri, hem de afyona göre hacimce çok daha küçük olan eroin sevkiyatları mümkün olmuştur. Öte yandan ülkede afyon ve eroin üretimi arttıkça uluslar arası toplumun ve Uluslararası Uyuşturucu Kontrol Kurulu'nun da baskı ve girişimleri de artmaktaydı.

Bu gayretlerin sonucunda Taliban, Temmuz 2000'de, kendi denetimi altındaki bölgede afyon ekimini yasaklamıştır. Bu yasakla en az 500 bin Afgan gelirini kaybetmiş, diğer 500 bin Afgan'ın gelirinde ise ciddi düşüşler görülmüştür.

O yıl büyük oranda düşüş elde edilmesine rağmen, bu yasağın Taliban'ın uluslar arası toplumla entegrasyonuna yönelik dürüst bir çaba olduğunu söylemek mümkün değildir.

Afyon ekim yasağından sonraki 2001 yılı içinde afyon üretiminde kesin bir düşüş kaydedilerek, afyon imali 1980'li yılların ortalarında ülkede görülen üretim miktarıyla karşılaştırılabilir bir seviyeye; yaklaşık 185 metrik tona düşmüştür. 2001 yılının bu toplam afyon üretim tahmini, 2000'in 3.276 metrik tonluk afyon üretimi ile karşılaştırıldığında %94'lük bir azalma yaşandığı görülmektedir.

Ticaretin dinamiklerine bakıldığında, afyon yasağının başarısı iki nedenle açıklanabilir. Birincisi, Taliban bir şey yapmakta kararlı ise, halk üzerinde büyük oranda yaptırım gücüne sahipti. Taliban'ın bu otoriter yönü ve Afganistan'da haşhaşın büyük bir kısmının yetiştirildiği Helmand, Nangarhar ve Kuantharar bölgelerindeki verimli vadilere ulaşılmasının kolay olması, yasağın rakamlara çabuk yansımada etkili olmuştur. İkinci olarak, yasak ilan edilmeden önce bölgedeki uyuşturucu satıcıları 2000 yılında, 1999'daki rekor ürün ve 2000'deki yüksek miktardaki ürün sayesinde büyük miktarlarda afyon ve türevini depolamıştı. Değişik kaynaklar bu depoların Avrupa ve Amerika pazar ihtiyacını 3 ila 6 yıl karşılayacak miktarda olduğunu iddia etmektedir. Bu durum sonucunda, afyon türevlerinin fiyatları keskin bir şekilde düşüş göstermiştir. Böylece, satıcılar, fiyatları tekrar yükseltmek amacıyla 2001'de üretimi durdurmuş görünmektedir. Kaynaklar, Taliban'ın ve kaçakçıların afyon ve eroin fiyatlarının yükselmesini sağlamak ve Taliban'ın uluslar arası arenadaki kötü imajını biraz olsun değiştirmek noktasında birlikte hareket ettiklerini belirtmektedir. Diğer taraftan, Kuzey ittifakı bu durumdan kendi kontrolündeki bölgelerde üretimi arttırarak faydalanmıştır.

Bu durum, aynı zamanda, otoritelerin müsamahası olmaksızın, Afganistan'da afyon ve eroin üretiminin büyük ölçülerde artamayacağını da gözler önüne sermektedir. Öte yandan, Afyon yasağına rağmen, eroin piyasasının bu gelişmelerden ciddi olarak etkilenmemesi ve

Orta ile Güney Batı Asya’da uyuşturucu yakalamalarının devamı, bu bölgede önemli miktarlarda eroin stoklarının kullanılabilir durumda olduğunu göstermiştir.

Afyon üretiminde bu tür büyük bir düşüşün, uyuşturucu madde kaçakçılık ve tüketiminde normal olarak ciddi etkileri olması gerekirdi. Ancak, geniş afyon türevleri depolarının varlığı, bu etkiyi geciktirmiş ve/veya düşürmüştür.

ABD’nin öncülüğünde, 11 Eylül saldırıları sonrasında gerçekleştirilen “Sonsuz Özgürlük” harekâtıyla Taliban’ın iktidardan düşmesi, sivil savaşın bitmesinin önünde duran önemli bir engeli kaldırmış, fakat uyuşturucu işinin devam etmesine yardımcı olan dört esas faktörü ortadan kaldıramamıştır. Bunlar: Yaygın fakirlik, kendi ayakları üstünde durabilen bir ekonomiden yoksunluk, etnik düşmanlıklar ve güçlü bir merkezi hükümetin olmayışıdır.

İlk iki faktör, ülkede uyuşturucu kaçakçılığı işine giren büyük bir kitle yaratırken, birçok köylüyü kazanç getirmeyen çiftçilik yapmak yerine, maddi getirisi yüksek olan haşhaş ekimi işine yöneltmiştir. Diğer iki faktör ise, bölgelerini 20 yıldır bağımsız hükümdarlar gibi yöneten yerel savaş komutanlarının doğmasına sebep olmuştur. Bu komutanlar arasındaki kanlı mücadeleler, işleyen bir merkezi hükümetin oluşturulmasını ve Afganistan’ın yeniden imarını engellerken, etnik çatışmaları da derinleştirmiştir.

Taliban ve El-Kaide’ye karşı düzenlenen askeri hareket sonucunda ülkede kalıcı barış ve istikrarın sağlanması amacıyla kurulan Geçici Afgan Hükümeti, 17 Ocak 2002’de Başbakan Hamid Karzai imzası ile bir kararname yayınlarken, sadece haşhaş ekimine değil, afyon türevlerinin üretim ve ticaretine de yasak getirmiştir. Bu yasağının orta ve uzun vadede başarılı olup olmayacağını ve haşhaş ekiminin diğer ülkelerin topraklarına geçme riskini değerlendirilebilmek için geçen 20–30 yıl içinde haşhaş ekimini hangi gelişmelerin belirlediğine bakılması gerekmektedir. Haşhaş ekim geleneği, fakir ve çok sayıda iş gücünün bulunması, yerel otoritelerin hoşgörüsü ya da merkezi hükümetin, ekim alanlarının uzak yerlerde oluşu ve/veya hasım silahlı grupların varlığından dolayı haşhaş ekiminin kontrol edilmesindeki güçlük, geniş ölçekte üretim yapılmasını sağlayan başlıca sebeplerdir.

Öte yandan, Afgan komutanlarının ve temsil ettikleri etnik grupların Afganistan'ın geleceğindeki yeri ve ağırlığı konusundaki anlaşmazlıklar etnik çatışmaların zeminini hazırladığı görülmektedir. Peştunların yoğun olduğu ve haşhaşın büyük bir kısmının yetiştirildiği güney ve güneydoğu Afganistan'da durum böyledir. Çok geniş ve acil problemlerle yüz yüze gelen Geçici Hükümet, başka bir geliri olmayan ve yerel savaş komutanlarınca hoşgörü gösterilen bölgelerde, haşhaş ekim yasağını uygulayacak güce ve gerekli kaynaklara tam olarak sahip değildir.

Afganistan'daki afyon üretiminde 2002'de görülen büyük düşüşten sonra uzmanlar üretimin tekrar ortaya çıkabileceği yerin neresi olacağı sorusuna cevap aramıştır. Zira Seccombe göre uyuşturucu kaçakçılığını balona benzetmektedir; bir yerden sıkıştırdığınızda başka bir yerden ortaya çıkar. Yapılan değerlendirmelerde ise, yasadışı ekimin kendi topraklarına genişleme riski altındaki ülkeler arasında, şu anda da önemli seviyede üretimden etkilenen ve kısa vadede dünyanın önemli eroin pazarlarını besleme ihtimali olan Burma ve daha küçük boyutta da Laos sayılmıştır. Bu ülkelerin dışında, Orta Asya da haşhaş ekiminin gelişme potansiyeli riskini taşıyan bir bölge olarak tanımlanabilir. Güney Batı Asya'da ve Orta Asya'da faaliyet gösteren birçok kaçakçılık grubu sınıraşan etnik bağlara sahiptir. Bunlar, faaliyetlerini kolaylıkla Güney Doğu Asya'ya ve Latin Amerika'ya kaydırabilecek uluslar arası bağlantılara sahip olmadıklarından, eğer Afganistan'daki yasak etkili olursa, yasadışı haşhaş ekim faaliyetlerini başta Pakistan ve Orta Asya olmak üzere, Afganistan'a yakın ülkelerde geliştirmeye teşebbüs edebilir şeklinde yorumlar yapılmaktadır.

Ancak, 2002 ve 2003'de görülen gelişmeler üretimin tekrar ortaya çıkacağı yerin Afganistan'ın kendisi olacağına işaret etmektedir. Yapılan son araştırmalar ve istatistiki göstergeler, Afganistan'ın 2001'de global yasadışı afyon üretimindeki %70'lik orandan, %10'a düşülmesini sağlayan şartlardan hızla kurtulduğunu göstermiştir.

UNODC tarafından 1-10 Şubat 2002'de yapılan ön-değerlendirme araştırmasının sonuçları, Afganistan'da yüksek seviyede haşhaş ekiminin başladığını göstermiştir. 42 bölgede 208 köyü kapsayan bu araştırma, geleneksel haşhaş ekim alanları olan ve 2000'de Afganistan'daki toplam üretimin %84'ünü karşılayan Güney ve Doğu Afganistan'daki Helmand, Kandahar, Oruzgan, Nangarhar ve Kunar bölgelerinde yapılmıştır. Ön değerlendirme araştırmasına, Kuzey bölgesi dahil edilmemiştir. Çünkü bu bölgede görülen

daha soğuk iklim, haşhaş ekim sezonunu geciktirmekte ve dolayısıyla ekinler ancak Şubat ayından sonra tam olarak görünür duruma gelmektedir.

Bu sınırlı araştırmanın bulgularına dayanarak, Afganistan'da 2002'deki ekimin 45.000 ilâ 65.000 hektarı bulacağı tahmin edilmişti. 8 yıldan beri hektar başına ortalama 41 kg. afyon düştüğüne göre, 2002 Mart ve Ağustos arasındaki afyon üretim miktarının 1.900 – 2.700 metrik ton arasında olduğu öngörülmüştü.

Bu rakam, 2002 dünya yasadışı afyon üretiminin %75'ine karşılık gelmektedir. 2003'de bu rakam 3.600 metrik ton 2004'de ise 4.200 metrik ton olarak ortaya çıkmıştır.

2001 yılında elde edilen düşüşün 2002 için geçerli olamayacağını sinyalini veren bu ön değerlendirmenin ardından UNODC Afganistan'da 2002 afyon incelemesini yapmıştır. Bu incelemenin sonuçlarına göre ülkede 2002 yılı toplam afyon üretiminin ortalama 3.400 metrik tona çıktığı tespit edilmiştir.

Tablo 4: Bölgelere göre Afganistan afyon üretimi (2002 Yılı İçin).

Bölge	Metrik ton	Ülkedeki Toplam Üretimin Yüzdesi
Helmand	1.300	%38
Nangarhar	1.030	%30
Badakhistan	300	%9
Oruzgan	230	%7
Kandahar	180	%5

Haşhaş ekimini yasaklama kararı ilan edildiğinde, birçok haşhaş tarlası çoktan ekilmişti. Bu ön değerlendirme sırasında kendisiyle görüşülen çiftçilerin çoğu, bu yasaktan dolayı ürünlerini hasat edip edemeyeceklerinden emin olmadıklarını söylese de, yerel kaçakçılar tarafından önerilen yüksek fiyatlar, güçlü bir özendirici faktör olmaya devam etmektedir. Öte yandan, haşhaş üretiminin yeniden başlamasının en önemli sebepleri arasında Mayıs 2001'de yapılan Besin Arzı Değerlendirme Görevi⁹⁸ sonuçlarında da açıkça görüldüğü üzere, yasağın ortalama 3,3 milyon kişinin gelirinde çok büyük düşüşe yol açmış olmasıdır. Bu 3,3 milyon rakamına, 80 bin çiftçi ve bunların aileleri (480 bin),

⁹⁸ Food Supply Assessment Mission.

480 bin gezici işçi ve bunların aileleri (2,8 milyon) dahildir. Yiyecek yardımı ve güçlü alternatif ekonomik imkanlar sağlanamamış olması, haşhaş ekimine dönülme oranını arttırmıştır.

ABD ve İngiltere tarafından desteklenen geçici hükümet, her 2.500 metrekare için 350 ABD Doları karşılığında çiftçilerin haşhaş ürünü yok etme girişiminde bulunmuştur. Ancak, bu para alternatifi çiftçilerin ürünlerini yetiştirmek için yaptıkları harcamayı bile karşılamamaktadır. Afganistan'daki uyuşturucu üretim bölgelerinin çoğunda çiftçiler her 2.500 metrekare için 3.500 ABD Doları almaktadırlar. Afganistan, güçlü bir merkezi hükümet ve vatandaşları için iyi gelirli iş fırsatları verecek güçlü bir ekonomiye sahip olmadığı sürece Afgan uyuşturucu ticareti devam edeceğini söylemek yanlış olmayacaktır.

Bu tespitlere ek olarak, şu an NATO komutasındaki uluslar arası askeri gücün varlığının da, Afganistan'daki uyuşturucu ticaretinin zayıflatılmasına yönelik herhangi bir katkısının henüz istatistiklere yansımadağı görülmektedir.

Fakat Afganistan'daki yeni yönetim Taliban'a göre önemli bir avantaja sahiptir: Uluslararası toplumun gereklerini karşıladığından, ülkenin yeniden imarında ve insani yardımlarda Birleşmiş Milletlerin, donör ülkelerin ve yardım kuruluşlarının istekliliğine güvenebilmektedir. Bu, haşhaş ekim yasağının sürdürülmesi için gerekli olan insanî yaklaşımı sağlamaktadır.

Özellikle ABD ve UNODC'nin uyuşturucu kontrol hedefine yönelik birçok projeyi hayata geçirmeye gayret gösterdiği bilinmektedir. Örneğin UNODC'nin Afganistan'daki uyuşturucuyla mücadele alanında yürüttüğü 20 projenin toplam değeri 38 milyon ABD Dolarıdır. Son olarak, UNODC ve İngiltere'nin yardımlarıyla Afganistan hükümeti, 2002–2007 yılları arasını kapsayacak 5 yıllık “Afgan Uyuşturucu Kontrol Stratejisi”ni kabul etmiştir. Spesifik hedeflerinden biri 2007 yılında yasadışı uyuşturucu üretimini %70 oranında düşürmek, 2012 yılında ise tamamen ortadan kaldırmak olan stratejinin uygulanmasını kolaylaştırmak üzere, Afgan Ulusal Güvenlik Konseyi'nin altında Uyuşturucu ile Mücadele Müdürlüğü kurulmuştur. Bu birim ülke genelinde ve komşu ülkelerle ortaklaşa yapılacak olan uyuşturucu kontrolüne yönelik tüm faaliyetleri koordine edecektir. Afganistan, bu stratejinin uygulanmasında İngiltere'nin maddi yardım taahhüdünü de almıştır.

Bilindiği gibi, Afgan Geçici yönetimini güçlendirmek, aldığı kararların ülkenin tümünde tam olarak uygulanmasını sağlamak ve sonuçta kalıcı istikrar ve güvenliği temin etmek amacıyla Afganistan'ın 'büyük meclis' anlamına gelen 'Loya Jirga', yoğun tartışmaların yaşandığı bir süreçten sonra bu yılın başında Afgan Anayasasını kabul etmiştir. Bu yeni anayasa ile ülke, Devlet Başkanı Hamid Karzai'nin de taraftarı olduğu Başkanlık sistemini kabul etmiştir. Anayasaya göre Başkan hem yasama hem de hükümet üzerinde güçlü yetkilerle donatılmakta, aynı zamanda Genelkurmay Başkanı olarak da orduya komuta etmektedir. Bu yeni sistemin uyuşturucu ile mücadeleye nasıl bir etkisi olacağı merak konusudur.

Aslında bunun haşhaş üretiminin üstündeki etkileri görülmeye başlanmıştır. ABD ve Avrupa'nın baskısıyla Karzai, haşhaş üretimine karşı kutsal savaş ilan etmiş ve yerel güvenlik güçlerini bölgelerindeki haşhaş ekimini durdurmaya zorlamıştır. Afgan yetkililer 2005 afyon üretiminde %30–70 arasında bir düşüş beklemektedir. Ülkede bulunan yabancı temsilciler ise, ülke genelinde üretimin %30 seviyesinde düşeceğini tahmin etmektedir. Afganistan'daki UNODC temsilcisi Doris Buddenburg ise, görünürde bir düşüşün olduğunu ancak bunun üretimin başka yerlere kayma ihtimalini beraberinde getireceğini dair endişelerini dile getirmektedir.

Nangarhar'daki köylülerle yapılan görüşmeler esnasında, güçlü toprak sahipleri ve güvenlik güçleri tarafından kendilerine artık haşhaş ekimi yapmamalarını söylediklerini belirtmişlerdir. Ancak köylüler, haşhaş ekiminin kazançlı bir iş olduğunu, şu an için bu üretimi durduklarını ve yardım alırlarsa bunun böyle sürebileceğini belirterek, aksi halde tekrar haşhaş ekimine başlayacakları uyarısında bulunmuşlardır.

3. AFGANİSTAN'DAN ORTA ASYA'YA YASADIŞI UYUŞTURUCU KAÇAKÇILIĞININ AKTÖRLERİ

Orta Asya ülkeleri, yukarıda değinilen sebeplerle Afgan eroin ticaretinin önemli bir ögesi haline gelmiştir. Bölgesel uyuşturucu ticaretine baktığımızda üç tip grup karşımıza çıkmaktadır; uyuşturucu mafyası, sınıraşan suç örgütleri ve başkaldıran/terörist gruplar. Bu gruplar kapsamlı kaçakçılık ağları oluşturmuşlardır.

3.1. Uyuşturucu Mafyası

Afganistan ve beş Orta Asya ülkesinde yerleşik olan uyuşturucu mafyası genellikle yerel merkezlerine göre tanımlanırlar. Genellikle uluslar arası bir ağa sahip değillerdir. yelik belli bir kabile ya da etnik grupla sınırlandırılmıştır. Faaliyet gösterdikleri ülkede uyuşturucu ticaretine lokal pazarlar seviyesinde dahil olan bu mafyanın uyuşturucu zincirindeki rolü çiftçilerden ham afyonu satın almak ve uluslar arası alıcılara satmakla sınırlıdır. Uyuşturucu mafyasının bu yüzden bölgesel uyuşturucu ticaretinde aracı/komisyoncudan öteye bir rolü görülmemektedir. Afganistan'da faaliyet gösteren uyuşturucu mafyası 15–20 yıldır hiçbir ceza alma korkusu olmadan faaliyet göstermiştir. Uyuşturucu mafyası, yerel çiftçilere ya haşhaş tohumu dağıtmada ya da çiftçilere haşhaş ekimi için borç para vermede doğrudan sorumludur. Bu borçlar daha sonra ham afyon olarak geri ödenmektedir. Uyuşturucu mafyası, uluslar arası afyon ticaretinde ilk sıradaki alıcıları oluşturmaktadır. Pozisyonları, yerel savaş komutanları ve ileri gelenlerle uzun süreli ilişkiler yoluyla daha da güçlenmiştir. Bu, özellikle ana afyon üretim bölgeleri olan Helmand ve Kandahar bölgeleri için geçerlidir. Yıllar önce yasadışı uyuşturucu ticaretinin gelişmesiyle bağlantılı olarak oluşan Afgan kaçakçıların tersine, Orta Asya grupları kaçakçılıkla ilgili çok az tecrübeye sahip bulunmaktadır. Çoğunlukla bu nitelikteki gruplar daha büyük güce sahip olmak için gerekli olan ulusal ve uluslar arası bağlantılara sahip değillerdir.

3.2. Sınır Aşan Suçlar

Bölgesel uyuşturucu ticaretine karışan ikinci grup aktörler ise sınıraşan suç örgütleridir. Bu gruplar, yasal ve yasal olmayan bölgesel ve uluslar arası oyunculardan oluşan bir zinciri oluşturmaktadır. Bu açıdan bölge için en önemli tehdit kaynağıdır.

Sınıraşan suç örgütlerinin faaliyetlerinin her zaman Afgan merkezli olmadığını not etmek gerekir. Afganistan'daki ve komşu ülkelerdeki uyuşturucu mafyaları ile kurulmuş olan ilişkiler, sınıraşan suç şebekelerine İran, Pakistan ve Orta Asya cumhuriyetlerini operasyonel merkez olarak kullanma imkanı vermektedir. Örneğin afyon türevlerini Afganistan'ın yanında Oşh ve Semarkant gibi bölgesel merkezlerde depolayabilmektedirler. Bu suç örgütleri yolsuzluk, korkutma ve şiddeti etki alanı oluşturmak ve genişletmek için yaygın olarak kullanılmaktadırlar. Bu grubun aktörlerince

uygulanan korkutma ve yolsuzluk devlet ve bölgesel güvenlik açısından yerel uyuşturucu mafyalarına göre çok daha yıkıcıdır.

3.3. Başkaldıran/Terörist Gruplar ve Savaş Komutanları

Afgan/Orta Asya uyuşturucu ticareti ile bağlantısı olan son grup ise Taliban, Al-Kaide ve Özbekistan İslami Hareketinin dahil olduğu başkaldıran ve terörist gruplardır. Bu gruplar daha geniş bir fotoğrafta, en güçlü ve önemli aktörler olmasa da, bölgede istikrarsızlık ve şiddeti sürekli kılmalarından dolayı uluslar arası gözlemin odağında yer almışlardır. Savaş komutanlarının, isyancı grupların ve teröristlerin bölgesel uyuşturucu ticaretindeki rolünü anlamaya çalışmak, suç-terör bağıını anlamaya yönelik de daha net bir konsept sunacaktır.

Afganistan ve Tacikistan'ın sivil savaş tecrübeleri neticesinde çok sayıda savaş komutanı ortaya çıkmıştır. Savaş komutanları başlangıçta devam eden Sovyet işgaline karşı mücadelede yer almış ancak sonunda belirli bir coğrafi alanın kontrolünü garanti altına alarak, o bölgenin de facto yöneticileri olmuşlar ve nüfuzlarını yerel halk üzerinde baskı kurarak genişletmişlerdir. Savaş komutanları iki yolla uyuşturucu ticaretine katılmaktaydı. Birincisi, bazı komutanlar, uyuşturucu üreten ve kendi kontrollerindeki topraklardan uyuşturucu sevk eden kaçakçılardan vergi almışlardır ki Taliban'ın da daha çok bu yolu kullandığı belirtilmektedir. İkincisi, silah ve diğer gerekli maddeleri almakta birinci kaynak olarak sıklıkla uyuşturucuyu kullanan bazı savaş komutanlarının üretim imkanlarını kontrol ettiği iddia edilmiştir. Bunların bir çoğu halen Afganistan'daki hassas politik çözümü derinden sarsabilecek silahlı birliklere komutanlık etmektedir.

Terör gruplarına baktığımızda ise, Afgan eroininin kaçakçılığında rol oynayan en önemli terör grubunun Özbekistan İslami Hareketi (ÖİH) olduğu görülmektedir. 2000 yılında grup ABD'nin terörist örgütler listesine alınmıştır. Uluslar arası alanda adı Taliban ve El-Kaide bağlantıları nedeniyle duyulmuştur. Çelişkili haberler olmasına rağmen, Kasım 2001'in sonlarında, grubun lideri ve Kasım 2000'de Özbekistan yönetimi tarafından, gıyabında ölüme mahkum edilen Cuma Namangani'nin, ABD'nin Afganistan'ın Mezar-ı Şerif bölgesini bombalaması sırasında, yaralandıktan sonra öldüğü sanılmaktadır. ÖİH'nin siyasi lideri Tahir Yuldaş ise, muhtemelen hala hayattadır.

ÖİH, yapısı gereği hem terör hem de suç örgütü olma özelliğini taşımaktadır. Siyasi hedefini Özbek hükümetini yıkararak yerine bir İslam devleti kurmak olarak gösteren örgüt, uyuşturucu ticareti işine dahil olmasıyla terör-örgütlü suç bağlantısına tipik bir örnek teşkil etmiştir. Tacikistan'da üstlenen ÖİH'nin, Özbek askeri güçlerine 1999 ve 2000 yıllarında gerçekleştirdikleri saldırıların transit kaçakçılık yollarının geçtiği yerlerde cereyan ettiğine dikkat etmek gerekir. Bu bölgelerde bu şekilde oluşturulan istikrarsızlık, geniş miktarlarda sevkıyat için elverişli ortamı oluşturmuştur. Yapılan olayların çoğu hemen hemen yılın aynı dönemine, Afganistan'daki yıllık haşhaş hasatından hemen sonraya denk gelmiştir.

V. BÖLÜM
ABD DIŐIŐLERİ BAKANLIĞI'NIN ULUSLARARASI
NARKOTİK KONTROL STRATEJİ RAPORU

ABD DıŐıŐleri Bakanlığı'nın Narkotik Kontrol Strateji Raporu 2006'nın Türkiye'ye ayrılan bölümü dışında diğer pek çok ülkeyle ilgili bölümde de Türkiye kökenli uyuşturucu kaçakçılarının ilgili ülke uyuşturucu pazarındaki yeri ortaya konuldu. Rapora göre uyuşturucu felaketine dünyada karıŐmayan ülke yok. İrili ufaklı her ülke ya fail, yardımcı fail ya da mağdur olarak uyuşturucu batağına bir Şekilde bulaŐıyor, emniyet güçleri ise gerek ulusal, gerekse uluslar arası bazda ortaklıklarla zehir tacirlerini yok etmek için çalıŐıyor. Rapor uyuşturucu ticaretinin ne derece uluslar arası bir olay olduğunu ortaya koydu ve ülkeler bazında kimi saptamalara yer verdi.

Son dönemde Türkiye'den Ukrayna'ya deniz yoluyla, Ukrayna'dan da Batı Avrupa sınırına kara yoluyla yönelen eroin trafiğinde bir artış var. Uzmanlar geleneksel Balkan uyuşturucu trafiği rotasının doymuş hale geldiğini ve uyuşturucu çetelerinin yeni trafik kanalları aradığını belirtiyor. Bulgaristan önemli üreticilerden biri konumuna yükseldi.

Sivil toplum örgütleri ve hükümet kaynaklarına göre, Bulgaristan giderek artan bir sentetik uyuşturucu üretimine sahip ve bu, eroin tüketimini geçti. Sentetik uyuşturucular buradan Güneybatı Asya'ya da gidiyor.

Uyuşturucu nakli yöntemleri arasında kısmen uçakla göndermek de bulunuyor. Şam'da bulunan Türk yetkililere göre ise de Türkiye Suriye'ye uyuşturucu kaçakçılarıyla baş edebilmesi için başta uyuşturucuya karşı ortak mücadele kapsamında eğitim olmak üzere teknik yardım veriyor.

1. ALTIN HİLAL: TÜRKİYE-İRAN-AFGANİSTAN

Afganistan içinde işleyen uyuşturucu laboratuvarları artan oranda ülkedeki ham afyonu eroin ve morfine dönüŐtürmekle meşgul. Böylece uyuşturucu hacmi 10'da 1'e iniyor. Bu Asya, Avrupa ve Ortadoğu'daki pazarlara, İran, Pakistan ve Orta Asya'daki transit rotaları

üzerinden nakliyatı kolaylaştırıyor. Türkiye, Rusya ve Avrupa'nın diğer bölümüne doğru nakliyede ise organize suç grupları işe karışıyor.

Dağıtım ağları genellikle bölgesel ve etnik akraba topluluklarıyla işliyor. Yunanistan: Polis ve gümrük yetkilileri, Türkiye-Yunanistan sınırındaki uyuşturucu trafiğinde sınırın, Türk tarafındaki x ışını cihazlarıyla denetlenmesini de içeren daha sıkı kontrolü sayesinde bir azalma bulunduğunu bildirmişlerdir. Nijeryalı uyuşturucu organizasyonları eroin ve kokaini Atina havaalanından kaçırmaktadırlar, artan bir şekilde de Ege adaları aracılığıyla Türkiye'den.

2. ÇİN'DEN TÜRKİYE'YE UYUŞTURUCU HAMMADDESİ

Uyuşturucu işinde dünyanın tüm ülkelerindeki uyuşturucu kaçakçılığı ve mücadelesi sonucu elde edilen bilgilerin dahil edildiği raporda, çeşitli ülkelere ayrılan bölümde Türkiye ile ilgili şu ifadeler yer aldı:

Güney Kore: Metropollerinde Güney Afrika ve Nijerya kökenli esrar kullanılırken, kırsal bölgede yerel olarak yetiştiriliyor... Geçmiş yıllarda Kore'de potasyum permanganat ve asetik anhidrit gibi bazı kimyasal unsurların Çin'den Meksika ve Türkiye'ye götürülmek üzere transit taşınması gibi örneklere rastlanmıştı.

Belçika: Ecstasy üretiminin büyük bölümünü ve ABD'ye naklini şimdi etkisi azaltılan İsraili gruplar kontrol ediyor. Belçika'da eroin trafiğinin büyük bölümü ise Türk grupların kontrolü altında. Bu eroin temel olarak Belçika ve Hollanda'da yüklenip İngiltere'ye gönderiliyor...

Türk gruplar eroinin yanı sıra artan biçimde Ecstasy ve kokain dağıtımına işine de giriyorlar. Belçika polisi Türkiye'den gelen ve bir defada en büyük miktarda eroini batıya doğru götürmeyi amaçlamış mekanizmayı ortaya çıkardı. Bu kamyonlar genelde Portekiz'e yönlendirilmişti. Türk suç örgütleri, Belçika'dan Türkiye'ye "ecstasy" yüklü kamyonlar gönderiyor ve karşılığında eroinle geri dönüyor.

Avusturya: Konumu dolayısıyla uyuşturucu trafiği için bir transit ülke konumunda. Avusturya uyuşturucuya üretici olarak bulaşmıyor. Türkiye'den, Batı Balkanlardan, doğu

Avrupa'dan, batı Afrika'dan (Nijerya) ve Latin Amerika'dan yabancı suç grupları Avusturya'daki organize uyuşturucu trafiğinde baskın konumda, nakliye genelde kamyonlarla yapılıyor.

Bulgaristan: Eroin yapmakta kullanılan kimyasallar eski Yugoslavya'dan gelip Bulgaristan boyunca Türkiye ve ötesine yönelirken, Güneybatı Asya'dan gelen eroin de Bulgaristan'dan geçiyor. Güvenlik güçlerinin tüm çabalarına karşın Bulgaristan'da esrar ve kokain de yakalanıyor...

Bulgaristan önemli üreticilerden biri konumuna yükseldi. Sivil toplum örgütleri ve hükümet kaynaklarına göre, Bulgaristan giderek artan bir sentetik uyuşturucu üretimine sahip ve bu, eroin tüketimini geçti. Sentetik uyuşturucular buradan Güneybatı Asya'ya da gidiyor. Uyuşturucu nakli yöntemleri arasında kısmen uçakla göndermek de bulunuyor.

Amfetaminler Bulgaristan'da Türkiye ve Orta Doğu'ya ihrac için olduğu kadar iç piyasa için de üretiliyor. Eroin üretmek için ilk kimyasallar Balkanlar'ın batısından geçip Bulgaristan üzerinden Türkiye ve Orta Doğu'ya gidiyor.

Altın Hilal (Türkiye-İran-Afganistan) ve Güneybatı Asya'dan gelen eroin batı Avrupa'ya geleneksel olarak Balkan rotasında, Türkiye'den Bulgaristan üzerinden batıdaki tüketicilere taşınmak isteniyor. Bununla birlikte Bulgar yetkililer eroin trafiğinin daha dönemeçli rotalara kaydığını, kuzey için Kafkaslar ve Rusya, güney için ise Akdeniz hattının güçlendiğini bildirdiler.

Güney Kıbrıs: Kanabis (Hint Kenevir) Kıbrıs'ta yetiştirilen tek yasadışı maddedir ve sadece küçük miktarlarda lokal tüketim için yetiştirilir. Kıbrıslı yetkililer bu yasadışı tarımın peşindeler. Polis 2005'in ilk 11 ayında 332 kanabis üretim yeri ele geçirdi, 2004'te ise bu rakam 97 idi.

KKTC: Büyük çapta uyuşturucu yetiştirildiğine ilişkin rapor yok. Haşhaşın büyük bölümü Türkiye'den gelmekteyken, Pakistan ve İran'dan transit gelen eroin Türkiye üzerinden bölgeye naklediliyor. Ecstasy ve kokain de Türkiye ve İngiltere'den gelmektedir.

Çek Cumhuriyeti: Geçen yıllarda ülkedeki eroin trafiği yalnızca malları Türkiye'den gelen etnik Arnavut grupların elindeyken Çek uyuşturucu timlerine göre bu durum artık böyle değil.

Geçmişteki başarılı uyuşturucu operasyonlarından sonra, uyuşturucu kaçakçılarının mali darbe vuruldu, şu anda büyük çaplı eroin kaçakçılığı yapılamıyor... Bununla birlikte Çek Cumhuriyeti'nde yaşayan Türklerin Türkiye'deki tedarikçilerle daha iyi ilişkileri ve Türkiye'den eroin alabilecek daha büyük nakit kaynakları bulunuyor.

Fransa: Fransa'dan transit geçen ya da burada tüketilen eroin Afganistan kaynaklıdır ve Fransa'ya Balkanlar üzerinden, İran ve Türkiye üzerinden geçtikten sonra gelir. Sıvı uyuşturucular yani Subutex, Avrupa'dan küçük miktarlarda sağlanmakta, otomobillerle Yunanistan ve Türkiye üzerinden Gürcistan'a götürülmektedir.

Almanya: Almanya önemli bir uyuşturucu üretim ya da yetiştirme merkezi değildir. Bununla birlikte Almanya'nın Avrupa'nın merkezindeki yeri ve gelişmiş altyapısı onu önemli bir transit merkezi yapmaktadır... Eroin Almanya'ya Türkiye, Avusturya ve İtalya'dan gelmektedir.

Yunanistan: Polis ve gümrük yetkilileri, Türkiye-Yunanistan sınırındaki uyuşturucu trafiğinde sınırın, Türk tarafındaki x ışını cihazlarıyla denetlenmesini de içeren daha sıkı kontrolü sayesinde bir azalma bulunduğunu bildirmişlerdir. Nijeryalı uyuşturucu organizasyonları eroin ve kokaini Atina havaalanından kaçırmaktadırlar, artan bir şekilde de Ege adaları aracılığıyla Türkiye'den.

"Balkan rotasının" bir parçası olarak Yunanistan, Türkiye'de saflaştırılan eroin için, Orta Doğu'dan gelen haşhaş için ve Güneybatı Asya'dan gelen esrar ve eroin için bir transit yükleme ülkesidir. Türkiye'de saflaştırılmış, daha sonra Latin Amerika kokaini alınmasında kullanılacak eroin dahil bu uyuşturucuların küçük bir kısmı ABD'ye kaçırılmaktadır.

Macaristan: Balkanlardaki uyuşturucu yolu Yugoslavya'daki iç savaş dolayısıyla kesilmiş, ancak eski Yugoslavya'da yeniden istikrar sağlanması üzerine yeniden uyuşturucu nakliyatında kullanılmaya başlanmıştır. Organize yabancı çeteler, özellikle de

Arnavutluk, Türkiye ve Nijerya'dan gelenler Macaristan'da transit geçen, satılan uyuşturucuyu kontrol etmektedir.

Macar İçişleri Bakanlığı ve Sınır Muhafızları yetkilileri, ülkede uyuşturucu dağıtım ve kaçakçılığını rapor etmişlerdir. Özellikle ülkede uzun süre oturan Arnavutlar, Türkler ve Nijeryalıların uyuşturucu trafiğine karıştığını rapor edilmiştir.

Macar uyuşturucu tedarikçileri ve çeteler giderek daha güçlü hale gelmekte ve giderek daha fazla sayıda göçmen ve etnik azınlık mensubu, uyuşturucu nakil, satış ve dağıtım işine girmektedir. Uyuşturucu özellikle 20 yaşlarındaki gençler arasında yaygınlık göstermektedir.

Makedonya: Güneybatı Asya eroininin Türkiye ve Bulgaristan üzerinden Batı Avrupa'ya ulaştırılmasında kullanılan birkaç karayolu rotasından biridir. Arnavutluk'ta üretilen haşhaş ve esrar ayrı rota üzerinden, daha sonra yeniden batı Avrupa'ya nakledilecek eroinle değiştirileceği Türkiye'ye götürülmektedir.

Moldova: Bu yıl ele geçirilen uyuşturucular Moldova'nın uyuşturucu için en önemli transit yükleme merkezlerinden biri olduğunu gösterdi. Önde gelen iki eroin rotasından biri Ukrayna'dan Moldova boyunca Batı Avrupa'ya ve Türkiye'den, Romanya/Moldova aracılığıyla Bağımsız Devletler Topluluğu'na yöneliyor.

İspanya: İspanya'ya ulaşan eroinin büyük bölümü Balkan rotası üzerinden ve Türkiye'den gelmektedir. İspanyol Ulusal Polisi, İspanya'ya kaçırdıkları eroini dağıtan yerleşik Türk organizasyonlarını teşhis etmiştir. İspanya'ya eroin başlıca Türkiye'den kaçırılmaktadır.

İspanya'ya genellikle ticari kamyonlarla ya da özel araçlarla, Balkan Rotası üzerinden ve Almanya ya da Hollanda'dan eroin getirilmektedir... ABD'ye kaçırılan uyuşturucu ham maddelerinin (NRM) yüzde 80'ini bu alanın geleneksel üreticileri Hindistan ve Türkiye, yüzde 20'sini de bu alanın geleneksel-olmayan üreticileri Yugoslavya, Avustralya, Fransa, Macaristan ve Polonya sağlıyordu. Ancak şimdi Yugoslavya ile İspanya yer değiştirdi.

Ukrayna: Son dönemlerde uzmanlar Türkiye'den Ukrayna'ya deniz yoluyla, Ukrayna'dan da Batı Avrupa sınırına kara yoluyla yönelen eroin trafiğinde bir artış olduğuna dikkat çekiyorlar. Uzmanlar geleneksel Balkan uyuşturucu trafiği rotasının doymuş hale geldiğini ve uyuşturucu çetelerinin yeni trafik kanalları aradığını belirttiler.

İngiltere: Ülkeye giren eroin ve kokainin sağlam kaynakları vardır. İngiltere'ye giren eroinin yüzde 90'ı (yılda 30 ton kadar) Afganistan'dan gelmektedir. İngiltere'deki Türk suç örgütleri sonuç olarak İngiltere'ye ithal edilen eroinin önemli bir miktarını kontrol altında tutmaktadırlar... Eroinin büyük bölümü muhtemelen İngiltere'ye güneydoğudaki limanları üzerinden girmektedir, bunun yanında kimi girişler de Türkiye, Kuzey Kıbrıs ve Pakistan'la bağlantısı bulunan büyük İngiliz havalimanları üzerinden gerçekleşmektedir.

İran: Birleşmiş Milletler Uyuşturucular ve Suç Bürosu'na göre, Afganistan afyonunun yüzde 60'ı İran sınırı üzerinden dolaşıma sunuluyor. İran'da tahmini 3 milyon uyuşturucu kullanıcısı bulunduğu ve dünyadaki en olumsuz eroin bağımlılığı oranına sahip olduğu rapor ediliyor.

İran İslam Cumhuriyeti, Afganistan'dan Pakistan yoluyla Basra Körfezi, Türkiye, Rusya ve Avrupa'ya kaçırılan afyon içerikli uyuşturucular için büyük bir transit rotasıdır. İran afyon içerikli uyuşturucular ve haşhaş için bir transit ve büyük bir tüketici ülkedir. İran'ın doğusuna Pakistan ve Afganistan'dan giren eroin, afyon ve morfin, genellikle karayoluyla Türkiye'ye kaçırılır.

İki ülke arasında Türkiye ve İran sınırı çıkış noktalarına odaklanan tecrit ve istihbaratın genişletilmesi projeleri bulunuyor... Eroinin büyük bölümü ve baz morfinin hemen hemen tümü İran'dan Avrupa için transit olarak geçiyor. Eroin Avrupa'ya ya da daha fazla saflaştırmak için Türkiye'ye gidiyor.

İran şimdi genel olarak başka yerlerde üretilen uyuşturucuların transit geçtiği ülke olarak görülüyor, fakat Türk/İran sınırı yakınlarında afyon saflaştırması yapıldığına ilişkin raporlar bulunuyor.

İran'a kaçırılan afyon içerikli uyuşturucuların büyük bir bölümü daha ileri işlemlerden geçmek ve Avrupa'ya nakledilmek üzere komşu ülkelere kaçırılmaktadır. Türkiye çoğu

Rusya ve Avrupa'ya giden bu afyon içerikliler için temel işleme hedefidir. Kuzey'de İran'ın Horasan Eyaleti boyunca Türkmenistan'a, Tahran'a ve sonra Türkiye'ye giden bir kaçakçılık rotası bulunmaktadır.

Ürdün: Ürdün'e Lübnan'dan kanabis, Türkiye'den Suriye ve İsrail üzerinden eroin ve Bulgaristan'la Türkiye'den Suriye üzerinden Basra Körfezi'ne doğru giden kaptagon tabletleri giriyor. Ürdün ve Körfez ülkeleri Lübnan ve Türkiye'den transit uyuşturucu nakliyesinde temel hedef ülkeler olarak kalıyor.

Suriye: Özellikle Türkiye'den aynı zamanda Lübnan'dan gelen haşhaş, kokain ve eroin için transit bir ülkedir. Şam'da bulunan Türk yetkililere göre, Türkiye Suriye'ye uyuşturucu kaçakçılarıyla baş edebilmesi için başta uyuşturucuya karşı ortak mücadele kapsamında eğitim olmak üzere teknik yardım veriyor.

Türkiye'den yüklenen uyuşturucular Suriye yetkililerinin en önemli sorununu oluşturuyor, Türkiye-Suriye sınırı kaçakçılar için kolay geçiş noktaları içeriyor. Afyon Pakistan ve Afganistan'dan Suriye üzerinden Avrupa ve bölgedeki diğer ülkelere, kaptagon hapları Türkiye'den geçerek Suriye üzerinden Suudi Arabistan'a gitmektedir.

VI. BÖLÜM

ULUSLARARASI KURULUŞLARIN ÇABALARI

1. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER

Sınıraşan suçlarla mücadelede ileriye dönük etkin stratejilerin yaratılması, bu tür suçların global çapta ele alınarak ortaya çıkan son gelişmelerin, suç işleme oranları ve yeni trendler başlığı altında ayrıntılı bir şekilde analiz edilmesine bağlıdır.

Birleşmiş Milletler bu alanda mücadele veren belli başlı organlar vasıtası ile yürütmüş olduğu analiz çalışmalarını, ülkelere kendi stratejilerini belirlemesi ve gereken önlemleri alması konusunda yardımcı olmak amacıyla değerlendirme raporları başlığı altında sunmaktadır.

Bu itibarla, Birleşmiş Milletler'in yanı sıra bu alanda faaliyet gösteren diğer bazı uluslararası örgüt ve kuruluşların yayınlamış olduğu raporlar aracılığıyla dünyada olup biten son gelişmelerden haberdar olmak, sınır aşan suçlarla mücadelede ulusal, bölgesel ve uluslararası düzeydeki yeni politikaların belirlenmesi açısından büyük önem taşımaktadır.

2. BM UYUŞTURUCU VE SUÇ ÖNLEME OFİSİ (UNODC)

1997 yılında kurulmuş olan Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Önleme Ofisi, global ölçekte sınır aşan suçlarla uyuşturucu suçlarına karşı yürütülen mücadeleye öncülük etmektedir.

Farklı ülke vatandaşlarından oluşan yaklaşık 350 görevliyle çalışmaktadır. Merkezi Viyana 'da bulunan UNODC ayrıca 22 bölge ofisi bulunmaktadır. UNODC, Uyuşturucu ve Suç Önleme Programları adı altında faaliyet göstererek orta vadeli operasyonel öncelik alanlarında belirlemiş olduğu ilkeler çerçevesinde hareket etmektedir. Bu ilkeler arasında; stratejik bilgi temelinde operasyonlar belirlemek, uluslararası dayanışmaya katkı sağlayacak olan kurumları desteklemek ve ortak dayanışma gücünü harekete geçirecek olan kaynaklar yaratmak yer almaktadır.

3. ULUSLARARASI UYUŞTURUCU MADDELER DENETİM KURULU (INCB)

Merkezi Viyana 'da bulunan Uluslararası Uyuşturucu Maddeler Denetim Kurulu 1968 yılında kurulmuş olup, Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi tarafından seçilen 13 üyeden oluşmaktadır. Kurul dünya ölçüsünde yasal ve yasadışı yollardan üretilerek kullanıma giren tüm uyuşturucu ve psikoaktif maddelerin yasal düzeyde arz ve talebi ile kaçakçılığının kontrolüne ilişkin olarak, 1961, 1971, 1972 ve 1988 tarihlerinde hazırlanıp yürürlüğe giren Uluslararası Sözleşmeler ve Protokollerin hükümlerinin uygulanmasını sağlamakla görevlidir. Ayrıca kurul yıl içinde yürüttüğü çalışmalarının sonuçlarını, yıllık bir raporla dünya kamuoyuna ve Birleşmiş Milletler 'in yetkili organlarına sunmaktadır.

Uluslar arası uyuşturucu kontrol anlaşmaları, INCB'nin her yıl çalışmaları ile ilgili bir rapor hazırlanmasını istemektedir. Bu rapor hükümetlerin uyuşturucu kontrol anlaşmalarını tehlikeye sokabilecek mevcut durumları konusunda bilgilendirmeyi ve dünya çapındaki uyuşturucu kontrol durumunu açıklamayı amaçlamaktadır. Rapor ulusal kontrol yapı ve anlaşmalar arasındaki farklılıkları belirtmekte ve ulusal ve uluslar arası düzeyde gelişmeler için öneri ve tavsiyelerde bulunmaktadır. Psikoaktif maddeler üzerinde daha sık kontrollerin uygulanmasına ilişkin kararından dolayı, Kurulca duyulan memnuniyeti dile getirmektedir.

4. UYUŞTURUCU MADDELER KOMİSYONU (UMK)

Birleşmiş Milletler'e bağlı Ekonomik ve Sosyal Konsey'in (ECOSOK) Şubat1946 tarihli kararıyla kurulmuş olan Uyuşturucu maddeler Komisyonu, Birleşmiş Milletler sistemi içinde, uyuşturucu ile ilgili sorunların çözümüne yönelik politikalar üreten merkez organı EKOSOK'un altında çalışmalarını sürdüren Komisyon, dünyadaki uyuşturucu durumunu analiz etmekte, global uyuşturucu problemiyle mücadele etmek amacıyla uluslararası uyuşturucu kontrol sistemini güçlendirici teklifler hazırlamaktadır. Ayrıca UMK'nın iki alt kurulu şu bulunmaktadır.

Bunlar;Yakın ve Orta Doğu Yasadışı Uyuşturucu Trafığı ve ilgili Konular Alt Komisyonu-OYUTAK ve Uyuşturucu Madde Kaçakçılığıyla Mücadele Eden Ulusal Kuruluş Bölüm Başkanları HONLEA'dır.

5. UMK-ORTA VE YAKINDOĞU 'DA YASADIŞI UYUŞTURUCU TİCARETİ VE İLGİLİ KONULAR ALT KOMİSYONU (OYUTAK)

Türkiye 'nin de üyesi olduğu OYUTAK, UMK'nın alt organlarından birisidir. EKOSOK'un kararıyla 1973 yılında kurulmuştur.Yıllık toplantılar gerçekleştiren OYUTAK, uyuşturucu ile mücadele konusunda aldığı tavsiye kararlarını Komisyona sunmakta ve bölgede yapmış olduğu etkinlikler hakkında Komisyonu doğrudan bilgilendirmektedir.Orta ve Yakındoğu'da Yasadışı Uyuşturucu Ticareti Konular Alt Komisyonu 'nun 23-27 Haziran 2003 tarihleri arasında Ürdün/Amman 'da gerçekleştirmiştir.

6. INTERPOL

1923 yılında Viyana'da yapılan İkinci Uluslar arası Adli Polis Kongresi'nde "Uluslararası Polis Birliği" kurulması kararlaŐtırılmış, ancak ikinci dünya savaşı nedeni ile çalışmalar durmuştur.

1949 yılında Birleşmiş Milletlere danışman birim olarak kurulmuştur.1956 yılında "Uluslar arası Kriminal Polis Örgütü" olmuştur. Interpol'e üye olan Türkiye bu çerçevede çalışmalarını sürdürmektedir⁹⁹.

7. AVRUPA BİRLİĞİ AVRUPA GÜVENLİK İŞBİRLİĞİ TEŞKİLATI (AG İT)

Merkezi Viyana 'da bulunan, Avrupa Güvenlik ve işbirliği Teşkilatı, ülkemizin de içinde yer aldığı 55 katılımcı ülkeyle, Avrasya-Atlantik coğrafyasındaki en geniş bölgesel güvenlik örgütü olma özelliğini taşımaktadır. Bu coğrafyada demokrasinin ve istikrarın sağlanması, barışın korunması, çatışmaların önlenmesi ve sınır aşan suçlarla mücadele edilmesi gibi alanlarda çalışmalar yürütmektedir.

Amerika Birleşik Devletleri'nde gerçekleşen 11 Eylül 2001 tarihindeki terörist saldırıları takiben, AG İT, terörizm, örgütlü suç, silah, uyuşturucu ve insan kaçakçılığı gibi güvenlikle bağlantılı diğer tehditlerle mücadeleyi de içerecek şekilde faaliyet sahasını genişletmiş bulunmaktadır.

⁹⁹ Interpol Bülteni, EGM Kütüphanesi, 1998.

Organize suçlara ilişkin değerlendirme raporlarından sonuncusu 2003 yılı Haziran ayı içerisinde “Almanya 2002 Organize Suç Raporu ”¹⁴ başlığı altında yayımlanmıştır. Söz konusu raporda ülkede organize suçlara karşı yürütülen çalışmalar hakkında bilgiler verilerek yeni stratejilerin belirlenmesi amaçlanmaktadır.

8. AVRUPA POLİS TEŞKİLATI (EUROPOL)

26 Temmuz 1995 tarihinde Hollanda’ da kurulmuştur. Amacı AB ülkeleri arasında; terörizm, uyuşturucu kaçakçılığı, insan ticareti, kara para aklama gibi suçlar bulunmaktadır.

Kuruluş süreci devam etmektedir.

Türkiye 1998 yılında Antalya’da yapılan Interpol Toplantısında başvuru yaptı ancak AB Üyesi olmadığı gerekçesi ile kabul edilmedi¹⁰⁰.

9. AVRUPA KOMİSYONU POMPİDOU GRUBU BAKANLAR KONFERANSI

Pompidou Grubu’nun başlıca görevleri arasında; Uyuşturucu madde kullanımı ve ticaretiyle ilgili konularda politika yapıcılar ve kanun uygulayıcı birimler arasında bilgi tecrübe değişimi sağlayarak Avrupa’da uyuşturucu madde kullanımı ve ticareti ilgili konularda bilgi toplama sistemlerini geliştirmek, yeni trendleri ve problemleri gözlemleyerek eylem çizgisini belirlemek yer almaktadır. 16-17 Ekim 2003 tarihlerinde İrlanda/Dublin ’de düzenlenmiştir.

9.1. SECI Merkezi ile Yürütülen Suçla Mücadelede Artan İşbirliği

2000 yılında faaliyete geçen SECI Sınırşan Suçlarla Mücadele Bölgesel Merkezi, örgütlü suçluluğun çeşitlenerek arttığı Güneydoğu Avrupa coğrafyasında, uyuşturucu madde kaçakçılığı başta olmak üzere, insan ticareti ve terörizm gibi her türlü sınırşan suçla mücadelede üye ülkelerin mücadelecisi birimleri arasında etkin ve koordineli işbirliğini hedeflemektedir.

¹⁰⁰ KOM, 2000 Raporu, Ankara, 2001. Bkz.
<http://www.kom.gov.tr/Tr/KonuDetay.asp?BKey=61&KKey=112>.

Bu niteliği sayesinde merkez, günümüzde bölge dışından ülkelerin de işbirliğine gitmek istedikleri uluslararası bir teşkilat hüviyeti kazanmış bulunmaktadır. Örnek bir bölgesel kuruluş olan SECI Merkezi'nin çalışmaları, kendi bölgesinde, istikrar Paktı, Interpol, Dünya Gümrük Örgütü ve Europol gibi uluslararası teşkilatlar tarafından da yakından izlenmektedir.

10. BÖLGESEL KURULUŞLAR

10.1 Ekonomik İşbirliği Örgütü

1985 yılında Türkiye, İran ve Pakistan arasında imzalanan bir Protokol üzerine kurulmuştur. 1992 yılında üye sayısı 10'a çıkmıştır.

Merkezi Tahran'da bulunan Örgütün 8 teknik komitesi bulunmaktadır. Bu komitelerden biri de "Uyuşturucu Maddelerin kullanımı ve Kaçakçılığın Kontrolü Komitesi"dir.

10.2. Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü (KEİ)

1992 Yılında İstanbul'da Karadeniz Ekonomik İşbirliği ve Zirve Bildirisi'nin imzalanması ile kurulmuştur. Örgütün 11 üyesi bulunmaktadır. Uyuşturucu kaçakçılığı ile mücadele de amaçları arasındadır¹⁰¹.

11. ULUSLARARASI SÖZLEŞMELER

11.1. Çok Taraflı Sözleşmeler

1909 Shanghai Afyon Antlaşması:

Çin, ABD, Almanya, İngiltere, Fransa, İtalya, Japonya, Hollanda, Avusturya-Macaristan İran, Portekiz, Rusya ve Siyam arasında imzalanmış olan bu anlaşma ile afyonun alınmaması ticaretin yasaklanması, morfinin imalinin yasaklanması gibi bir dizi önlemler tavsiye edilmiştir.

¹⁰¹ Güngör, Ş., Kınacı, A., Uyuşturucu ve Psicotrop Maddelerle İlgili Suçlar, Ankara, 2001, s. 76.

1912 Lahey Afyon Sözleşmesi:

Shanghai Antlaşmasına katılan ülkeler tarafından imzalanmıştır. Afyon ve türevlerinin tıbbi amaç dışında kullanımını yasaklamıştır. Üretim ve satışının denetim altında tutulmasını kabul etmiştir¹⁰².

1925 Cenevre Afyon Sözleşmesi ve İlgili Protokol:

37 ülkenin imzaladığı bu sözleşme uyuşturucu maddenin imal ithal, satışını sınırlandırılması konusunda hukuki düzenlemeler öngörmüştür¹⁰³.

1931 Cenevre Afyon Sözleşmesi:

44 devlet tarafından imzalanan bu sözleşme 1912 ve 1925 sözleşmelerinin eksikliklerini gidermeyi hedeflemiştir¹⁰⁴.

1931 Bangkok Antlaşması:

Bangkok'ta imzalanan bu antlaşma ile Uzak Doğu'da içim afyon tüketimi ile ilgili yasaklar getirilmiştir.

1948 Paris Protokolü:

Sentetik ilaçların kontrolü amacı ile 1948 yılında BM Genel Asamble tarafından kabul edilerek üye ülkeler tarafından imzalanmıştır. Bu protokolün önemi;

a)Bütün zararlı maddeleri uyuşturucu kapsamına almıştır.

b)Dünya Sağlık Örgütüne geçici önlemler alma yetkisi vermiştir¹⁰⁵.

1953 New York Protokolü:

1953 yılında Türkiye'nin de bulunduğu taraf ülkelerce imzalanmıştır. Protokole göre ilgili ülkeler uyuşturucuyu tıbbi amaçlı kullanacaklar, uyuşturucu üretimi, ticaretini, kullanımını denetleyecek birimler kuracaklar, üretim ruhsat üzerine yapılacak gibi düzenlemeler içermektedir¹⁰⁶.

¹⁰² Bu sözleşme 1961 TEK Sözleşmesi ile yürürlükten kaldırılmıştır.

¹⁰³ Bu sözleşme 1961 TEK Sözleşmesi ile yürürlükten kaldırılmıştır.

¹⁰⁴ Bu sözleşme 1961 TEK Sözleşmesi ile yürürlükten kaldırılmıştır.

¹⁰⁵ Bu protokol 1961 TEK Sözleşmesi ile yürürlükten kaldırılmıştır.

¹⁰⁶ Bu protokol 1961 TEK Sözleşmesi ile yürürlükten kaldırılmıştır.

11.2. Uyuşturucu Maddelere Dair TEK Sözleşmesi

Aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 40 ÷lke tarafından imzalanan bu sözleşme 30.03.1961 tarihinde New York'ta imzalanmıştır. Türkiye bu sözleşmeyi 22.06.1967 tarihinde yürürlüğe koymuştur.

Daha önce kabul edilen sözleşmeleri tek metinde topladığı için "TEK" sözleşmesi adı verilmiştir. Sözleşme oldukça ayrıntılı ve önemli maddeler içermektedir.

Uyuşturucu Maddeler Dair 1961 Tek Sözleşmesinin Tadiline İlişkin 1972 Protokolü:

1970 yılında uyuşturucu madde kullanımını artması üzerine bazı değişiklikler yapılarak Mart 1972 tarihinde imzaya açılmıştır. Türkiye bu protokolü 1972 imzalamış ancak 26.04.2001 tarih ve 4659 sayılı Kanunla Protokol'ün onaylanmasını uygun görmüştür.

1971 Psikotrop Maddeler Sözleşmesi:

Uyuşturucu maddelere benzer nitelikli olumsuz etkileri olan psikotrop maddelerin kötüye kullanımını önlemeyi amaçlamaktadır.

Sözleşme Türkiye tarafından 22.02.1971 tarihinde imzalanmıştır.

Bakanlar Kurulu 2313 sayılı kanun verdiği yetkiyi kullanarak TCK'nin 403 ve devam eden maddeleri kapsamına almıştır.

1988 Uyuşturucu ve Psikotrop Maddeler Kaçakçılığına Karşı Sözleşme:

Birleşmiş Milletler Genel Konferans Genel Kurulu'nda 1988 tarihinde kabul edilen ve Türkiye'nin de imzaladığı bu sözleşme Bakanlar Kurulunun 1996 tarihli kararı ile onaylanmıştır.

Bu sözleşme 1961 ve 1971 sözleşmelerini de kapsayacak şekilde uyuşturucu kaçakçılığı ile mücadelede son düzenlemeyi yapmıştır.

Bunlara ek olarak Türkiye b3lge 3lkeler ile (48 3lke) Anlaşma, Protokol yaparak uyuşturucu kaçakçılığı ile m3cadelede ki kararlılığını ortaya koymuştur.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada, yasadışı uyuşturucu üretim alanlarından (arz), yasadışı uyuşturucu tüketim alanlarına (talep) yönelik oluşmuş olan yasadışı uyuşturucu kaçakçılığının uluslar arası bir suç olduğu ve uluslararası ilişkilere konu olduğu ele alınmıştır.

Gerek ülkelerin bu konuda çözüm gayretleri gerekse uluslararası örgütlerin sorunun çözümünde gösterdikleri çalışmalar ve istatistiksel veriler ışığında sorunun sürekliliği ortaya çıkmıştır.

Arz talep döngüsü ülkelerin sosyo-ekonomik, kültürel, hukuki ve uluslararası analaşmalara ortak olup olmamaları ekseninde değişkenlikler gösterdiği anlaşılmaktadır. Sorunun ancak eşzamanlı olarak arz ve talebin azaltılmasıyla çözülebileceği ortaya çıkmaktadır.

Sürdürülen tüm olumlu çalışmalara rağmen yasadışı uyuşturucu madde fiyatları, arz ve talep dengesi dünyada kalıcı uyuşturucu rotalarının oluşmasına sebep olmuştur.

Yukarıda belirtilen açıklamalar göstermektedir ki;

Öneriler

1- Afganistan gibi uyuşturucu üretiminde tanınan ve ekonomileri buna dayanan ülkelerde kalıcı tarım politikalarının oluşturulması ve desteklenmesi gerekmektedir.

2- Yasadışı uyuşturucu kaçakçılığının üretim alanlarından tüketim alanlarına, ticaretini önleyici daha ciddi sınır politikalarının belirlenmesi ve desteklenmesi gerekmektedir.

3- Uyuşturucu tüketim bölgelerinde konunun sadece insancıl bakış açısı ile çözülemeyeceği, ek önlem ve tedbirlerin alınmadıkça, talebin devam etmesi halinde buna bağlı arzın artarak devam etmesi kaçınılmazdır.

4- Ülkesinde yasadışı uyuşturucu bağımlılığı sorunu olsun olmasın, madde bağımlılığıyla mücadelede ortak seviyede konsensüsün sağlanması.

5- Uluslararası kuruluşların uyuşturucu trafiğini kontrolleri konusunda alınan kararların bağlayıcılık ve kontrollerinin daha etkin hale getirilmesi gerekmektedir.

6- Kara, hava, deniz kontrollerinde uluslar arası düzenlemelere gidilmesi

7- Kanun uygulayıcıların direk temas ve işbirliğinin artırılması sınıraşan suç olması nedeni ile başarıda olumlu bir katkı sağlayacaktır.

8- AB ülkeleri içerisinde uyuşturucuyu önleme/kontrol bakımından uyumlu yapıların/politikaların oluşturulması gerekmektedir.

9- Birleşmiş Milletler'in madde bağımlılığını önlemeye yönelik daha fazla bütçe ayırması.

10- BM kararlarının uygulanması.

11- Özellikle yasadışı uyuşturucu üretiminin yapıldığı bölgelerde siyasal istikrarın sağlanması uyuşturucu kontrolünde olumlu bir etki sağlayacağı da açıktır.

Sonuç

Uyuşturucu kaçakçılığı, Afyon ekiminin yapıldığı tarihsel bir geçmişe sahiptir. Bu tarihsel yapı içerisinde çeşitli boyutlarda önleme girişimleri olurken kalıcı köklü ve koordineli bir çalışmanın ortaya konulmadığı, konulan projeler ile istenen sonuca gelinemediği anlaşılmaktadır. Ancak ulusların uyuşturucu kaçakçılığını çeşitli nedenlerle gizliden destekledikleri, kullandıkları ya da dolaylı yoldan yararlanma nedeni ile pasif kalmışlardır.

Birçok ülke uyuşturucu kaçakçılığı kontrollerini uluslar arası ilişkilerde “ülke çıkarı”nı gözeterek gevşetmekte, değiştirmekte hatta yok saymaktadır.

Bazen de ülkeler diğer bir ülke üzerinde yaptırım uygulamak için kullandıkları bir argüman olabiliyor. Türkiye örneğinde olduğu gibi..Bazen de ülke diğer ülkelere adeta savaş açıp ülkesine gelen uyuşturucuya karşı yeni uyuşturucu maddeleri üretimine göz yumarak cevap vermek ister gibi görünümeler oluşturmaktadır.Hollanda'nın sentetik üretiminde olduğu gibi.

Bazen bölgesel terör örgütlerinin ülke çıkarları için kullanmaları ve finans kaynağı olarak uyuşturucu ticareti yapmalarına göz yummaları gibi. PKK Terör örneğinde olduğu

gibi. Bu konu Ülkelerin terör olayına bakış açıları “kendime göre terör tanımı” ile benzerlik göstermektedir.

Uyuşturucu madde üretimi ticareti ve tüketimi artmaya devam etmektedir. Bununla ilgili alınmakta olan önlemler sevindirici ama yeterli değildir.

Kaynakça

Alman Federal Suç Birimi, 1999 Raporu, Almanya, 2000.

Ana Yayıncılık A.Ş., Temel Britanica, Ana Yayıncılık A.Ş. Yayını (Cilt 1).

Aydın, M., “ABD ve Avrasya”, y.y., t.y.

Beck, M., “Göçmen Sorunu”, Almanya, 2000.

Birleşmiş Milletler, 2003 Afganistan Raporu.

BKA, 2003 Suç Raporu, 2004.

Booth, M., Haşhaşdan Eroine Uyuşturucunun 6000 Yıllık Öyküsü, Arıkan Ö (çev),
Sabah Kitapları, İstanbul, 1997.

ÇALI, Hasan H., Uyuşturucunun Uluslararası Boyutu.

Dönmezer, S., Kriminoloji, İstanbul, 1981.

Emniyet Genel Müdürlüğü, Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire
Başkanlığı (EGMKOM), 2000 Raporu, Ankara, 2001.

Emniyet Genel Müdürlüğü, Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire
Başkanlığı (EGMKOM), 2001 Raporu, Ankara, 2002.

Emniyet Genel Müdürlüğü, Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire
Başkanlığı (EGMKOM), 2003 Raporu, Ankara, 2004.

Emniyet Genel Müdürlüğü, Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire
Başkanlığı (EGMKOM), İnterpol.

Güngör, Ş., Kınacı, A., Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerle İlgili Suçlar, Ankara,
2001.

http://ar2006.emcdda.europa.eu/tr/page005-tr.html#fn-1-1-1-5_4_2_0_0_0-3-0-1_1#fn-1-1-1-5_4_2_0_0_0-3-0-1_1 (08.04.2009)

http://ec.europa.eu/health/ph_projects/action3_en.htm (08.04.2009)

http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/oj/2005/l_068/l_06820050315_en00490051.pdf (08.04.2009)

http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/combating_drugs/114153_en.htm (08.04.2009)

<http://europa.eu.int/scadplus/leg/en/lvb/l33092.htm> (28.03.2009)

<http://www.cagincpolisi.com.tr/27/60-61-62.htm> (15.02.2009).

<http://www.dea.gov>

<http://www.drugs.gov.uk/young-people/blueprint/> (18.04.2009)

<http://www.emcdda.europa.eu/index.cfm?nNodeID=6790> (03.04.2009)

<http://www.emcdda.europa.eu/index.cfm?nNodeID=10360> (28.03.2009)

<http://www.interpol.org>

<http://www.kom.gov.tr>

<http://www.kom.gov.tr/Tr/KonuDetay.asp?id=2&BKey=37> (17.02.2009).

<http://www.kom.gov.tr/Tr/KonuDetay.asp?BKey=37&KKey=54> (05.03.2009).

<http://www.kom.gov.tr/Tr/KonuDetay.asp?BKey=37&KKey=52> (17.02.2009).

<http://www.ncis.gov.uk>

<http://www.tuik.gov.tr>

<http://www.un.org>

<http://www.usdoj.gov/dea>

Meydan Gazetecilik ve Neşriyat Ltd. Şti., Meydan-Larousse, Büyük Lügat ve Ansiklopedi, Meydan Gazetecilik ve Neşriyat Ltd. Şti. Yayımları (Cilt 8, 11, 12).

Özden, Salih Y., Uyuşturucu Madde Bağımlılığı, 1992, İstanbul.

Raşit, Taliban, s.340.

Sayılı, I., Uyuşturucu Alışkanlığı, 1987, Ankara.

UNODC, 2003 Afganistan Afyon Değerlendirme Raporu.

Uyuşturucuyla Mücadele Konferansı, 2004.

Yılmaz, E., Yorum, 1982 Hukuk Sözlüğü, Ankara.

ÖZGEÇMİŞ

10 Nisan 1966 tarihi, Erzincan ili Merkez ilçesi doğumluyum. İlk ve Orta Okul İstanbul'da Liseyi (Polis Koleji) Ankara'da tamamladıktan sonra, Polis Akademisi'ne, kaydoldum. Bu bölümden 1988 yılında mezun olduktan sonra, Adana ilinde Komiser Yardımcısı olarak göreve başladım. Askerlik görevimi, Mardin ili 119. Jandarma Sınır Tabur Komutanlığı'nda tamamladım. Emniyet Teşkilatı'nda değişik birimlerde (organize suçlar, terör, narkotik, narko-terör) ve uluslararası kuruluşlarla (UNMIK (United Nation Mission In Kosovo), Güvenlik Ataşeliği – Güney Kore, NATO Barış Ortaklığı, Birleşmiş Milletler kapsamında Afgan Narkotik Birimleri'nin eğitimi) çalıştım. Ankara Üniversitesi ATAUM (Avrupa Toplulukları Arastırma ve Uygulama Merkezi) bitirdim. Ardından 2004 yılında emekli oldum. 2004 yılından beri özel bir şirkette yönetici olarak çalışmaktayım. 2006 yılında da, Beyken Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslar arası İlişkiler Ana Bilim Dalı, Uluslar arası ilişkiler Bölümünde yüksek lisans eğitimine başladım.

Özel ilgi alanlarım, dolandırıcılık ve suistimallerin önlenmesi, suç analizi

Yabancı dilim İngilizce olup, evli ve iki çocuk babasıyım.

Aday: Özcan SEZER